

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

211. XXVI. KÖTET. 1. FÜZET.

AZ UJ BÜNVÁDI PERRENDTARTÁS A GYAKORLATBAN.

A Magyar Jogászegyletben 1902 deczember 13-tól 1903 január 17-ig folytatott vita.

FAYER LÁSZLÓ, WEISZ ÖDÖN, SZÉKELY FERENCZ,
TÓTH GERŐ, BARNA IGNÁCZ, VÁRKONYI OSZKÁR, SCHÄCHTER MIKSA,
GÁL JENŐ, RÓZSA VILMOS.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.
1903.

Fayer László dr.:

T. teljes-ülés!

Nehéz felelni arra a kérdésre, vajjon az új bűnvádi perrendtartás javította-e bűnügyi igazságszolgáltatásunkat. Annyi bizonyos, hogy a bűnper rövidebb, a vizsgálati fogság ritkább és rövidebb lett. Azt is merném állítani, hogy a szabadságvesztési repressio az utóbbi évek alatt némi tekintetben enyhült.

Ezen jelenségeket leginkább annak tulajdonítom, hogy az új bűnvádi perrendtartásba számos személyes szabadsági garantia van beiktatva; nagy része van ezen eredmény előidézésében az esküdtszék intézményének is. Az esküdtek tudniillik — ezt mindnyájan észlelhetjük — igen gyakran fogadják el azt a minősítést, a mely rövidebb tartamú szabadságvesztési büntetést von maga után.

A részletekre áttérve, mindenekelőtt azt a kérdést vetem fel, vajjon a processuális intézmények miképen tudtak maguknak az eljárásban tért hódítani.

Itt első sorban szemünkbe ötlik, hogy úgyszólván az egész előkészítés a közigazgatási közegek kezébe ment át. Eleinte mindannyian igen nagy aggodalommal tekintettünk erre a változásra, de most már megoszlanak a vélemények. Egész bizonyos, hogy az előkészítés rövidebb lett. Másrészt azonban itt-ott panaszkodnak a felől, hogy a felvételek sok tekintetben felületesek.

Ha azt a kérdést vetjük fel, vajjon a vádlott kihallgatásánál mutatkozott szabálytalanságok még mindig olyan gyakoriak-e, mint ezelőtt voltak: azt hiszem, hogy e tekintetben szintén megnyugtató jelenségek mutatkoznak. A kihallgatások

 1*

ma már sokkal inkább megfelelnek a törvény követelményeinek: erőszak alkalmazásáról igen ritkán hallunk, sőt legujabban mintha még a csendőri kihallgatások tekintetében felmerülni szokott panaszok is elnémultak volna.

A büntető perrendtartás új garantiát nyujt abban az intézkedésében, hogy a vádlott követelheti, miszerint kihallgatásánál két tanú jelen legyen. De azt hiszem, hogy a határozmány nem ment át az életbe, mivel egyrészt a közegek, igen természetesen, nem favorizálják a tanúknak ezen igénybevételét, másrészt pedig az illető terheltek aligha ismerik jogukat; nem kérik, sok esetben nem is mernék kérni a tanúk beidézését.

A vádtanács szintén új intézmény és a mint több oldalról értesültem, nemcsak Budapesten, hanem a vidéken is valósággal jól bevált és igen alkalmas közegnek mutatkozik arra, hogy a pert a lehető legrövidebben az előkészítő stádiumból az érdemleges stádiumba vigye át. Budapesten pl. oly præcisióval dolgozik, hogy rendszerint még ugyanaz nap elintézi a beérkezett ügyeket.

A mi a főtárgyalást illeti: az az angolos jellegű intézmény, hogy csak az elnök intézhet kérdést a vádlotthoz, nemcsak a vádlott előnyére, hanem lényegesen hátrányára is szolgál. Gyakran tétetnek kisérletek a törvény rendelkezésének megkerülésére; többek között olyképen, hogy az illető fél nem kérdést intéz a vádlotthoz, hanem megkéri az elnököt, hogy állapítsa meg a tényt, a melynek megállapítására ő (a fél) súlyt helyez.

A keresztkérdezés egyáltalában nem ment át az életbe. Ez a szintén angol intézkedés papiron maradt.

Áttérek az esküdtszékre.

Mielőtt az intézmény technikai részleteiről szólanék, fel kell vetnem a kérdést, vajjon ez a nagy újítás nálunk menynyire vált be. Ha a sajtó nyilatkozatait irányadóknak akarnók tekinteni, kénytelenek volnánk azt mondani, hogy az esküdtszék az egyik hibát a másik után követi el. Szakkörökben szintén az a felfogás kezd uralkodóvá válni, hogy esküdtszéki judikaturánk lényeges tévedéseket mutat. Magában ezen egyletben két ízben támadták az esküdtszék intézményét. Az egyik támadást dr. Doleschall Alfréd törvényszéki biró úr, a másikat

dr. Balázs Elemér királyi alügyész úr intézte. A szakirodalomban pedig igen nyomatékos szempontokat érvényesített az intézmény ellen az igazságügyi orvosi tanács nagyérdemű titkára, dr. Schächter Miksa.

T. teljes-ülés! Ha olyképen teszszük fel a kérdést, vajjon szakbelileg ki alkalmasabb a birói functiók teljesítésére: a szakbeli biró-e vagy pedig a laikus, akkor nagyon gyorsan megadhatjuk a választ: szakbeli biró e feladatokat tagadhatlanul jobban teljesíti. Csakhogy az esküdtszék kérdése nem ezen fordul meg.

Az esküdtszék *alkotmányi* garantia. Az intézményt épen nem igazságszolgáltatási tekintetek hozták létre. Az államélet minden ágazatában befolyást gyakorol a polgár, a bizalmi férfiú; ezt a befolyást az igazságszolgáltatásban az esküdt képviseli. Addig, a mig csak a szakbiró hozza az itéleteket: ez az *absolutistikus* állam biráskodása. Az alkotmányos állam biráskodása megköveteli, hogy a polgár szintén gyakorolja a maga befolyását. S ennek megvan a maga igen fontos indoka.

A biráskodás, ha azt csak egy osztály kezeli, igen könnyen elidegenedik a nép érzületétől, a széles néprétegek felfogásától. Ennek a veszélynek a biráskodás még inkább ki van téve, mint a közigazgatás. És nehogy az elidegenedés megtörténjék, épen erre való a polgárok részvétele a biráskodásban, a kik az életnek felfogásait viszik be a birósági termekbe. Hogy ezt példával illustráljam: a mi esküdteink ma már éreztetik, hogy ők a büntető-törvénykönyv bizonyos határozmányait megfelelőknek nem tartják. Már mutatkoznak az esküdti gyakorlatban a büntető-törvénykönyv nehézségei, szögletességei. S az esküdtszék ezeket a szögletességeket képes volt három év alatt feltüntetni, mig a szakbirói testület ugyanezekkel a nehézségekkel hiába küzdött. Az esküdtek természetesen a maguk módja szerint segítenek. Úgy t. i., hogy kimondják a felmentést. Tagadhatlanul nagyon drasztikus egy eszköz. De megvan az a nagy jelentősége, hogy hatályosan figyelmezteti a közvéleményt s a törvényhozást arra, hogy vannak a büntető kodexben olyan tételek, a melyek már elavultak, a melyek a mai jogérzettel ellentétben állanak és a melyeken változtatni kell. Sajnos, hogy a szakbirói judicaturában ez az erő sokkal

kevésbbé van meg. Alkalmazkodik az anyagi törvény constructiójához és az abban mutatkozó nehézségeket nem az által küzdi le, hogy az egyént védi meg, hanem a törvénytisztelet nevében következetesen alkalmazza a törvényt és ennek azután az elitélt egyén látja a kárát. A szakbiró addig is, mig új törvény fog hozatni, tudatosan tulszigoruan, bár vérző szivvel, elitél; az esküdt addig is felment. Az egyik az állam mulasztásáért az egyént lakoltatja, a másik a felelősséget a *közre* hárítja. A személyes szabadság becse és igényei s az ember értéke iránt utóbbinak van igazi érzéke.

Ha a Btk. 340. §-át esküdtek volnának hivatva alkalmazni, ez a kemény törvénytétel rég meg volna változtatva. A közvélemény és a törvényhozás a százszoros büntetésre való elitélést, mely ezen ügyekben most meghonosodott, észre sem veszi.

Az esküdtszéki intézménynek az a sajátsága, melyre rámutatni kénytelen voltam, az államélet evolutiója tekintetében annyira becses, hogy még az esetben is, ha oly itéleteket hoznak az esküdtek, a melyekben épen nem osztozhatunk és a melyek szakbeli szempontból nagyon is megtámadhatók: elnézéssel kell lenni — bármennyire kárhoztatandók az itéletek jogászilag külön-külön.

Az esküdtszék technikai kérdéseire térve át, ezek közül csak egynéhányat akarok kiemelni, a melyek tekintetében nehézségek mutatkoztak. Szerintem első szükség az, hogy az esküdtekhez intézett kérdéssorozat elkészítésére a lehető legnagyobb gond fordíttassék. Ezen fordul meg, hogy milyen az esküdtszéki judicatura, mert leginkább a kérdések által gyakorol a biróság befolyást az esküdtekre. Törvényhozásunk szerintem hibát követett el akkor, a midőn ezt a functiót, a mely mindenütt a biróság kezében van, az ügyészség kezébe tette át. Nem azért, mintha az ügyészség nem volna e tekintetben szakbelileg teljesen megbízható, hanem, mert az ügyészség egyoldalú álláspontot foglal el és mindig csak arra fog törekedni, hogy a kérdések föltételében a maga szempontja érvényesüljön. Az ügyész azt a részletet domborítja ki, a mely a vád erősítésére szolgál s eshetőleg halványabb árnyalatot ad annak a részletnek, mely a vádat gyengíti vagy alapos voltát kétessé teszi.

A bíróság mint *objectiv* testület sokkal inkább van hivatva a tényállás minden egyes részletének *egyenlő* érvényre emelésére.

Már eddig is mutatkozik, hogy a kérdéseket erős pótlásokkal kell kiegészíteni, és ez igen természetes. A védő az uj kérdéseknek egész sorát követeli; maguk a biróság tagjai s az esküdtek szintén lényeges módosításokat és kiegészítéseket követelnek, és ezen háromféle elemből azon néhány percz alatt, a mely rendelkezésre áll, nem tud a biróság összefüggő, organikus egészet létesíteni. Innen van az, hogy a kérdések gyakran nem felelnek meg, mert hevenyészve készülnek, és innen azután, hogy utólag hiányok, ellentmondások mutatkoznak. Nem tagadom, hogy az accusatorius jelleg inkább érvényesül úgy, a hogy a törvény megállapította; s ha a biróság kezébe adjuk a functiót, ez a per illető részletének némiképen inquisitorius jelleget fog adni. Csakhogy e dologban sem kizárólag az elv dönt, hanem az, hogy ki alkalmas leginkább a functio teljesítésére, és azt hiszem, hogy miután a kérdésekben nyilatkozik összefoglalása az egész tényállásnak, az összefoglalásra a bíróság sokkal inkább alkalmas, mint a peres fél álláspontján levő ügyészség.

Ez az egyik. A másik pedig törvényünk azon tilalma, hogy az esküdteknek enyhítő körülmények iránt tegyenek fel kérdéseket.

Nagy Dezső: Ez a baj!

Fayer László: Szerintem ez az oka igen sokszor annak, hogy hibás minősítések mondatnak ki, valamint annak is, hogy felmentenek ott, a hol felmentést nem kellene kimondani. Az esküdt azt tekinti, hogy egy bizonyos minősítésnek mi a következménye. Ha látja, hogy ő a reális következményre, t. i. a büntetésre, dirigáló befolyást képes gyakorolni, akkor kiválasztja a helyes minősítést és eshetőleg hozzáteszi, hogy fenforognak túlnyomólag enyhítő körülmények. De a midőn az esküdt kénytelen a sulyos minősítést elfogadni a nélkül, hogy befolyást gyakorolhatna oly irányban, hogy ennek mi legyen a következménye, akkor nem arra helyezi a súlyt, hogy a minősítés helyes legyen, hanem kiválasztja a különböző minősítések közül azt, a mely az ő intentióinak a büntetés tekintetében megfelel.

Igaz, hogy az esküdt nem a büntetés mérvének megállapítására van hivatva. Csakhogy ez a felfogás száz év óta uralkodik az elméletben és mégis minden országban ki tudták már vívni maguknak az esküdtek azt a jogot, hogy igenis befolyást gyakorolhassanak a büntetések mérvére. Valahányszor valamely országban megtagadták tőlük a jogot, hogy erre befolyást gyakorolhassanak: mindannyiszor azt tették mindenütt, a mit a mi esküdteink is tesznek, t. i. vagy más minősítést mondottak ki, vagy fölmentették a vádlottat. Az ő jelszavuk az, hogy ne az egyén szenvedjen a törvény hibája miatt, hanem föltétlenül meg kell az egyént védeni, — sajnos, hogy a törvénytisztelet feláldozásának árán.

Igen gyakran tapasztaljuk, hogy a védők kérdéseket tétetnek fel olyan mozzanatokra vonatkozólag, a melyek határozott alakot nem öltöttek. A biróság nem áll ellent a kivánságnak; s az esküdtek megragadják ezt a kérdést, melynek szigorúan véve igazi jogosultsága nincs, és ennek fonalán oldják meg a bűnesetet. Ha az esküdtek az enyhítő körülmények iránt véleményt mondhatnának, a védő igen sok esetben nem követelné az említett forcirozott kérdések feltételét és sokkal, de sokkal inkább kielégítő és a büntetőjogi felfogásnak megfelelőbb lenne a verdikt.

Ma el kell ismerni, hogy a verdiktek gyakran a tényállással ellenkeznek. Ezt azonban nem az esküdtszék, hanem első sorban maga a törvény okozza, mely a nagyobb jogot, az átátminősítést és a felmentést, megadja az esküdteknek, a kisebbet pedig szükkeblüen megvonja tőlük.

Mint harmadik tényt kénytelen vagyok felhozni, hogy a birói testület, különösen az ügyvivő biróság elnöke, nem aknázza ki eléggé azt a jogot, a melyet neki a törvény megad és a mely szerint az esküdteket vezérelnie kellene. Nagyon gyakran magokra hagyja az esküdteket s nem avatkozik dolgaikba; néha azért is, mivel azt gondolja: hiszen nem mi birák vagyunk felelősek, hanem ők maguk. Ez uraim félreértés. A biró igenis felelős azért, a mit az esküdt mond, mert a biróságnak jogában áll az esküdt verdiktjére határozott befolyást gyakorolni. Ennek egyik módja a kérdéstevés, másik a kitanítás, harmadik a felfüggesztés, stb. Ha a biró ezen eszközöket ki

nem aknázza, nem mondhatja, hogy ő nem felelős: ő épen úgy felelős azért, a mit az esküdt mondott, mint maga az esküdt; felelőssége csak akkor szünhetik meg, ha a törvény által reá ruházott egész jogkört érvényesítette és kellőleg kiaknázta. Midőn a lapok közölni szokták ama bizonyos horribilis felmentő itéleteket: rendszerint már első olvasásra mutatkozik az, hogy a biróság nem tette meg kötelességét, a mikor a verdikten még valamit corrigálhatott volna.

Ha ezeket figyelembe veszszük, és ha nem feledjük el, hogy az esküdtszék nálunk ma még a kezdet nehézségeivel küzd, akkor, azt hiszem, a közvélemény végső itélete nem lesz olyan szigorú, mint a minő itéletekkel ezen intézmény felől rendszerint találkozni szoktunk.

Áttérek, t. teljes-ülés, a jogorvoslati kérdésre.

Itt mutatkoznak a legnagyobb nehézségek. Kevésbbé a kir. táblai főtárgyalásokon, a melyekre nézve főleg azt hozhatom fel, hogy ott a szóbeliség még eddig nem tudott annyira érvényesülni, hogy a tárgyalásoknak lényeges alkatrészévé váljék. Most még inkább csak díszt képez, mint kiegészítő részt. Az ú. n. nem fontos ügyekben szóbeliség alig van; pedig azt hiszem, hogy valamennyi ügy fontos, és valamennyi ügyben egyaránt kellene a felek jogait érvényesíteni. Ha ez megtörténnék, a kir. táblai birónak előre elkészített itélete nem jutna annyira érvényesülésre, a mennyire ez most a felek jogainak lanyha kezelése mellett történik.

A nagyobb anomaliák a semmiségi panasznál merültek fel.

Nekünk tulajdonképen csak *egy* — anyagi és alaki tartalmú — jogorvoslatunk van. Az, hogy a törvény két nevet ad a jogorvoslatnak, külsőség. Csak abban különbözik a két jogorvoslat, hogy az egyik a Curiához viszi az ügyet, a másik a törvényszéktől a kir. itélő táblához. A Curiához menő jogorvoslat valamivel szükebbkörű ugyan, de lényegileg azonos a kir. táblai jogorvoslattal. Maga a törvény is kifejezésre juttatja ezt, a mennyiben összekapcsolja a kettőt. Még a csekély eltérés sem tud érvényesülni épen azért, mert a törvény a kettőt nagyon is egybeköti.

A kir. Curia a semmiségi panaszt, a melyet a törvény a kir. táblai felebbezéssel azonos alapon szervez, egészen forma-

listikus módon kezeli; tisztán a formalismus dönt a fölött, hogy a semmiségi panasz elfogadtatik-e vagy nem. A kir. Curia megköveteli, hogy az anyagi semmiségi panaszt bejelentő necsak az illető §.-t jelölje meg, hanem megjelölje a § pontját, továbbá azon pont alpontját s azonkívül ugyanott ezen alpontnak a külön tételét is. Ha mindezt megjelölte: a kir. Curia még ezt sem tartja elegendőnek: meg kellett jelölnie a tényt is, a melyre a megjelölt tételt alapítja; szóval a legnagyobb præcisióval elő kell adnia az általa emelt panaszt és azonkívül még indokolnia is kell azt. Végül megköveteli a Curia, hogy a főtárgyalás fonalán előadott és érvényesített semmiségi panaszok is újolag mindannyian fentartassanak: ha valamelyiket fenn nem tartotta a bejelentő, elejtettnek tekintetik.

Ez a bejelentési formalismus azt idézi elő, hogy a semmiségi panaszoknak több mint felerésze azért, mert a bejelentési követelményeknek nem felel meg, megvizsgálatlanul félretétetik.

Figyelembe kell először is vennünk, hogy minő ügyekről van itt szó. Ha apró ügyekben szorítják meg ilyen fomalismussal a jogorvoslatot: ez is helytelen, de elvégre apró ügyekben a jogsérelem még sem oly nagy. De ide tartoznak, a mint tudjuk, a legeslegfontosabb ügyek; valamennyi törvényszéki és valamennyi esküdtszéki ügy és a halálbüntetés kérdése is.

Sajátságos, hogy 1900-ig, öt esztendőn keresztül, a Curia halálbüntetést nem állapított meg, és 1900 óta ismét minden évben van halálbüntetés. Az új perrendtartás a halálbüntetést ismét behozta. Részemről ezt annak tulajdonítom, hogy az új perrendtartás valamennyi büntetési nem közül a halálbüntetés tekintetében okozta a legnagyobb változást. A halálbüntetésre vonatkozólag ugyanis a régi eljárás szerint meghozta az itéletet az első fok; teljes anyagi és alaki jogkörrel megvizsgálta a kir. tábla; ismét teljes jogkörrel a kir. Curia — tehát három jogi forum. Azonkívül fennállott a külön kegyelmi tanács. Az új perrendtartás behozatalával ez teljesen megváltozott. A halálbüntetést ma *egy* biróság mondja ki és sok esetben ezen biróság halálbüntetési itélete semminemű jogi felülvizsgálat tárgyát nem képezheti.

A Curia ugyanis a 385. §. 3. pontját olyképen magyarázza, hogy ha a 92. § czímén érvényesíttetett a semmiségi panasz: csak úgy változtatható meg a halálbüntetés, ha az 15 évi fegyházzal helyettesítik. A mit tehát régente rendszerint tett a Curia, hogy t. i. a halálbüntetést életfogytig tartó fegyházzá változtatta át, azt ma — a Curia értelmezése szerint — nem teheti; a Curia csak akkor mehet belé a változtatásba, ha olyas valamit fogad el, a mit nem tart megfelelőnek. Tehát választania kell két olyan dolog között, a melyek egyikét sem fogadja el helyesnek. Azt, a mit helyesnek tartana, szerinte nem *szabad* kimondania; a mit nem tart helyesnek, azt nem *akarja* kimondani. Ebből az következik, hogy inkább meghagyja a helytelen dolgot, a mely már megvan, nehogy kénytelen legyen egy újabb, általa szintén helytelennek tartott büntetést kimondani.

Székely Ferencz koronaügyész: Facta loquuntur; épen ellenkezőleg!

Fayer László: A most feltüntetett körülmény ellenkezik, t. teljes-ülés, a büntetőjog alaptételével; azzal az alaptétellel, hogy a büntető biró individualizál. A büntető birónak fő-kötelessége kiválasztani azt a büntetési mennyiséget vagy büntetési nemet, a mely épen a tárgyalás alatti cselekményre illik. A büntetőjog abban különbözik a polgári jogtól, hogy a büntető birónak legmesszebb menő individualizálásra kell törekednie és erre törekszik is; azért legnagyobb előnye minden büntetési nemnek az osztékonyság.-Minél jobban osztható valamely büntetési nem, annál inkább megfelel az a büntetőjog legfőbb követelményének. A mi kérdésünknél azonban azt az oszthatóságot, a mely a kodexben megvan — mert hiszen a kodex három versiót enged meg — a Curia magyarázata megszorítja, azt mondván, hogy nem három között, hanem csak kettő között — a két véglet közt — választhat, e kettő közül pedig igen sok esetben egyiket sem fogadhatja el.

A napokban előfordult egy bűneset, a melyből folyólag négy halálos itélet kérdése feküdt a kir. Curia előtt s a Curia kimondotta, hogy mind a négy halálos itéletet 15 évi fegyházzá változtatja át. Ez ellene látszik szólani annak, a mit itt felhoztam; de inkább csak megerősíti. Mert ebben az esetben

azért változtatták át a négy halálos itélet mindegyikét 15 évi fegyházzá, mivel négy halálbüntetés mégis csak sok lett volna egyszerre. *(Mozgás és helyeslés.)* A mikor csak *egy* halálbüntetésről van szó, az ezen büntetési nemtől való irtózás érzete nem dominál ennyire; s ennek a körülménynek tulajdonítom, hogy a mikor *egy* halálbüntetés forgott kérdésben, azt nem változtatták át, ellenben több halálos itélet esetén igenis alkalmazták az átváltoztatást. Természetesen olyan valamivé, a mit a Curia birái valószinüleg maguk sem tartottak eléggé súlyosnak, t. i. 15 évi fegyházzá.

Az általam itt kifejtettekből indirekte az következnék, hogy a kir. Curia jogosítva volna akkor, a midőn a 92. § czímén érvényesíttetik a semmiségi ok, a büntető-törvénykönyv értelmében szabadon hozni meg a maga itéletét. Ez azt jelenti, hogy a semmiségi ok úgyszólván csak kinyitja az ajtót, csak lehetővé teszi a büntetési kérdés felülvizsgálását, és ha a Curia azt látja, hogy a büntetési kérdést meg kell vizsgálnia, a törvény értelmében hozza meg itéletét.

Megvallom, ez az én véleményem.

A büntető perrendtartás nem azt mondja, hogy az anyagi semmiségi ok értelmében határoz a Curia; nem azt mondja, hogy csak azt fogadhatja el a Curia, a mit panaszolnak, hanem hogy a Curia a törvény értelmében hozza meg a maga itéletét. Vagyis az anyagi semmiségi ok arra való, hogy a Curiát abba a helyzetbe hozza, hogy felülvizsgálja az ügyet; a mikor kimondotta, hogy felülvizsgáljuk, eshetőleg megsemmisítjük, akkor már a Curia egész szabadon döntheti el a positiv kérdést az anyagi büntető-törvénykönyv értelmében.

Szabad talán egy analogiára hivatkoznom. *(Halljuk! Halljuk!)* Vegyük a 385. § 2. pontját, a hol az anyagi semmiségi ok a minősítés czímére helyezkedik. Az alsófokú biróság lopást mondott ki; a védő pedig érvényesíti, hogy a jogtalan elsajátítás esete forog fenn: vajjon, ha a Curia elfogadja azt, hogy lopást nem képez a cselekmény, köteles-e a jogtalan elsajátítást kimondani? Azt hiszem, nem köteles. Ha a Curia azt találja, hogy sem lopás, sem jogtalan elsajátítás nem forog fenn, hanem pl. sikkasztás vagy hűtlen kezelés, a Curia ezt igenis kimondhatja, mert a törvény értelmében hozza meg a

maga itéletét. Itt a 385. §. *b.* pontja alapján érvényesített semmiségi panasznál azt hiszem már egészen világos, hogy nem a semmiségi okot köteles a Curia elfogadni, hanem a semmiségi ok érvényesítése folytán a maga meggyőződése szerint hozza meg itéletét.

A mi azonban egyik semmiségi okra szabály, az áll a másikra is.

Utalok itt ismét arra, hogy nekünk a Curiához és a kir. táblához ugyanazon jogorvoslatunk van, a mely se nem semmiségi panasz, se nem felebbezés, hanem a kettőnek alkatrészeiből alakul.

Ezt a két kérdést kivántam az anyagi semmiségi okok tekintetében felhozni. Az egyik a formalismus, a másik a megszorított tartalmi magyarázat. A két tételnek jelenleg gyakorlatban levő magyarázata úgyszólván lehetetlenné teszi, hogy az itélet a Curia előtt anyagi semmiségi panaszszal megtámadtassék.

Nem gondolom, hogy a Curia mai álláspontja már definitivum. Azt hiszem, hogy a nézetek még tisztázódni fognak, és talán kifejezhetem azt a véleményemet, hogy elég fontos a kérdés arra, hogy teljes-ülésbe vitessék. A teljes-ülési határozat talán el fogja találni azt a középutat, a mely egyrészt biztosítja a jogorvoslat jogosult használhatását, másrészt biztosítja, hogy a Curiát nem özönlik el semmiségi panaszokkal. Valószinűleg szükséges lesz a törvényhozási intézkedés is annyiban, hogy a Curiát tehermentesítik a járásbirósági ügyeknél. A Curia most apró ügyekkel el van halmozva. És épen mert ezen ügyek sok időt meg munkát absorbeálnak, nem marad a legfontosabb ügyekre annyi idő, a mennyit azok feltétlenül megkövetelhetnek.

Még csak azt akarom hozzátenni a mondottakhoz, hogy a semmiségi okok érvényesítésének jelentőségét az is emeli, hogy ezek nemcsak a közönséges büntető igazságszolgáltatás körébe vágnak, hanem ugyanazon szabályok állanak fenn a politikai büntetőjogra nézve is. A mely megszorítás ma a közönséges gonosztevő ellen érvényesíttetik, ugyanazt fogják érvényesiteni eshetőleg később a politikai büntettes ellen. Úgy a közönséges, mint a politikai büntetőjog megkivánja a maga külön

tekinteteit, s a midőn a közönséges büntetőjogban bizonyos szabályozások történnek, véleményem szerint mindig figyelemmel kell lenni arra, hogy ugyanaz, a mi itt kimondatik, a politikai perre nézve is áll. Pedig a politikai pereknél ezek a dolgok igen-igen kényes természetüek.

T. teljes-ülés! Csak néhány kérdést akartam felvetni oly czélból, hogy maguk a gyakorlat illetékes szakférfiai nyilatkozzanak a felmerült nehézsegekről. Ha e czélom sikerülni fog, szerény felszólalásomnak jutalma teljes mértékben meg lesz. *(Lelkes éljenzés és taps.)*

Weisz Ödön dr.:

T. teljes-ülés!

Mindenekelőtt bocsánatot kérek azért, hogy sem a felszólalásra, sem a dolog természeténél fogva annak tárgyára elkészülve nem lehetvén, előzetesen nem is készülvén, mégis felszólalok. Kijelentem azonban már is, hogy ép a most mondottaknál fogva csupán egy pár megjegyzést fogok tehetni a t. előadó úr mai előadására. Talán szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy a szőnyegen forgó kérdésekhez annál inkább szólhatok, mert folytonosan foglalkozom velük: meglehetősen ismerem a vonatkozó judicaturát és gyakorlatot, úgy a központban, mint a vidéken.

Ott fogom kezdeni megjegyzéseimet, a hol a t. előadó úr végezni volt szives, és mindenekelőtt azt a kérdést vizsgálom, vajjon a t. előadónak igaza volt-e akkor, a midőn a kir. Curia judicaturáját abból a szempontból mondotta tévesnek vagy helytelennek, hogy két irányban nem megfelelően magyarázta a büntető perrendtartást. Az egyik kifogása oda irányult, hogy a Curia ezt formalistikus módon kezeli általában, a második pedig az volt, hogy ezen formalistikus módszer alkalmazása mellett is egyes eseteknek eldöntése elé a subsummálás tekintetében oly óriási akadályokat gördít, a melyek azután az anyagi jog veszélyeztetését vonják maguk után.

A mi a t. előadó úrnak a formalistikus kezelésre vonatkozó észrevételét illeti, én azt a semmiségi panasz természetében és magának a Curiának, mint semmitőszéknek a megconstruálásában találom indokoltnak. Ha ugyanis az lett volna a törvényhozás czélja, hogy egy harmadik forumot állítson fel, akkor felebbezési forum gyanánt szerepelhetne a Curia is, és akkor helyén lettek volna mindazok, a mik e tekintetben az ellen felhozattak. De azon perczben, a midőn eldőlt az a kérdés, hogy semmitőszék legyen-e a Curia, vagy pedig felebbezési forum: el lett döntve azon kérdés is, hogy vajjon a felebbezés több legyen-e mint semmiségi panasz, vagy épen csak annyi. A semmiségi panasznak nincs meg az a hatása, és nem is lehet attól azt a hatást követelni, a melyet a felebbezéstől joggal várhatunk. Vajjon jobb lett volna-e a harmadik forum meghagyása avagy sem? erről a kérdésről ma már nem lehet beszélni. Lehet, hogy azon eredményre jutnánk, hogy jobb lett volna, főleg, ha azon eredményeket látjuk, a melyek abból eredtek, hogy a semmitőszék constitualtatott, azonban, de lege lata, erről többet beszélni nem lehet; most csak azt kell keresnünk, hogy a törvény úgy, a mint az ma van, helyesen alkalmaztatik-e a semmiségi panaszok tekintetében.

És e tekintetben azt látjuk, hogy a semmiségi panasz azon szük keretben, a melyben ennek helyet lehetett adni, a törvénynek azon strikt szövege mellett, a melylyel az ma általa körülhatároltatott, máskép nem alkalmazható. Megengedem, hogy különösen kezdetben, a midőn először alkalmazták a semmiségi panaszokat, a Curia, mint minden ujabb intézménynyel szemben, azokkal szemben is bizonyos vacillálást tanusított és inkább arra tendált, hogy szükebbre szabja az azok által biztositott gyógyeljárás keretét, mint a mennyire az szükséges lett volna. Igy láttuk ezt különösen akkor, a midőn a Curia követelte, hogy az alaki semmiségi okok bejelentését ismételni kell az itélet meghozatala után. — Magam voltam az, a ki ezt meg is irtam. — Rámutattam arra, hogy ez nem lehetett a törvénynek intentiója: rámutattam arra, hogy azon magyarázat, a mely e tekintetben elfogadtatott, téves volt, legalább szerény nézetem szerint, — kimutattam azt, — vagy legalább törekedtem kimutatni, — hogy semmiképen sem lehetett a BP. 427. §-át

olyképen érteni, hogy «csakis az itélet ellen lehetvén semmiségi panaszt emelni, minden az itélet hozatala előtt bejelentett semmiségi panasz nem létezőnek tekintetik, ha az az itélethozatal után fenn nem tartatik», hiszen a semmiségi panasz épen az itéletre való tekintettel jelentetik be. Ez tehát téves. Mégis a dolog vége az volt, hogy daczára annak, hogy a Curia ezt a szigorú magyarázatot fogadta el, tényleg nem tett egyebet, mint hogy kényszeritette a különben a jogot tudni kötelezett védőket arra, hogy ezt másodszor is tegyék meg. Semmi más nem történt és különösen practikus hátrány abból egyáltalán nem származott. Én az utolsó két évben a magam részéről egyetlen egy esetet sem fedeztem fel — talán szórványosan előfordultak, mert hiszen mindent nem ellenőrizhetünk, de ha fordult is elő, az bizony csak nagyon kevés lehetett, — úgy, hogy sem a 384. §. 9. pontbeli semmiségi oknak fenn nem tartása, sem az ilyetén semmiségi panaszoknak a Curia általi elvi figyelmen kívül hagyása semmiféle praktikus joghátrányt előidézni képes nem volt.

A mi az anyagi semmiségi panaszokat illeti, erre nézve a t. előadó urnak igen fontos sérelmet méltóztatott felemlíteni, nevezetesen arra vonatkozólag, hogy a Curia azon kérdés tekintetében, hogy hogyan kell az anyagi semmiségi panaszokat bejelenteni, igen szigorú és a vonatkozó anyagi semmiségi panasz elfogadása tekintetében nagyon scrupulosus.

Megvallom, ez első tekintetre tényleg így látszik; azonban a praxis ezt a dolgot is másképen mutatja. A praxis terén azt látjuk, hogy a semmiségi panasz e részben is, – azoknak kivételével, a kik egyáltalában nem értenek a joghoz, — rendesen jelentetik be és én azt hiszem, hogy sehol, de sehol az országban nincs ma már senki, a ki ne tudná, hogy a 385. §. l. *a)* avagy *b)* avagy *c)* pontját mikor kell bejelenteni. Azon esetekben, a midőn a Curia a vádlottól követeli meg, hogy ő is tudja a bejelentésnek esetszerinti mikéntjét, ez a vádlottal szemben tényleg káros hatású; azonban ne méltóztassék elfelejteni, hogy nemcsak a Curiának vannak kötelességei a törvény kezelése tekintetében, hanem az alsóbb biróságoknak is, és a vádlott nem annak iszsza meg a levét, hogy a Curia nem tette meg kötelességét, midőn a panaszt visszautasította, hanem

az alsóbb biróságok és azok vezetői hibájának, mert azoknak kötelességük a vádlottat minden egyes esetben kitanítani; ezt a kötelességet a törvény egyenesen rájuk rója, a Curia tehát joggal követelheti, hogy a mi ügy és panasz eléje kerül, teljesen a büntető perrendtartásnak megfelelően kerüljön eléje és legyen bejelentve. Abból, hogy az alsó biróságok kitanítási kötelességüket nem teljesítik, nem az következik, hogy már most a Curia se teljesítse törvényalkalmazási kötelességét, hanem az, hogy az alsó biróságok köteleztessenek a saját kötelességüknek a törvénynek megfelelő módon való teljesítésére.

A mi pedig azt a feltevést és nézetet illeti, hogy a törvényhozó intentiója az volt, hogy az anyagi semmiségi panasz csak okul, alkalmul szolgáljon arra nézve, hogy a Curia a felülvizsgálatba egyáltalában belemehessen, azt hiszem, ismét nem áll, legalább nem teljes mértékben. Ha ezt akarta volna a törvényhozás, akkor nem tett volna különbséget a 385. §. 1. p. *a) b) c)* semmiségi okok között; akkor egyszerüen azt mondta volna: Be kell jelenteni a semmiségi panaszt és ennélfogva a Curia majd el fogja birálni forog-e fenn jogsérelem egyáltalában. Ez a törvényhozó intentiója semmi esetre sem lehetett. A t. előadó úr, úgy látszik még azt is megkövetelné, hogy ezen köpeny alatt az egész tényállás is vizsgáltassék felül és hogy tulajdonképen ismét állíttassék vissza a felebbezési forum. Ilyképen magyarázni a semmiségi panaszt; felebbezésnek tekinteni azt, felebbezéssé kiszélesíteni a Curia nincs jogosítva, és kötelességsértést követne el akkor, ha ezt megtenné.

Egyébként is a mi különösen a minősítés kérdését illeti, azt, a mi 385. §. 1. a *b)* pont tekintetében felhozatott, tény ugyan, hogy a bejelentő a téves minősítés miatt a semmiségi panaszt a *b)* pont alapján bejelenteni köteles, tény az is, hogy ennek helytelen vagy egyáltalában be nem jelentéséből szintén könnyen származhatik baj. Tudjuk azonban, hogy a Curia, ha egy anyagi semmiségi ok van bejelentve, hivatalból van jogosítva egy másik semmiségi okra átmenni és illetve a másikat is hivatalból észlelni. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a semmiségi panasz bejelentése csak egyszerü jogosultságot akar biztosítani a bejelentőnek a felülvizsgálatra, mert

az utolsó consequentiájában megint csak annyit jelentene, hogy a védő csak jelentse be bármikor azon semmiségi panaszt; hiszen úgy is ott a Curia, majd megnézi az, forog-e fenn más irányban is jogsérelem és így a bejelentő amugy is el fogja érni czélját. Ez nem lehetett a törvény intentiója. A törvény intentiója az volt és követeli is, hogy azt, t. i. a törvényt mindenki tudja. Ha azután a Curia azt látja, hogy jogsérelem történt, akkor ott van a törvény, a mely azt mondja, hogy «nekem Curiának igenis jogomban áll, sőt kötelességem is a netán fenforgó semmiségi okot hivatalból is constatálni s a jogsérelmet, hacsak lehet orvosolni.»

Abból a statisztikából, a melyből a halálbüntetésre vonatkozólag következtetéseket méltóztatott vonni, szerény nézetem szerint szintén más consequentiákhoz jutunk. Ha az igen t. előadó úr — és ezt természetesnek találom — olyan nagyon követeli és pártolja az esküdtszék intézményét, akkor azt az intézményt el kell fogadni úgy a hogy az van. Ha azt méltóztatik mondani, hogy «vox populi vox Dei», akkor ezen «vox Dei» megváltoztatásába a Curia sem bocsátkozhatik. *(Igaz!)* Ha ki van mondva az esküdtszék által a «bünös» és ha meg van állapítva, hogy az a gyilkos pl. bement valahová és orvul megölte áldozatát, akkor az a Curia akármit csinál is, nem tehet mást, mint hogy azt mondja: «Miután nem látok semmiféle semmiségi okot, mert nekem respektálnom kell itt a «vox populi vox Dei»-t, én az itéletet meg nem semmisíthetem.

Már most van egy egész iskola, a mely az esküdtszéki intézményt egyáltalában perhorreskálja; és én nem tudom, hogy nem kell-e bizonyos irányban csatlakozni azokhoz, a miket Doleschall és Balázs t. tagtársaink e tekintetben mondottak, mert szerénymagam is bizony igen sok esetben láttam úgy működni az esküdtszéket, a mint hogy annak nem kellene működnie, láttam én is, hogy az esküdtek inkább azt keresték, hogy melyik büntetési nem az enyhébb mint azt, hogy vajjon a 281—279. avagy a 280. §. esete forog-e fenn. Azonban, ha az a «nép» már kimondta egyszer azt, hogy azon kérdéses esetben ő a 278. §. fenforgását látja, akkor a Curia jogsértést követne el, még akkor is, ha szabadon disponálhatna, hogy ha ezen 278. §-t nem alkalmazná.

Van azonban egy másik körülmény, a melyben igen nagy baj rejlik. Szerény nézetem szerint nagy tévedést kell látnunk abban, a midőn a Curia a BP. 385. §. 2. pontjától elvonatkozik, — azt, a mikor annak előfeltételei, szerény nézetem szerint, fenforognak, nem alkalmazza. Ez a pont nevezetesen azt mondja, hogyha a büntetés kiméréséhél a határok nem tartatnak be, akkor is, ez anyagi semmiségi okot képezvén, jóllehet, hogy a Curia kötelessége volna, hogy semmisítse meg az itéletet, azt mégis meg nem semmisíti. A dolog t. i. úgy áll, hogy ott van a büntető törvénykönyv 89—90—91. §-a, ott van továbbá egy megállapodás — döntvénynek nem lehet mondani, mert a büntetőjog terén csak «*megállapodás* van — a mely azt mondja, hogy a büntetés mértéke a középmérték. Ha ez igaz, a mit tagadni nem lehet, és ha másrészről igaz az is, hogy a BP. 385. §. 2. pont egész világosan úgy rendelkezik, hogyha nem tartatnak be a büntetés kiméréséhél a határok akár az enyhitésnél, akár a sulyosbitásnál, akkor a Curiának meg kellene az itéletnek a büntetést kimérő részét semmisíteni és a törvénynek megfelelő helyesebb itéletet hozni. A Curia azonban legalább mind éz ideig folyton és állandóan azt a — szerény nézetem szerint téves — praxist követi, hogy a Btk. 89. §-ában és a 90—91. §. be nem tartása miatt a 385. §. 2. pont alapján a megsemmisítésbe bele nem megy. Pedig ez nincs helyén. Csak alkalmazni kell a törvényt és akkor ezek a bizonyos visszásságok önmaguktól fognak megszünni. Hol vannak ezek a visszásságok? Ott, a hova a t. előadó úr mutatott: rámutatott arra, hogy mi tapasztalható egyrészről az esküdtszékeknél és mit látunk másrészről a szakbiróságoknál.

Az esküdtszékeknél azt találjuk, hogy ők épen azért keresik — így méltóztatott mondani — azon enyhébb büntetési nemeknek megfelelő minősítést, mert kisebb büntetési tételt akarnak alkalmazni. Miért teszik azt? Teljesen igaz, hogy azért, mert enyhitő kérdést feltenni nem lehet. E tekintetben a t. előadó urnak igaza van. Szükséges lett volna, hogy a törvény megengedje, hogy enyhitő körülmények iránt is lehessen az esküdtekhez kérdést intézni. Ez — sajnos — nem lehetséges. De kérdés már most, hogy nem-e lehet mindamellett is e bajon segiteni? Igenis lehet. És pedig úgy, hogy alkalmazzák a

semmiségi panasz elbirálásánál a BP. 385. §. 2. pontot. Ha t. i. azt látja a Curia, hogy a kiszabott büntetési tétel rossz, vagy hogy a büntetés túlmagas, alkalmazza a BP. 385. §. 2. pontját. Mondja ki azt: nincs megtartva a törvény és ha lehetséges — hiszen ezen kérdés mindig in concreto birálandó el — alkalmazza az enyhébb büntetési nemet és büntetési tételt.

Igy vagyunk a szakbirósággal is. Ha a Curia az itéletnek büntetést kimérő részét a 92. §. alkalmazása, vagy nem alkalmazása miatt a BP. 385. §. 3. pontja alapján nem semmisitheti meg, azt az alapon, hogy a felebbezési forum a B. T. K. 89., 90. vagy 91. §-ait be nem tartotta, megsemmisíteni nem akarja — bár ennek ellenkezőjére is van egy-két eset — jóllehet, hogy azt a BP. 385. §. 2. pontja alapján nemcsak megsemmisíthetné, de megsemmisíteni kötelessége is volna.

Azt is méltóztatott mondani a t. előadó urnak, hogy az esküdtszékeknél a kérdések feltevésének technikája is sok kivánnivalót hagy hátra. Erre nézve azt mondom, hogy ha választanom kellene a között, a mi ma létezik és a között, a minek előnyeit a t. előadó úr volt kegyes tolmácsolni: akkor daczára annak, hogy én is sokszor érzem a kérdések feltevésének hiányait, mégis csak a mostanit tartanám meg. Mert annak az elnöknek és általában a biróságot vezető szaktanácsnak meg van a joga, sőt kötelessége a törvényszerű befolyást gyakorolni, többre azonban sem joga, sem kötelessége. És én volnék az első, a ki még, ha ez nem így volna is, az ide vonatkozó intézkedésnek olyan magyarázását proponálnám, hogy annak az elnöknek több befolyása, mint a mennyivel az ma amugy is bir, ne is legyen. Mert az az accusatorius elv, a melyet fenn akarunk tartani, okvetlenül megköveteli, hogy a vád kérdése az esküdtekhez minden körülmények között intéztessék. Ennélfogva azután, mivel ott a főtárgyaláson valóságos küzdelem folyik a vád és a védelem között, nagyon természetes, hogy magunknak t. i. a védelemnek is vindikáljuk azt a jogot, hogy azt a kérdést mi is a magunk szája ize szerint szerkeszthessük meg. Az accusatorius elv kivánja, hogy az ügyésznek meg legyen a joga a kérdések feltevésére, maga a törvény, annak liberalitása, úgy annak szakaszai is egyenesen feljogosítanak

bennünket, a védelmet is, arra, hogy a mi kérdéseink feltételét is kivánhassuk, az elnöktől pedig egyáltalában nem vonatik el jog; gyakorolhatja ő is a maga törvényes befolyását és ha gyakorolja azt, akkor nem is fog rossz verdictet kapni. Rossz verdict alatt nem azt értem, a mely visszatetszik, mert az talán csak még sem hiba, hanem azt, a mely a törvénynek és lelkiismeretünknek nem felel meg. A törvényesnél nagyobb befolyást azonban el nem türünk. Az elnöknek jogában áll és kötelessége is, hogy, ha úgy látja, hogy neki is van kérdése, hogy ezt a kérdést hivatalból feltegye; ha ezt elmulasztja, akkor mindig kérdés, van-e még a Curiának módja a bajt orvosolni?

Erre vonatkozólag én is hozok fel concrét esetet, mert itt a t. előadó urnak is gyakorlati esetekre méltóztatott hivatkozni. Valamikor én ezt meg is irtam, de az időre, hogy mikor, egész pontosan már még sem emlékszem. Egy vidéki biróságnál történt. Az ügyész követelte az esküdtbiróságtól a 280. §. kimondását. Több ember megöléséről volt szó. A 280. §. iránt azonban nem tett fel külön kérdést. Azt kérdezte: «bünös-e *A*. abban, hogy megölte *B*.-t, igen, vagy nem?» «Bünös-e A. abban, hogy megölte *C*.-t, igen, vagy nem?» Az elnök figyelmeztette: «Vigyázzon, ügyész úr, mert itt külön kérdést kell feltenni arra vonatkozólag, hogy «több ember» megölése forog-e fenn.» A Btk. 280. §. alkalmazhatására t. i. a büntető perrendtartásnak 358. §-a szerint tényleg kellett volna, hogy külön kérdés tétessék. Az ügyész azt mondta: «én pedig nem teszek fel kérdést, mert ez felesleges.» «De figyelmeztetlek, hogy jó lesz azt indítványozni, mert azután, ha nem kapod meg a 280. §-ra vonatkozó verdictet», mondja az elnök, «akkor majd én már nem fogom alkalmazni a 280. §-ból folyó büntetési tételt.» És tényleg nem is alkalmazta. Kimondták t. i. az esküdtek arra a kérdésre, hogy igaz-e, hogy *A*. megölte *B*.-t, «igen»: arra a kérdésre: «igaz-e, hogy A. megölte *C*.-t?» szintén, «igen». A szakbiróság már most azt mondta, hogy alkalmazza a Btk. 279., 96—99. §§-ait és megállapított 15 évi fegyházat. Már pedig a 280. §. alkalmazása mellett életfogytiglani fegyházat kellett volna kiszabni.

A kérdés már most az volt, hogy honnan eredt ez a rossz

itélet? Az ügyész volt-e az oka? Mondjuk, hogy igen, bár őt a kisebb hiba terheli: ő tévedett. De az elnöknek kötelessége lett volna hivatalból is a 280. §-ra vonatkozó kérdést feltenni, ha ő annak szükségét látta. Erre a törvény kötelezte őt.

Igaza van a t. előadó urnak abban, hogy a biróság elnökének vezető szerepet kell vinnie, hogy vigyáznia kell arra, hogy a törvény betartassék, hogy az igazság nagy épületén rés ne üttessék és így ily esetekben, ha rossz itélet hozatik, az elnök követ el mulasztást és a rossz büntetési tétel nem az ügyésznek, nem is az esküdteknek vagy az esküdtszéki intézménynek, nem is a törvénynek, hanem az elnöknek tudandó be, a ki nem teljesítette kötelességét. Ha az elnök a törvény intentiója szerint fogja befolyását gyakorolni, akkor azt fogom mondani, hogy helyesen járt el, de ha ő korlátozni fogja azon jogomat, hogy kérdést tehessek azon anyagból kifolyólag, a melyet a főtárgyalás nyujt nekem, akkor én ezt nem fogom megengedni és azt hiszem, hogy itt védőtársaim között egy sincsen, a ki a védelem ezen az egész világon elismert jogának ilyetén korlátozását akár csak egy perczig is nyugodtan eltürné. Nekünk a főtárgyalás adatain felépülő kérdések megtételéhez jogunk van, mert mi védjük az egyes érdeket az összesség érdekével szemben. Az ügyész védi az egyiket: az összesség, — mi pedig a másikat: az egyes érdekét, az elnök pedig vigyáz és ellenőrzi mindkettőnk működését. És — a mi szintén rendkívül fontos — gyakorolja a főtárgyalás végén a második fontos jogot: reassumál, magyaráz, fölvilágosíthatja az esküdteket, ha a dolgot meg nem értették. Több joga nincs, annál kevésbbé, mert ha csak egy szóval is többet mond, nemcsak a törvénybe ütközik, a melynek határozott rendelkezése van erre, hanem azon nagy hatásnál fogva, a melyet a törvényszék vezetője az esküdtszékre mindenha gyakorolt és gyakorolni is fog, az esküdteket beleviszi azon nézet követésébe, a melyet ő törvény- és jogellenesen és az esküdtszéki elv ellenére — hogy úgy mondjam — maga előirt, a mikor is sem a vád, sem a védelem érvényesülni nem fog. Végül azután ott van a szakbiróságnak harmadik legfontosabb joga: a kérdések végleges szövegezése amugy is a szakbiróság dolga.

Visszatérve már most az előadás fonalára, a királyi tábla

judicaturájához érünk. E tekintetben, azt hiszem, egy dolgot méltóztatott neheztelni, — bár concedálni méltóztatott, hogy «ott ugyan kevesebb a baj», — azt, hogy ott a szóbeliség nem tudott teljesen érvényesülni. Ott is, meglehetős gyakran fordulok meg és így tudom, hogy mi történik ott is. Ha jól tudom Vargha Ferencz t. tagtársunk egyik czikkében meg is irta — nem értek vele mindenben egyet, de bizonyos dolgokban igenis — hogy az a királyi tábla minden eredményre való legcsekélyebb kilátás nélkül, tehát teljesen feleslegesen Isten tudja hány pert tárgyal le, és hogy ma már oda jutottunk, hogy az egész felebbviteli tárgyalás tulajdonképen nem áll, de nem is állhat egyébből, mint tiszta referadából, mert különben nem lehet győzni a munkát, mert annyi pénze tényleg nincsen az államkincstárnak, hogy minden perlekedő félnek, minden ügyes-baját a királyi táblán az összes procedurának egész feleslegesen ujbóli megkezdésével lehessen lefolytatni. Az eseteknek 80 százalékánál egyáltalában nem is szükséges semmi egyéb, mint maga az, a mi ott történik: semmi egyéb, mint egyszerü felolvasása az elsőbirósági itéletnek: közvádló, védő kijelentik, hogy az esetben nem látnak semmi sérelmet fenforogni, s a kir. tábla kijelenti, hogy indokainál fogva helybenhagyja az itéletet. Hogy a kir. táblán még egy teljes uj tárgyalást tartsanak meg akkor, a midőn a dolog egészen világos, azt nem lehet kivánni. Ha a t. előadó úr ezt érti a szóbeliség alatt: én ebbe belemenni nem tudnék; erre egyáltalában semmiféle szükség sincs. Ausztriában ezt már rég felismerték; ott a büntető perrendtartás a második forumot teljesen cassirozta.

Fayer László: Az megint más!

Weisz Ödön: Ha azonban azt látja a kir. tábla, hogy szüksége van a tényállás tisztázása czéljából a bizonyitás felvételére, kérdés akkor teljesíti-e kötelességét. Én úgy láttam, hogy minden egyes esetben — legalább a mennyire az nekem látszott szükségesnek — oly esetekben pl. midőn a régi eljárás szerint a feloldás szüksége merült fel, végzést hozott és azt mondotta, hogy elrendeli a bizonyitás felvételét, — ha pedig az ily bizonyitás rendelését szükségesnek nem látta, akkor, különösen ha még megindokolt felebbezést is adtunk be, kap-

tunk külön végzést, hogy ezen vagy azon okból a bizonyitási eljárás fel nem vétetik. Ha ez így van: ha továbbá azt látjuk, hogy a kir. tábla még a főtárgyalás alatt is mindvégig a legnagyobb liberalitással — és pedig annak minden tanácsa — megadja nekünk a bizonyithatás jogát és ha kérünk bizonyitást, ha csak meg lehet azt adni, valahogy meg is adja: akkor én a szóbeliséget megsértve egyáltalában nem láthatom.

Még egyet t. teljes-ülés. Előbb elfelejtettem megemlíteni. A kir. Curiának úgy a tábla, mint általában az alsóbiróság által okozott sérelmekkel szemben még egy joga van: az, a mely a Curiának a BP. 437. §. 5. bekezdésében biztositva van. Míg a 437. §. első bekezdése megköti a kir. Curia kezét és lehetetlenné teszi azt, a mit a t. előadó úr követel, hogy t. i. tágitsa a maga jogkörét, a mennyiben neki a felebbezési forum által megállapitott tényeket kötelezőknek el kell fogadnia: addig a 437. §. 5. bekezdése neki a reparálásra módot enged. E törvényhely t. i. azt mondja, hogy ha bármiféle anyagi semmiségi ok van bejelentve és ha azt látja a kir. Curia, hogy a tényállás nincs kiderítve — pedig, a mint méltóztatik tudni, ez egy nagy köpeny, a mely alatt sok minden elfér, a Curia a 437. §. 5. bekezdése alapján az alsóbirósági itéleteket megelőzött egész eljárással megsemmisítheti és egészen új eljárást rendelhet el és így akkor mindazon jogsérelmeket reparálhatja, a melyeket akár az esküdtszék, akár a szakbiróságok elkövettek, szóval reparálhatja az összes eddig elkövetett hibákat. Csak épen a legközelebbi multban is volt egy olyan esetem, a melyben kir. táblai itéletet cassáltak csak azért, hogy az igazságügyi orvosi tanácsnak is módjában legyen a kérdéshez hozzászólani. Hogy szükséges volt-e ez, azt majd csak később fogjuk megtudni, de tény, hogy megtörtént. A királyi tábla a maga részéről a bizonyitási eljárást le fogja folytatni és így majd végez.

Az elsőbiróság kérdésére nézve az esküdtbirósági eljárással már előbb végezvén, csak egy-két szóval akarok még reflectálni azokra, a miket a t. előadó urtól az előkészítő eljárásra és a vádtanácsra vonatkozólag hallottam. Előbb azonban még egy perczig a főtárgyalásnál akarok időzni.

A főtárgyalásra vonatkozólag a 304. §. nehézményeztetik: nevezetesen az az intézkedése, hogy a vádlott nem kérdezhető. Erről magam is elmondhatom, hogy igen nagy hibája a törvénynek. *(Ellentmondások.)* Majd mindjárt meg fogom mutatni. Egy alkalommal — valami apróbb lopásról volt szó — egy enyhitő körülményt szerettem volna megállapíttatni. Egy gyereket elfogtak az utcza közepén, mert lopott; 16 éven alóli korban volt. Szerettem volna megkérdezni a vádlottat, hogy hát az előélete milyen volt. Az előiratokban nem foglaltatott valami sok; különben is az ilyen apró ügyeket egyszeri hallásra is ismeri az ember. A vádlottat nekem nem volt szabad megkérdeznem, az elnök meg nem kérdezte. Eszembe jutott, hogy az egyik tanut, a rendőrt, kérdezem meg, a ki elfogta a gyereket. «Ugyan, mondja meg, barátom, törvényes-e ez a gyermek?» — «Melyik?» «Hát az, a kit ideállított». «Hát — kérem szépen — én ezt honnan tudjam?» «Hát *én* akkor ezt honnan tudjam?» *(Derültség.)* — Ez a 304. §-nak a hiányossága. Nem tehetek kérdést; ha az elnök ki nem deríti a körülményeket, akkor tényleg oda jutunk, hogy bizonyos dolgok teljesen kideríttetlenül maradnak, pedig azok kiderítése gyakran nagyon is szükséges.

És a 304. §. hiányai annál érezhetőbbek, minél kevésbbé vagyunk abban a helyzetben, hogy a tanuktól a kellő felvilágositásokat megkaphassuk. Segitünk a bajon, a mint méltóztatott mondani, indítványok tétele által; az elnöknek meg van a maga discretionális joga és a 304. §. fennállása daczára is meg szokta kérdezni az ilyesmit, de persze gyakran nem. Ez elől a hiba elől nem lehet elzárkózni. Hogy a faggatástól megőrizzük a vádlottat, egyuttal elvettük tőle a védelem kérdéseit is. Majd a vád, majd a védelem, de mindenesetre az igazság kárára. Épen annyit árt, mint a mennyit használ, mert bizonyos dolgok így ki nem deríthetők.

Hátra volna még a vádtanács intézménye. Erről sok szépet hallottam, hogy jól bevált, stb. De én egy nagy hibát látok magának a vádtanácsnak létében, a melyen azonban nem birunk segíteni. A vádtanács, a mely ugyanazon törvényszék kebelében van, mint az itélő tanács: a vádtanács, a melynek igen gyakran egy-két tagja az itélő tanács tagjaiból

kerül ki, hiszen minden törvényszéknél nincsen annyi biró, mint Budapesten, a vádtanács megteremtése tulajdonképen nem tett egyebet, mint megfosztott bennünket a királyi tábla itélkezésétől, és eredményezi azt, hogy most már, ha a vádtanács úgy határozott, akár kaputos ember az illető, a kinek érdekében van, akár nem kaputos ember, a kinek szintén érdekében van, hogy ez ne történjék, a főtárgyalásra viszik a dolgát.

Arra nézve, hogy a főtárgyalás előzményei milyenek szoktak lenni, csak egy példát akarok elmondani. Egy vidéki törvényszéknél, a hol főtárgyalás volt egy ügyben kitüzve, szerettem volna megnézni az iratokat. Meg is néztem, de nem találtam sem a vádlott, sem a tanu kihallgatását tartalmazó jegyzőkönyveket, kaptam azonban idéző végzést a főtárgyalásra. Bementem az elnökhöz «Nagyságos uram, szeretném az iratokat látni.» — «Hiszen itt vannak». És mi volt ez? Annyi volt az egész, hogy a csendőr, vagy az a községi, vagy az a nyomozó járási közeg felvett egy jelentést. Ez képezte a főtárgyalás alapját. Szóval, harmadik személy adta be a jelentést, hogy a vádlott mit mondott és a tanu mit mondott, és hogy ő mit tapasztalt, de közvetlen kihallgatást igazoló iratokat, jegyzőkönyveket nem találtam. És midőn ez iránt kérdést intéztem az elnökhöz, hogy hogy fognak ezen a bajon segíteni, azt felelte: «Ezt itt így szoktuk. A terhelt vagy beismerésben lesz, vagy tagadni fog. Ha tagadni fog, akkor még elég idő van; akkor vagy kiadjuk vizsgálatra vagy új tárgyalást tüzünk ki». — Ez a bünvádi eljárás első részére vonatkozik. *(Mozgás.)*

De azt is méltóztatott mondani a t. előadó urnak, hogy: «most már kevésbbé hallatszanak azok a bizonyos csendőri historiák» és «hogy azok a jegyzőkönyvek is sokkal szebben vétetnek fel.» Megengedem, hogy talán itt Budapesten igen, — ámbár tudnánk talán itt Budapesten is, nem egy, de sajnos számos esetet, a melyekben a szivünk vérzik, a midőn látjuk azokat a jegyzőkönyveket, azért, mert a főtárgyaláson azután azt mondják «a rendőrség előtt azonban beismerte».

Az előzetes eljárás kérdésére vonatkozólag csak még egy megjegyzést teszek. Tegyük fel, hogy a rendőrségi tisztviselő — nem akarom mondani rosszhiszemüleg, azt sem, hogy egyáltalán meg akarja tenni, de tegyük fel, hogy meg akarná

tenni — valakit becsukat, előzetes letartóztatást rendel ellene, és ha azt akarná, hogy az ezt rendelő határozata épségben maradjon egy-két fokban, nem kellene mást tennie, mint egy nagy csomót csatolni az ügyhöz, mert 24 óra alatt meg kell fordulni annak a darabnak a soros ügyésznél, a soros vizsgálóbirónál és el is kell referáltatnia. Hiszi-e igen t. előadó úr azt, hogy mindig a vádlott érdekében döntetik el a kérdés, hogy mindent lát az a soros ügyész, vagy hogy fizikailag láthat is mindent, vagy láthat-e mindent az a vizsgálóbiró? Én csak annyit tudok, hogy hosszú idő telhetik el — mindig posito — tényeket nem állítok — a míg a biró a valóságot megismeri, a míg megtudja azt, hogy mi történt és a míg végre rájön arra, hogy «ezt az embert tulajdonképen be sem kellett volna csuknom, hiszen civilis kérdéssel állok szemben.» Igy állunk, t. uraim, ez keserü, de igaz. Tehát a mellett, hogy megvannak az előzetes eljárásnak a büntető perrendtartásban hibái, a baj még sokkal nagyobb az által, hogy nem az ügyészségre bizták a nyomozást, hanem kiadták olyan tényezőnek, a melynek azt kiadni nem lett volna szabad.

Csak ezeket kivántam egyelőre elmondani. *(Éljenzés és taps.)*

Székely Ferencz dr., koronaügyész:

T. teljes-ülés!

Nem volt szándékom felszólalni, mert a t. előadó úr és a t. felszólaló tagtárs úr annak legnagyobb részét kimerítették, a mit erről a kérdésről esetleg elmondhattam volna. De miután egészen még sem érthetek egyet az elmondottakkal, méltóztassék megengedni, hogy egy kis tarlózást vigyek véghez a most hallott eszmék között. Ebben lehetőleg az előadó úr által választott sorrendet fogom követni.

Sokszor hangoztattuk, hogy gyors igazságszolgáltatásra van szükségünk; kell, hogy jó igazságszolgáltatásunk is legyen, ugy-e bár? És ehhez közvetlenség, szóbeliség és esküdtbiróság is kell. A mikor aztán meg vannak mindezek, akkor nem tet-

szenek. De nem az elv megvalósulása, nem is annak természetes consequentiája okozza ezt, hanem némely vagy költött, vagy nagyon ritkán előforduló esetek.

Weisz Ödön t. tagtársunk éppen azzal végezte szavait, hogy nem kellett volna a nyomozást az ügyészségtől elvenni. Ebben teljesen igaza van. Én nem rég beszéltem azzal a képviselővel, a ki annak idején inditványozta, hogy vegyék ki ezt az ügyészség kezéből, s ez a képviselő azt mondotta nekem, hogy «ha ma kellene ehhez a kérdéshez szólanom, azt indítványoznám, hogy adják vissza az ügyészségnek a nyomozatot». Meg is mondta, hogy akkor személyes okokból és körülményeknél fogva tartotta szüségesnek ezen indítványt tenni; ma pedig azt látja, hogy felfogásában csalódott. De hiszen meg vagyunk a rendőrséggel is. Sőt ha azt akarjuk, hogy gyorsan menjenek az ügyek, akkor nem is kivánhatjuk, hogy azokban egy vizsgálóbiró intézkedjék, a kinek kezébe ebben az esetben annyi ügy kerülne, hogy azokat elég gyorsan nem tudná megforgatni, mig ellenben a rendőrség a maga közegeivel, ha még oly primitivek is, a történt dolgokról gyors és elég tájékoztató jelentést tud adni; a csendőrség is gyorsan ad kielégítő jelentést. Nem is látom olyan borzasztónak, hogy néha a csendőrségi jelentésre a vádiratot beadják és a főtárgyalást elrendelik. A rendőrség nyomozata alapján azonban nem lehet közvetlen idézést eszközölni. A legideálisabb igazságszolgáltatás az volna, ha, a mint a tettet elkövették, a biróság mindjárt odaülhetne és elintézhetné az ügyet. De viszonyaink között is elég, ha a rendőrség, a községi elöljáróság csak annyit mond, hogy *A.* megütötte *B.-t,* itt van az orvosi bizonyítvány, húsz napon túl tartott a gyógyulás, ezek voltak az eset tanúi; és én egészen megnyugszom abban, hogy ez alapon az ügyész vádiratot ad be, és a biróság elé állítja a vádlottat. Így azután gyorsan el lehet intézni a dolgot, és jól is; mert még minden érdekelt jól emlékszik a történtekre. Attól ne féljen senki, hogy esetleg indokolatlanul állítják a biróság elé, az még magában véve nem meggyalázó dolog; és jobb, ha ártatlansága hamar kiderül, mint ha hosszú, előzetes eljárás alatt gyanú terheli.

Ezzel mindjárt kapcsolatba hozom a vádtanács intézményét is.

A mit olyan nagyon sajnálnak a védő urak, hogy nem lehet egészen a tábláig felvinni a vád alá helyezés kérdését, arra nézve azt mondom: hála Istennek, hogy ez most így van nálunk; mert ez a visszaóhajtott régi eljárás volt sok pernek és sok igazságnak a megölője. Semmi sem bizonyit jobban e reform jósága mellett, mint az a tény, hogy a vádlott a legtöbb esetben a vádirat ellen nem ad be kifogást; és ezzel azt éri el, hogy hamar megmenekszik a bajától, vagy ha nem is menekszik meg, de legalább tisztában van az ügyével; mig korábban a hosszas vizsgálattal, a vád alá helyezési inditványnyal, megfelebbezett vád alá helyezéssel, a mi azután évekig elhúzódott, a per úgy elposványosodott, hogy sem a vádlottnak, sem az igazságszolgáltatásnak nem volt belőle haszna.

A mi magát a vádtanács intézményét illeti: én leginkább a budapesti vádtanács működése után itélem meg, mert a vidéken nem igen adnak be a vádirat ellen kifogásokat. Budapesten azonban sok kifogás jő be a vádtanácshoz, de azért — mondhatom — igen alaposan működik. Ott van a vádló, a védő, és ha nincs is más, mint ügyfél-nyilvánosság és nem is tarthatnak főtárgyalást, de az olyan eseteket, a midőn a vád civilis kérdést akar büntető útra terelni, biztosan felismerik. E tekintetben épen nem lehet azt mondani, hogy a vádtanács nem functionál helyesen.

A mi a főtárgyalás kérdését illeti, azt méltóztatott mondani, hogy a főtárgyaláson vagy nincs eléggé előkészítve az ügy, vagy a birósági elnök nem teljesiti kötelességét, és így nehezen fejlődik ki az ügy; a viszonyok nem tisztázódnak. A hol nagyon sok ügy van, és a hol ehhez képest kevesebb időt lehet a tanulmányozásra fordítani, ott szórványosan előfordulhat, hogy egy ügyet oda kell adni a vizsgálóbirónak; de a budapesti főügyészség területén, a melyet bejártam, azt tapasztaltam, hogy az esetek túlnyomó többségében nagyon alaposan elő lehet késziteni az ügyeket. Négy-öt ügynél többet rendszerint nem tűznek ki egy napra, és ezen kis számú ügyeket le lehet jól tárgyalni. Többet csak ott tüznek ki egy napra, a hol tapasztalat szerint a kitűzött ügyek egy részét nem lehet letárgyalni, mert vagy a vádlott vagy valamely fontos tanú

nem jő el; nyolcz-kilencz ügy kitüzése esetében tehát az ügyek egy része már az elnapolásra van számítva.

A mi vádlott kikérdezésének jogát illeti — és ez az tulajdonképen, a miért felszólaltam — én a perrendtartás álláspontját a legliberálisabbnak és a leghelyesebbnek tartom. Mert a perrendtartás itt abból indult ki, hogy a vádlott nem objectuma, nem eszköze a bizonyításnak, ő csak azért van ott, hogy védekezzék, vagy hogy ha majd ráteszik a törvényt: szenvedjen; de nem azért, hogy bizonyítékúl szolgáljon, hogy őt faggassák, kérdezzék: Elkövetted-e, nem követted-e el a terhedre rótt tettet? Sőt a törvény alapján nyugodtan mondhatja: itt vagyok; elég gyönge ahhoz, hogy magatok legyőzzetek; de tessék bizonyitani! Az ügyész tegye kötelességét; a vizsgálóbiró, elnök és mindenki teljesítse feladatát; de ő nem szolgáltat semmiféle eszközt arra, hogy az igazságszolgáltatást önmaga ellenében előmozdítsa.

Ezzel a vívmánynyal szemben elenyésző csekélység az a kifogás, hogy valamely gyönge elnök néha, a midőn több per van a fejében, egy kérdést elfelejt feltenni, s ekkor a védő nem tudja, mit csináljon, mert ő nem intézhet kérdést a vádlotthoz, még csak azt sem, hogy hány esztendős?

Megvallom, nem tudom elhinni, hogy a védő ily esetben fel ne találná magát, hiszen a védenczével közvetlenül érintkezhetik; és úgy ennek, mint a tényálláshoz vagy a bizonyításhoz tartozó kérdéseknek tisztába hozatala végett indítványokat tehet, melyeknek megtagadása esetében a B. P. 384. §. 9. pontja alapján semmiségi panaszszal élhet. Ennek pedig sokszor van foganata. Tehát azért, mert egyszer véletlenül az elnök egy kérdést nem tesz fel, vagy pedig a védő zavarban van az iránt, hogy hogyan jusson hozzá valamely tény megmegállapításához, még ezt a nagy elvet nem szabad feláldozni. S azt hiszem, hogy ezzel a kérdés felett napirendre térhetünk.

A mi az esküdtekhez intézendő kérdések feltételét illeti, e tekintetben hozzájárulok Weisz Ödön t. tagtársunk fejtegetéseihez. Tényleg úgy van, hogy a kérdés indítványozását helyesen tette a törvény az ügyész kezeibe; mert hiszen ő képviseli a vádat, és a vádiratnak vagy a módosított vádnak megfelelőleg kell a kérdését feltenni. Néma gyermeknek az anyja

sem érti a szavát; s ezért első sorban a vádlónak kell megmondania, hogy mikép kivánja feltenni a kérdést. Teljes szabadsága van a védelemnek is a kérdések indítványosásában; sőt az esküdtek is indítványozhatnak kérdéseket; és a biróság állapítván meg azokat, természetes, hogy végre is az ő nézete jut kifejezésre.

A gyakorlati élet szempontjából az előadó az azt méltóztatott mondani, hogy a kérdések indítványozása után bizonyos izgatottság, bizonyos kapkodás keletkezik. Eddig, igaz, sokszor csak legfőlebb öt-tiz perczre függesztették föl a főtárgyalást; és ennyi idő alatt csakugyan nem lehet megszerkeszteni a kérdéseket. Azt is megengedem, hogy a védő nem képes, ha új kérdés fejlődik, azt rögtön megfogalmazni. Hiszen látom akárhányszor, hogy a védő olyan izgatott, a kérdések úgy vannak irva, hogy alig képes azokat az ember elolvasni. Ez helytelen dolog, de ebből nem az következik, hogy a törvény rossz, hanem az, hogy időt és alkalmat kell nyujtani a védőnek, az ügyésznek és a birónak a kérdések alapos megfontolására.

A biróságnak és az ügyésznek e tekintetben nincsenek olyan titkaik, a melyeket egymással szemben őrizniök kellene; fontosabb, nagyobb ügyekben akárhányszor megtörténik és semmi hibáztatni való sincs benne, hogy a kérdéseket az ügyész előre közli a bírósággal; sőt gyakran a védőkkel is; e részben a legnagyobb liberálitás uralkodik, mert hiszen egyik sem akarja a másikat becsapni, — hogy ezzel a közönséges kifejezéssel éljek — hanem az igazságot akarják kideríteni. E tekintetben tehát az idő meg fogja hozni az orvosságot; de kivánatos is, hogy így legyen; mert az csakugyan a legnagyobb baj, ha helytelen kérdéseket tesznek az esküdtek elé, a melyekre aztán helyes választ nem lehet adni. Ha tehát majd jobban hozzászokunk az esküdtszéki biráskodáshoz, az izgatottság megszünik és nem kapkodunk többé; hanem ha kell, akár egy órára felfüggesztjük a főtárgyalást, és nyugodtan intézkedünk.

A mi az elnökök ellen felhozott azon — nem mondom, hogy vádat — hanem észrevételt illeti, hogy nem élnek azzal a jogukkal, — hozzátenném azon kötelességükkel — hogy az esküdtek által megoldandó jogi kérdéseket kellőképen kifejtsék, az elég sokszor alapos; de ez ellen van orvoslatunk.

A vádló vagy a védő jegyzőkönyvbe vételi az elnöki fejtegetést, és akkor már megtalálható ennek is a gyógyszere. Rendszerint azonban helyes az elnöki fejtegetés; és az esküdtek is csak ritkán nem találják el a helyes minősítést.

Kivételképen azonban megesik, hogy az esküdt hatáskörén túlmegy; de ez már együtt jár az esküdtszék intézményével. Ha valakinek kell az esküdtszék, akkor bele kell nyugodnia abba, hogy annak a laikus elemnek a természetes felfogása, vagy a mint a t. előadó úr mondotta, a természeteshez közel álló nézete, kihat az itélkezésre; s akkor ne azt mondjuk, hogy az helytelen, hanem hogy maga az esküdtszék intézménye helytelen; mert az az ember, a ki ma esküdt volt és a kire esetleg ismét tíz évig nem kerül a sor, soha sem fog beletanulni a szakbiró fegyelmezett észjárásába. Az esküdtnek magának mindig meg lesz az a gyöngéje, hogy a maga jogkörén néha túlterjeszkedik, és ezen nem segítene az sem, ha megengednők neki az enyhítő körülmények megállapítását. Azt mondotta a t. előadó úr, hogy az esküdt ez utóbbi esetben nem az igazolatlan enyhébb, hanem az igazolt szigorúbb minősítést választaná, de hozzá tenné, hogy van enyhítő körülmény. A t. előadó úr tévedni méltóztatik. Ott, a hol meg volt az esküdteknek azon joguk, mint Francziaországban, hogy enyhítő körülményeket állapíthattak meg, szintén megtörtént, hogy a legenyhébb minősítést választották ki, és ehhez is hozzátették: «Enyhítő körülményekkel.» Ezzel tehát nem nyernénk semmit. *(Derültség.)*

A mi a kir. itélőtáblához való felebbezést illeti: igaz ugyan, hogy a törvényben nagyon közel áll egymáshoz a felebbezés és az annak keretében érvényesíthető semmiségi panasz, de azért a kettő teljesen más. Hogy mit csinálhat a tábla a felebezés alapján, az csaknem el van rejtve a paragraphusokban; de kétségtelen, hogy megállapítja az itélet alapjául szolgáló tényeket, a mit a Curia nem tehet meg; és a törvény keretében megszabja a büntetést, a mit semmiségi panasz alakjában nem lehet megtámadni.

Az igen tisztelt előadó úr hibáztatja, hogy a Btk. 91. §-ának nem alkalmazása miatt, a Curia felfogása szerint, nem lehet semmiségi panaszszal élni; és óhajtja, hogy a Curia gyakor-

lata ezen a BP. 385. §. 2. pontjának megfelelő magyarázatával segítsen. Ámde a törvény ide vonatkozó intézkedése ezt teljesen kizárja; mert így szól. *(Olvassa.)* «Ha a biróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapított büntetési tételeket vagy ezeknek megengedett enyhítésénél, álváltoztatásánál, súlyosbbításánál a törvényben vont határokat nem tartotta meg.» Hát mi az a törvényben meghatározott vagy megállapított büntetési tétel, és az a megvont határ? A minősített lopásnál úgyebár a büntetési tétel 2—5 évig terjedhető fegyház. Ha tehát egy lopásnál 6 évet állapít meg, akkor túl megy a büntetési tételen a biróság, és ez semmiségi okot képez, valamint semmiségi okot képez az is, ha két éven alúl marad a büntetés. A 92. §-nál leszállhat a biróság hat havi börtönig; ha öt havi fogházat állapít meg, túlmegy az átváltoztatásnak megengedett határán és ekkor is meg lehet azt az itéletet semmisíteni; de hogy ha a hat havi börtönön alúl nem megy, akkor az átváltoztatásnak megendett határait megtartotta, és így nincsen joga hozzászólani a Curiának. És ez jól van így; mert általában csak olyan biró szabhat ki helyes büntetést, a ki a vádlottat látta és a per körülményeit a közvetlenség segélyével mérlegelhette. A semmitőszéknek tehát a 92. §. alapján sem lenne szabad határoznia. Ez eredetileg nem is tartozott a semmitőszék hatáskörébe, azonban a késöbbi javaslatokba belefoglalták, hogy még a legfelső biróságnál is lehessen enyhítésre számítani. Hogy a rendszerbe nem vág, az bizonyos. De azért, mert a Btk. 92. §. alkalmazásának kérdése a semmiségi okok közé jogpolitikai szempontból belekerült, nem szabad azt kivánnunk, hogy most már a BP. 385. §-ának 2. pontjába meg a 91. §-t magyarázzuk belé; mert akkor maholnap csakugyan oda jutunk, a hol a régi rendszer mellett voltunk, a két fokú felebbezéshez, a mitől az isten óvjon.

Nézetem tehát az: hogy ha kellenek a BP.-nek kiváló előnyei, meg kell barátkoznunk annak természetszerű de jelentéktelen hátrányaival is.

Csak ennyit akartam ez alkalommal megjegyezni. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Tóth Gerő curiai biró:

T. teljes ülés!

Az idő már nagyon előrehaladt, azért csak egy megjegyzésre szorítkozom, s ez az, hogy, a midőn a Curia az esküdtbiróság itélete ellen vagy a kir. tábla itélete ellen használt semmiségi panaszt felülvizsgálja, akkor a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okokat is figyelembe szokta venni. Ha van ott egy mákszemnyi dolog is, a mit észre lehet venni, azt a Curia észre is veszi. Azt tehát ne méltóztassék a Curiának felróni, hogy ott, a hol sem a bejelentést nem tartja helyesnek, sem hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot nem lát: ott az ügyet nem hurczolja tárgyalásra. Mert ez nem az igazság rovására, hanem az igazság javára történik. Én ugyan azt mondom, hogy ha valaki az *a)* pontra alapítja semmiségi panaszát, az elfogadandó, mert hiszen nemcsak megjelölte, hanem meghatározta a semmiségi okot; de hogy ha a Curia azt mondja, hogy «előttem nincs a semmiségi ok megjelölve, ha az *a)* pontot hivják fel:» azt én nem kifogásolom, azt azonban kifogásolnám, hogy ha azon okon, mert az *a)* pontot nem tartja a semmiségi ok megjelölésének, nem nézné meg azt, hogy ugyan hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok van-e. Csakhogy megnézi ám; ebbe tehát tessék egyszerüen belenyugodni. *(Helyeslés és éljenzés).*

(Decz. 20.)

Barna Ignácz dr.:

T. teljes-ülés!

Fayer László t. alelnökünk multkori előadásában a semmiségi panasz judicaturájára vonatkozólag azt fejtegette, hogy a kir. Curia helytelenül, jobban mondva szükkeblüen interpretálja a BP. 385. §-ának 3. pontját, a midőn a halálbüntetést kimondó ítéletekre vonatkozólag az ezen pontra alapított semmiségi panaszt csak azon esetben fogadja el, ha az ú. n. rend-

kívüli enyhítő körülmények forogván fenn, az első biróság rendkívüli enyhítési jógával nem él: ha tehát a halálbüntetés helyébe teheti a 15 évi fegyházat. Ellenben elutasítja a semmiségi panaszt a Curia, ha az azon alapon emeltetik, hogy az első biróság megsértette a Btk. 91. §-át, t. i. túlnyomó enyhítő körülmények forogván fenn, életfogytig tartó fegyházat nem mondott ki, tehát csak akkor fogadja el a semmiségi panaszt, a midőn a halálbüntetést tizenöt évi fegyházzal substituálhatja, ellenben a midőn annak az életfogytig tartó fegyházat kellene substituálnia, akkor a semmiségi panaszt elutasítja. Egyelőre csekélységem részéről nem akarom azt mondani, hogy osztom a t. tanár úr kritikáját, nem mondom tehát egyelőre azt, hogy a magam részéről a Curia ezen interpretátióját helyteleníteni. Mindenekelőtt arra akarok utalni, a mi nézetem szerint kétségtelen, hogy a Curia interpretátiója BP.-unkba oly nyilvánvaló disharmoniát, olyan, hogy úgy mondjam, vastag ellentmondást, antinomiát visz be, a mely mint ilyen első tekintetre kell, hogy a legkomolyabban gondolkodóba ejtsen ezen interpretátió helyessége iránt. Miben áll ez az antinomia? Abban, hogy a semmiségi panaszt in peius dönti el, vagyis a vád által közbevetett semmiségi panaszt favorizálja szemben a vádlott részéről in melius közbevetett semmiségi panaszszal. A BP. 385. §-ának 3. pontjában említett anyagi semmiségi panasz t. i. kétféle irányú. Először is substantiálja azt, hogy az első biróság a Btk. 92. §-át tévesen alkalmazta, vagyis positive tévesen járt el. Ez az ügyészi, vagyis a vádlói semmiségi panasz in peius. Az anyagi semmiségi okot másodszor az substantiálja, hogy a biró a Btk. 92. §-át feltételeinek fenforgása daczára, tehát tévesen nem alkalmazta, vagyis negative járt el helytelenül. Már most tegyük fel azt, hogy a vád részéről történik a semmiségi panasz közbevetése a 92. §. téves alkalmazása alapján, t. i. az első biróság — mondjuk az esküdtbiróság birói padja — kimondta a Btk. 92. §-a alapján a 15 évi fegyházat. Ez ellen a vád részéről semmiségi panasz emeltetik azon alapon, hogy a 92. §. tévesen alkalmaztatott, mert nemcsak, hogy rendkívüli enyhítő körülmények nem forognak fenn, hanem túlnyomó enyhítő körülmények sincsenek, tehát halálbüntetés lett volna kimondandó. Ha már most a Curia

alaposnak találja a semmiségi panaszt abban az irányban, hogy csakugyan nem forognak fenn rendkívüli enyhítő körülmények: akkor joggal kasszálhatja az itéletet. Ha kasszálta, akkor a BP. szerint szabad kezet nyer arra, hogy a törvénynek megfelelő itéletet hozzon. Mit tehet tehát? A kasszált 15 évi fegyház helyébe léptetheti a halálbüntetést, de kimondhatja az életfogytig tartó fegyházat is. Tehát kasszálhatja in peius a vádlott terhére az első birósági itéletet nem csak akkor, ha az túlságosan enyhe, vagyis hogy ha az első biró kétszeresen lefokozta a halálbüntetést, hanem akkor is, ha az enyhébb, mint kellene lennie, vagyis ha a 91. §-t nem alkalmazta. Ebben a két irányban tehát teljesen szabad keze volna in peius a Curiának. Megfordítva azonban ez nem állana. Ha t. i. in melius történik a semmiségi panasz közbevetése; ha a vádlott emeli a semmiségi panaszt a miatt, hogy az első biró a halálbüntetést kimondotta és allegálja azt, hogy nem a halálbüntetés lett volna kimondandó, hanem redkívül enyhe lévén az eset, a 92. §-nál fogva 15 évi fegyház; s ha már most a Curia alaposnak találja ezt a semmiségi panaszt abban az irányban, hogy csakugyan nem volt helye a halálbüntetés kimondásának: akkor kasszálhatja ugyan az itéletet, de megfordítva nem nyerne szabad kezet arra nézve, hogy már mostan a törvénynek megfelelő itéletet mondjon, vagyis nem nyerne szabad kezet arra, hogy a kasszálandó halálbüntetés helyébe léptesse az életfogytig tartó fegyházat, hanem kénytelen volna, miután a 92. §. magát alaposan fenforgónak nem tekinti, egyszerüen meghagyni a halálbüntetést. Vagyis, míg in peius az első biróság itélete kasszálható volna, nemcsak azért, mert túlságosan enyhe, hanem azért, mert enyhébb, mint kellene lennie, addig megfordítva az első biróság itélete azért, mert szigorubb, mint kellene lennie, még nem kasszálható, hanem csak akkor, hogy ha túlságos szigorú.

Ez nézetem szerint kétségtelen antinomia; ez valóságos ellentmondás, a melyet az interpretátió a törvénybe belevisz. Ezzel azonban nem mondtam és nem akartam mondani azt, hogy tehát eo ipso helytelen a Curia interpretátiója, mert az a kérdés, hogy az interpretátiója helyes-e, vagy nem, nem azon fordul meg, hogy antinomia létezik-e, vagy nem, hanem azon,

hogy ez az antinomia eloszlatható-e; eloszlatható-e, megnyugtató, azaz olyan módon, a mely magával a tételes törvénynek szóhangzatával is összeegyeztethető? Mert ha azt találjuk, hogy antinomia létezik ugyan, de ha annak eloszlatása a szóhangzattal össze nem egyeztethető, akkor a Curia interpretátiója helyes, mert nem állhat módjában segíteni; hiszen a birónak feladata a törvényt alkalmazni, nem pedig corrigálni. Ámde megkisérlem igénytelen felfogásom szerint ennek az antinomiának eloszlását és azt hiszem, hogy nem jövünk valami erős collisióba a hermeneutika helyes elveivel, hogyha ezen antinomiát eloszlatjuk. Erre kettős mód kinálkozik: az egyik a BP. 385. §-a 3. pontjának helyes alkalmazása alapján történik, második módja pedig az, a melyre Weisz Ödön t. tagtársunk a multkor utalt, t. i. a BP. 385. §-ának második pontja alapján. Igénytelen nézetem szerint ezt az utóbbi módot kevésbbé tartom a szóhangzattal összeegyeztethetőnek, mint az antinomiának a 385. §. 3. pontjának helyes interpretátiója alapján való eloszlatását. Én úgy képzelem ezt az interpretátiót, hogy a 385. §. kettős irányban látja substantiáltnak a semmiségi panaszt: ha a 92. §. tévesen alkalmaztatott, vagy ha tévesen nem alkalmaztatott. Nézzük, hogy mikor tekinthető a Btk. 92. §-a tévesen nem alkalmazottnak. A Btk. 92. §-a, a mint én azt különösen a BP. 385. §-ának szemüvegén keresztül nézem, kettős részből áll; értem a 92. §. második bekezdését, a mi az absolut büntetési tételekkel szemben gyakorolható rendkívüli enyhítési jogról szól. Ezen absolut büntetési tételek közül egyelőre mellőzöm a 92. §-nak az életfogytig tartó fegyházra vonatkozó dispositióját és a halálbüntetésre vonatkozó rendelkezését veszem tekintetbe. A 92. §. ezen második bekezdésében megkülönböztetek egy negativ és positiv részt. Igaz ugyan, hogy a negativ rész — és itt történik voltaképen a hermeneutika alkalmazása — tulajdonképen egy implicált hallgatólagos rész. A 92. §. második bekezdésében ugyanis két dolog van kimondva. Ki van mondva először negative az, hogy a halálbüntetést bizonyos körülmények között nem szabad alkalmazni, másodszor pedig ki van mondva positiv irányban, hogy ha tehát ez nem alkalmazható, a halálbüntetés helyébe minő büntetést kell és szabad a birónak alkalmaznia. A negativ részben én hallgatólagosan

ismételtnek látom magát az egész 91. §-t. A 91. §. szerint a halálbüntetést nem szabad alkalmazni már akkor, ha az enyhítő körülmények túlnyomók. E tekintetben tehát a negativ rész más előfeltételt nem állíthat fel, mert hogyha a halálbüntetést nem lehet alkalmazni már akkor, a midőn az enyhítő körülmények már túlnyomóak, úgy nagyon természetes és logikailag önként értetik, hogy még kevésbbé lehet alkalmazni azt akkor, ha rendkívüli enyhítő körülmények forognak fenn. Én tehát negative — nem az anyagi törvény, hanem a BP. szempontjából — benne látom a 92. §-ban implicite az egész 91. §-t. Ha tehát a halálbüntetést kimondó első birósági itélet látszólag ugyan csak a 91. §-ba ütközik, mert voltaképen csak egyszerű túlnyomó enyhítő körülmények forognak fenn és nem a rendkívüli enyhítési jog esete: azt én mégis beleütközőnek látom a 92. §. implicite kimondott negativ részébe és akkor substantiáltnak látom a 385. §. 3. pontját, hogy t. i. tévesen nem alkalmazta a 92. §-t, annak negativ részében, mert t. i. halálbüntetést mondott ki akkor, a midőn azt nem lett volna szabad kimondania. Ha pedig ez substantiálva van, akkor a Curia szabad kezet nyer arra, hogy immár a törvénynek megfelelő itéletet hozzon. Kasszálhatja az itéletet a substantiált semmiségi panasz alapján és megfelelő itéletet hozhat a törvény értelmében, t. i. a szerint, a mint túlnyomó enyhítő körülmények sem forognak fenn, kimondja a halálbüntetést, de hogyha az enyhitő körülmények az ő relatiojukban a sulyosító körülményekhez túlnyomóknak bizonyulnak, bár nem rendkívül nyomatékosoknak vagy számuknál fogva megfelelőknek, akkor igenis kimondhatja az életfogytig tartó fegyházat. Én ismétlem az antinomia eloszlatását ezen a módon tartanám a hermeneutika szabályaival leginkább összeegyeztethetőnek. Hátra volna még az eloszlatás második módja, t. i. a BP. 385. §-ának 2. pontja alapján, a mely szerint az anyagi semmiségi okot substantiálja az, hogy ha a biróság a büntetés kiszabásánál a büntetési tételt, vagy a megengedett enyhítésnél, vagy átváltoztatásnál, avagy sulyosbításnál a törvényben megvont határokat be nem tartotta. Lehetne subsummálni az alá is, hogy be nem tartotta büntetési tételt, mert voltaképen közelebbről tekintve a dolgot, a gyilkosságnak törvényünkben három büntetési tétele van és ezek közül kettő

absolut: az egyik a halálbüntetés, a mely a különös rész a 278. §., a második a büntetési tétel, a mely a 91. §. alapján van kimondva, ha t. i. enyhítő körülmények túlnyomó számban vagy túlnyomó nyomatékkal forognak fönn: az életfogytig tartó fegyház. A harmadik büntetési tétel, a melyet a 92. §. második bekezdése felállít, ha az enyhítő körülmények számuk- vagy nyomatékuknál fogva túlnyomóak: a 15 évi fegyház. Ez esetben három büntetési tétel lévén: a biró akkor, a midőn az egyik büntetési tétel helyett helytelenül a másikat alkalmazta, voltaképen beleütközött a 385. §. második pontjába, t. i. a büntetési tételeket be nem tartotta. Ez ellen csak azt lehetne felhozni, hogy ez mégis erőszakoltabb magyarázat, mert habár igaz, hogy büntetési tételnek nevezhető e három büntetés: a halálbüntetés, az életfogytiglanig tartó és a 15 évi fegyház a gyilkosságra vonatkozólag, mégis olyan büntetési tételek ezek, a melyeknek alkalmazhatósága nem a törvényben expressis verbis megállapított körülményektől függ, hanem a biró által szabadon mérlegelhető körülményektől, t. i. attól, hogy az enyítő körülmények, a melyekről név szerint nem mondhatni, hogy milyenek, fenforognak-e túlnyomó számban, vagy pedig rendkívüli nyomatékkal, úgy hogy voltaképen itt a büntetési tétel mégsem az a büntetési tétel, a melyre a 385. §. 2. pontjának intentiója utal. De ezt a magyarázatot az is kissé problematikusabbá teszi, mint az általam megkisérlett magyarázatot, hogy akkor éppen olyan joggal lehetne mondani, hogy a 91. §. előirja azt — a midőn nem a halálbüntetésről van szó, hanem a büntetési tétel rendes keretén belül való alkalmazhatásáról — hogy a mennyiben túlnyomóak az enyhítő körülmények, a biró a minimumot megközelíteni vagy alkalmazni tartozik; hogy tehát akkor, a midőn ezt a minimumot nem közelítette meg vagy nem alkalmazta, ugyancsak anyagi semmiségi okot hozott létre. Ezt logikailag lehetne belőle levezetni és azt hiszem, hogy ennyire még a hermeneutika legliberálisabb értelmezése mellett sem lehet menni. Nézetem szerint tehát az antinomia fenforog, annak eloszlatására ez a két mód mutatkozik alkalmasnak; egyébb módot nem ismerek. Ha ezen módok egyikét sem lehet helyesnek vagy helyeselhetőknek tekinteni, akkor nem marad egyébb hátra, mint a törvényhozás részéről való correctura.

Itt a birói functió nem reperálhat semmit. Tekintve, hogy a a halálbüntetésről van szó, ez egyike volna a BP.-ban azoknak a fogyatkozásoknak, a melyek mihamarabbi orvoslást igényelnének, mert elvégre az mégsem járja, hogy a halálbüntetést kimondó itéletekkel szemben mindent a droit de grace útjára tereljünk; hogy a kegyelmi jognak azt a magas alanyát és annak vállait, lelkiismeretét terheljük meg azzal, a mi voltaképen a rendes biráskodás körébe tartozik és a minek orvoslása ennek körében gyakorolható. Annyival szükségesebb volna ennek mihamarabbi correctiója, mert nagyon helyesen utalt a t. előadó tanár úr arra, hogy valóban — én hozzáteszem, hogy megdöbbentő módon — visszafejlődtünk a korábbi jogállapottal szemben a halálbüntetést kimondó itéletek tekintetében helyt fogható jogorvoslatokra nézve. Mert régebbi jogunk szerint a halálbüntetést kimondó első birósági itélet ellen kétfokú felebbezésnek volt helye: a királyi táblához és a Curiához és aztán hátra volt még a droit de grace útja. Ma, ha helyesnek tekintjük a Curia interpretátióját, akkor a halálbüntetésekkel szemben jogorvoslatképen nem maradván más, mint csakis a rendkívül enyhe büntetésü esetekben alkalmazható semmiségi panasz: voltaképen a halálbüntetést kimondó első fokú itéletek túlnyomó többségében nem volna más orvoslat, mint a felséges urnak kegyelme. Ez a korábbi jogállapottal szemben visszafejlődést jelent. De másrészt sokkal rosszabul állanánk e tekintetben, mint Glaser törvénye szerint áll a dolog, mert az osztrák Bpts szerint a halálbüntetést kimondó itéletet ex officio az első biróságnak a kegyelemre vonatkozó véleményével együtt fel kell terjeszteni a legfőbb birósághoz. Ez az ú. n. rendkívüli revisiót, vagyis rendkívüli újrafelvételt rendelheti el; megdöntheti azt az esküdtbirósági itéletet a vádlott javára in melius azon az alapon, hogy a felsőbiróság azt mondja: «Es ergeben sich gegen die Richtigkeit der dem Urtheile zu Grunde gelegten Thatsachen erhebliche Bedenken», tehát az már voltaképen felebbezés, a melyet a Cassationshof gyakorolhat a vádlott javára. Kasszálhatja in factis is az esküdtbiróság itéletét. Tehát az a rendkívüli revisio, a melyet — én azt mondom, hogy elég sajnosan — nem acceptáltunk BP.-unk keretében, *(Úgy van! Úgy van!)* a halálbüntetést kimondó itéletekkel szemben nemcsak a büntetés kisza-

bására vonatkozólag, hanem magában a bünösségi kérdés megoldásában is rendkívüli garantiát nyujt a vádlottnak. De még az osztrák BP. szerint is nemcsak semmiségi panasznak van helye, hanem a büntetés kiszabása ellen: «gegen den Ausspruch über die Strafe, also gegen den Strafausmass» Berufungnak, felebbezésnek van helye, még pedig kettős helye: vagy a másodbirósághoz, a mennyiben csakis felebbezés használtatik, vagyis a vádlott csakis a büntetés kiszabása ellen appellál, de ha a semmiségi panaszszal kapcsolatban egyszersmind appellátiót vett közbe a büntetés kiszabása ellen, akkor egyenesen magához a legfőbb birósághoz kerül az, a mely azután semmiségi panasz elintézésével egyidejüleg vagy azt megelőzőleg a büntetés kiszabásának kérdésével is foglalkozhatik. A halálbüntetést kimondó itélet ellen Ausztriában van tehát Berufung a másodbirósághoz kapcsolatban a Nichtigkeitsbeschwerde-vel, Berufung a legfőbb birósághoz, és csak ha mindez nem orvosolt, akkor marad fenn a droit de grace útja, holott nálunk ezen a kasszatióval összekapcsolt Berufung teljesen ki volna zárva. Én tehát ezen két oknál fogva, hogy t. i. korábbi jogállapotunkkal szemben visszafejlődést jelent, másrészt hogy a Glaser törvényével szemben, a melyet a BP. területén teljes joggal úgyszólván mintatörvénynek tekinthetünk, kétségtelenül sokkal szükkeblübb és kevesebb garantiákat nyujt, hibáztatom ezt az intézkedést. *(Igaz! úgy van!)*

Rendkívüli elfoglaltságom nem engedte meg, hogy a t. tanár úr nagyérdekü előadásának minden egyes részletével ezen rövid egy hét keretében foglalkozzam, de külömben is alig lehet az ember egyszeri hallásra azon helyzetben, hogy azt minden egyes részletében és fontos, momentuosus részleteiben kellőleg percipiálja, én tehát a további részletekre nem-akarok kiterjeszkedni. Van azonban a t. tanár úr előadásának egy részlete, a melyhez merek, hogy úgy mondjam, ex abrupto is hozzászólani. Ez az a része, a mely az esküdtszék intézményére vonatkozik és e tekintetben a t. tanár úrral részben egyetértek, részben nem.

Kezdem először is azzal, a mire nézve nem értek vele egyet, t. i. azzal, a mit ő a kérdés körülirásának rendszerére nézve megjegyzett. Ha jól vettem ki előadásából, ő voltaképen arra

alludált, hogy a Glaser-féle törvény a kérdések feltevése körüli eljárása tekintetében helyesebb, mint BP.-unk. Bátorkodom a t. tanár úr nézetével szemben ellennézetet nyilvánítani és azt mondom, hogy BP.-unk rendszerében a kérdés-feltevésnek — nem mondom, hogy meritorius, hanem — alaki eljárási szabályai sokkal helyesebbek és sokkal jobban megfelelnek azon elvnek, a mely, akármennyire nevezzék is azt pusztán akadémikus dolognak, kell hogy saturálja az egész BP.-t, t. i. az accusatorius principiumnak.

Hogy áll a dolog a Glaser-féle törvény szerint, a melyet a t. tanár úr, úgy látszik, helyesel? A Glaser törvénye szerint, ha a bizonyító eljárás be van fejezve, a birói pad formulázza, igaz ugyan, hogy csak ideiglenesen egyelőre, a felteendő kérdéseket. Következik már most az ügyfeleknek szóváltása, a tárgyalás a biróság által már előterjesztett kérdések fölött. A védő, az ügyész és mindanyian hozzászólhatnak; kiegészítéseket, helyesbbítéseket, új külön kérdések feltevését indítványozhatják és ha ilyen indítványok előterjesztettek, akkor a birói pad visszavonul és immár véglegesen megállapitja a formulázandó kérdéseket. Én ezt nem tartom az acusatorius principiummal megegyezőnek, de különben sem helyeslem, mert az a birói pad, a mely már a bizonyítási eljárás befejeztével, úgyszólván kimondotta, hogy az eset körülményeinek milyen kérdéseket tart legjobban megfelelőnek, már ezzel bizonyos præjudiciumot teremtett önmaga ellen. T. i. nagyon nehéz lenne feltenni, tekintetbe véve az emberi gyarlóságokat — és a BP.-ban ezzel igenis számolnunk kell — hogy az a biró, a ki azt mondotta, hogy «nézetem szerint ezek és ezek a kérdések teendők fel a tényállásnak megfelelően», útóbb, úgyszólván, okosabbnak ismerje el azt a vádat, a mely még ujbb kérdésekkel áll elő. Egy bizonyos tagadhatatlan præjudicium van abban, hogy ha a biróság már úgyszólván, az ügyfelek tárgyalása előtt véleményét nyilvánította, hogy ezek és ezek a kérdések intézendők az esküdtekhez. Sokkal helyesebb törvényünknek az álláspontja, a mely előre bocsátja a bizonyító eljárás befejezte után az ügyfeleknek harczát a formulázandó kérdések tetintetében; a biróság egyelőre semmiféle véleménynyel magát nem præoccupálta és csak a midőn meghallgatta az ügyfeleknek ide vonatkozó indítványait, szóváltá-

-sait, tárgyalásait, akkor vonul vissza és a megállapítandó kérdések elfogadása, kiegészítése, helyesbbítése tárgyában egészen a közvetlen conctradictorius eljárás behatásai alapján állapítja meg és fixirozza a formulázandó kérdéseket. E tekintetben én a t. tanár úr álláspontját nem tehetem magamévá és röviden ismételve helyesebbnek tartom e tekintetben a BP. álláspontját mint a Glaser-féle törvény álláspontját.

A mire nézve azonban vele egyetértek és a minek védelmére, a mint előrebocsátottam, úgyszólván, rögtönözve is merek felszólalni: ez az esküdtszéki intézmény értékének a kérdése és az a kérdés, vajjon az esküdtszéki intézmény a szemeinkben devalválódhatott-e azáltal, hogy a felmentések, a mint állítják, túlságos mérvben jelentkeznek.

Mielőtt erre nézve nézetemet elmondanám, egy töredelmes vallomással kell kezdenem; egy vallomással, a melyet én megtettem már annak idején a jogászgyűlés vitatkozásaiban: azzal a vallomással, hogy én az esküdtszéki intézménynek nem szerelemből vagyok hive. *(Derültség.)* Ha ugyan az én koromban másról lehetne beszélni, mint az «amor cum oculis»-ról. *(Derültség.)* Azért, mert hiszen igen könnyű, olcsó argumentum és igen könnyű annak bizonyítása, hogy az az esküdtszéki intézmény és a modern codificatio voltaképen contradictio in adjecto; könnyű az az argumentum és olcsó bizonyítás az, hogy a papiroson in thesi qualifikáltabb a szakbiró, mint a laikus biró a törvénynek, a büntetendő cselekmény jogászilag construált tényező elemeinek helyes megállapítására, és helyes subsumptiójára. Természetes, hogy a szakbiró jobban meg tudja mondani, hogy mikor forog fenn præmeditatio, a melynek egész literaturája van, a melyet a laikus biró nem ismerhet; hogy mikor idegen az a dolog? hogy mikor van a szándék jogtalan eltulajdonításra irányítva? mikor van ingó dologról szó, stb. Az természetes, hogy in thesi, a papiroson ezen ismeretek elsajátítására qualifikáltabb a szakbiró, mint a laikus ember. De nézetem szerint nem ezen fordul meg az esküdtszéki intézmény értékének a kérdése. Én meghajlom az esküdtszék intézménye előtt, ismétlem, nem szerelemből, hanem — és azt hiszem, mindnyájunknak ezért kell előtte meghajolnunk — jogpolitikai kényszerűség okából; magyarán mondva azért, mert

ha végigtekintem is a bűnügyi törvényhozás egész organismusát, nem találok abban semmi olyas jobb valamit, a melylyel, ha az esküdtszéki intézményt eltörölnők, a kapitális bűncselekményekre nézve gyakorlandó biráskodás tekintetében az esküdtszéket helyesen pótolhatnók, felcserélhetnők. Mit léptethetnénk az esküdtszéki intézmény helyébe? A legjobb esetet véve, helyébe léptethetnők a ténykérdésbeli felebbezést annak legjobb formájában, t. i. a ténykérdésbeli felebbezést a bizonyító eljárás obligatorius teljes reproductiójával, a második fokon a valóságos szóbeliségnek teljes következetes keresztülvitelével, úgyszólván, akképen, hogy a felebbezés már voltaképen nem is volna revisio, hanem novum judicium. Ez volna a leghelyesebb formája és ez tudná az esküdtszéket tagadhatatlanul megnyugtatólag pótolni. Ámde kérdem, hogy ez az állam, a melynek birósága igen sok helyütt valóságos lebujokban fungálnak; hogy az az állam, a mely köztisztviselőit — nyiltan ki merem mondani — valóságos cselédbérrel honorálja, megengedheti-e magának azt a luxust; elvállalhatja-e azt a költségtehertöbbletet, a melyet ezen obligatorius reproductio intézménye okvetlenül maga után vonna? De nemcsak az állami teher jő itt kérdésbe, hanem a magyar nép érdeke, a melyet kenyérkeresetében nem szabad bolygatnunk; elviselhetné-e az a tanuzási tehernek olyatén fokozását, a melyet a teljes consequens szóbeliség II. foruma maga után vonna? Mert a tanuzási teher fokozása sokkal jobban zavarná meg, ha az az obligatorius reproductio rendszere szerint systemizáltatnék, a népet kenyérkeresetében, mint az esküdti munus publicum. Én tehát ezt a subsidiumot, a melyet az esküdtszéki intézmény eltörlése esetén helyébe adhatnánk, gyakorlatilag talán elég megnyugtatónak tekinteném ugyan, bár elméletig a novum judicum ellen igen sokat lehet felhozni és hoztak is fel. Ezt lehetne acceptálni, de ez gyakorlatilag annál keresztűlvihetetlenebb, mert a bűnügyekben voltaképen egyik állam sem merte a teljesen consequens szóbeliséget a ténykérdésbeli felebbezés kapcsán megvalósítani. Maradna tehát, mint második subsidium, helyette az a felebbezés, a mely ma van a BP.-ban a törvényszéki bűnesetekre vonatkozólag. Hogy ez voltaképen a szóbeliség szerint contemplált jogorvoslatnak csak farce-ja, comédiája —

Pollák Illés: Úgy van!

Barna Ignácz: — az további bizonyításra nem szorul. Kimutatta a doctrina, megerősítette a gyakorlati tanulság, hogy meg nem felelő az a felebbezés, a mely BP.-unkban meg van az ú. n. facultativ reproductióval kapcsolatos felebbezés, a ú. n. csonka szóbeliség, a hol a reproductió teljesen a biró arbitriumára van bizva, a mely birói arbitrium, még ha a legliberálisabban érvényesülhetne is, és reproductiókat minél gyakrabban elrendelnének is, nem volna mentes azon végzetes tévedéstől, hogy esetleg éppen azokat a bizonyítékokat reprodukálná, elszigetelten, kiszakítva az első biróság előtt lefolyt egész bizonyítási eljárás keretéből, a melyek egyoldalú irányban félrevezetik. Mondom, ha liberálisan kezeli is ezt a kir. itélőtábla, de éppen azért, mert fél a reproductiótól és annak egyoldalú behatásától, ezért nem kezeli s nem is kezelheti olyan mértékben liberálisan, a mint azt a vádlott érdeke s egyáltalában az objectiv igazság megvalósulásának érdeke kivánná. A facultativ reproductió tehát, úgy a mint az ma történik, vajmi kevés subsidium volna az eltörlendő esküdtszéki intézmény helyett. A ténykérdésbeli jogorvoslatnak sem jobb, sem rosszabb formája nem adna tehát megnyugtató subsidiumot. Mi maradna tehát hátra? Proponáltatott a doctrinában az elsőfokú bíráskodás garantiáinak erősítése, az elsőfokú biróság szervezése akképen, hogy a hármas tanács helyett legyen négytagú tanács, mint Ausztriában van, vagy öttagú tanács, a mint Németországban van. Tehát öt biró proponáltatott, hogy az első biróság a præparatorius eljárás behatása alól emancipáltassék. De ha mindezt így megvalósítjuk is, ha odateszszük is azt az öt birót, hogy véglegesen döntsön a bűnösség kérdésében, azt az öt birót, a kit a mindenapi munka agyonhajszol, a kit a mindennapi foglalkozás egyformasága nolens volens sablonossá tesz; azt a biróságot, a melyet a præparatorius eljárás minden præjudicáló behatása a szabad itélkezésében akadályoz — hiszen a mi BP.-unk szerint még a vád alá helyező határozat hozatalában való részvétel sem föltétlen imcompatibilitási ok az itélkező tanácsban, az itélethozatalban való részvételben, a mi a legelemibb követelmény volna — mondom, ha tekintetbe veszem ezt, akkor nem habozom kijelenteni, hogy én sok-

kal több garantiát találok a tizenkét polgárnak verdictjében, *(Helyeslés)* az elfogulatlan az eleven életet reprezentáló, semmiféle perjogi præjudiciumok által nem befolyásolt polgár verdictjében. Hozzáteszem, sokkal több megyugtatást kiváltképen akkor, a midőn ezen intézmény fungálása ellen más és nagyobb gravamen nem hozható fel, legalább ez eddigi tanuságok szerint nem, mint az, hogy ismétlem, a humanismus, vagy mondjuk a philantrophiát tekinti vezérelvül vagy túlhajtja azt. *(Élénk étjenzés és taps.)*

Dr. Várkonyi Oszkár:

T. teljes ülés!

A mult szombaton megindult és ma folytatott vita az új bűnvádi eljárásnak a gyakorlatban való beválása kérdését főleg egy szempontból méltatta: abból a szempontból, hogy magának a törvénynek intézkedései mennyiben helyesek, mennyire bizonyultak olyanoknak, hogy azokat fenn kell tartani vagy olyanoknak, hogy módosítani kell. Én ezen szempontot azzal a másik szemponttal akarom kiegészíteni, a mely mindig nagyfontosságú akkor, a midőn egy új törvény beválásának kérdését elbiráljuk, hogy t. i. vajjon azon hibák és azon surlódások, a melyek valamely törvény gyermekkorában okvetlenül felmerülnek mindig és felmerültek most is, benne rejlenek-e a törvényben; a törvény következményei-e, vagy pedig azoknak az embereknek, azoknak a közegeknek a mulasztásai, tévedései, a kik a törvényt alkalmazzák, az életbe átviszik?

Mielőtt a t. előadó tanár úr előadására ebből a szempontból reflektálnék, foglalkozni akarok azzal a két kérdéssel, a melyeket az előttem szólott t. tagtárs úr most felvetett és a melyek tényleg az egész vita folyamán az egész tárgy keretében a leglényegesebbeknek mutatkoztak. Az egyik a *halálbüntetés* kérdése. Az az egy tény bizonyos, a melyre a t. előadó tanár úr is rámutatott, hogy egy bizonyos időbeli találkozás mutatkozik azon két körülmény között: a között t. i. hogy

a bűnvádi eljárás életbelépett és azon körülmény között, hogy a Curia öt éven át folytatott gyakorlatát megszüntette, a mely gyakorlatának tartama alatt halálos itéletet nem mondott ki. Ez az időbeli összevágás vezette aztán a t. előadó tanár urat arra a conclusióra, hogy ez a mindenesetre sajnos fordulat — azt hiszem itt valamennyien sajnosnak tartjuk azt — a bűnvádi eljárásnak, a törvénynek következménye. Az előttem szólott t. tagtárs úr két módozatot proponált arra, hogy ez az anomália eltünjön és hogy a régi állapot helyreálljon, de azt hiszem, hogy e tekintetben a tanár úrnak volt igaza, mert az előttem szólott tagtárs úr által ajánlott módozatok egyike sem alkalmas erre a czélra. Az egyik módozat a BP. 385. §. 3. pontjára vonatkozik. Ezt a pontot az előttem szólott tagtárs úr úgy értelmezte, hogy abban az esetben, hogyha az enyhítő körülmények oly nyomatékosak, hogy a 385. §. 3. pontja alkalmazható s az itélet ennek alapján megsemmisittetik: akkor a Btk. *91. §-ának* alkalmazásával új itélet hozható. E tekintetben a mult vita folyamán a felszólalt t. tagtárs urak egyike — nem tudom már melyik — azt az állítást koczkáztatta, hogy analógia van a 3. pont ilyen magyarázata és azon magyarázat között, a mely a 385. §-nak a minősítésre vonatkozó 1. *b)* pontja tekintetében a gyakorlatban alkalmaztatik. De roppant nagy a különbség a minősítésre vonatkozó semmiségi ok és a 3. pontban foglalt semmiségi ok között. Ha t. i. a minősítés helytelen és a megsemmisítés az 1. pontnak *b)* tétele szerint történik: akkor a törvény keretén belül marad a biró, a midőn a helytelenül kimondott minősítés helyett alkalmazza a helyes minősítést. A helyes minősítés alkalmazása tekintetében pedig tényleg nincsen kötve ahhoz, hogy milyen minősítést allegáltak helyesnek a felek. Ha egyszer az 1. *b)* pont fenforog, a kiszabott itéletben megállapitott minősítés helytelen: akkor eltünik az itélet és a minősítés tekintetében szabad kezet nyer a biró. De a 385. §. 3. pontjánál, a 92. §-ra vonatkozó semmiségi pontnál nem így áll a dolog. Itt akkor, a midőn a Curia megállapítja, hogy a 385. §. 3. pontjában meghatározott semmiségi ok fenforog, hogy t. i. a 92. §. nem alkalmaztatott: akkor a biró nem nyer szabad kezet, mert a 3. pontból okszerűen az következik, hogy ha az a semmiségi ok, hogy a 92. §. nem alkalmaztatott,

akkor a megsemmisités után az a következmény, hogy a 92. §. alkalmaztassék. *Ha pedig a 92. §. alkalmazandó, akkor nem lehet alkalmazni a 91. §-t.* A 92. §-ba belemagyarázta Barna Ignácz előttem felszólalt t. táblai biró úr a 91. §-t. Azt mondta, hogy a 92. §-ban inplicite hallgatólagosan benfoglaltatik a 91. §. is. Én ezt a magyarázatot nem vagyok képes elfogadni és azt hiszem, hogy ha — a mint az előttem felszólalt táblai biró úr kifejtette — benne is foglaltatnék, ezzel még nem nyernénk semmit, mert a 385. §. 3. pontja szerint a 92. §. *absolut* intézkedései alkalmazandók, ezek pedig a halálbüntetés esetében világosan a következők: halálbüntetés helyett 15 évi fegyház állapítandó meg. Megjegyzendő, hogy itt a törvényben szövegezési hiba van, a melyet ki lehetne látszólag használni a 92. §. alkalmazásával az életfogytiglani fegyház kiszabására: t. i. ez a passzus szó szerint így szól: (olvassa). «Halálbüntetés helyett 15 évi — életfogytig tartó fegyház helyett pedig 10 évi fegyháznál kisebb büntetés ezen szakasz esetében sem állapítható meg.» Ez a fogalmazás tehát az első látszatra azt a benyomást kelti, mint hogyha ezzel csupán a *minimum* állapíttatnék meg, tehát a *majus,* az életfogytiglani fegyház ki lenne szabható, de ez egy *szövegezési hiba,* a mely onnan ered, hogy a halálbüntetésre és az életfogytig tartó fegyházra vonatkozó intézkedéseket ezen szakasz, úgy szintén a 91. §. *egy mondatba* foglalta össze. Mert a 91. §. meghatározza a halálbüntetés helyett az életfogytig tartó fegyházat; a 92. §. meghatározza mint minimumot a 15 évi fegyházat, de a Btk. szerint a 15 évi és az életfogytiglani fegyház között nincsen büntetési tétel és így a minimumként való fogalmazásnak nincsen értelme. A fogalmazás nyilván onnan ered, mert ugyanezen mondat a 91. §-ban az életfogytig tartó fegyház helyett 15 évit állapít meg, a 92-ben pedig tíz évi fegyházat. A tíz és a 15 év között igenis vannak büntetési tételek és erre a 10—15 évig terjedő spatiumra vonatkozik az a föltételes, megengedő fogalmazása a 92. §-nak: vonatkozik tehát az életfogytiglani fegyház és nem a halálbüntetés átalakítására. A halálbüntetés esetében, minthogy életfogytiglan és 15 év közt külön büntetési tételek nincsenek, véleményem szerint abban az esetben, hogyha az itélet megsemmisíttetik, a 385. §. 3. pontja alapján nem lehet

mást tenni, mint a 92. §-nak absolut intézkedései szerint halálbüntetés helyett 15 évi fegyházat kiszabni.

A második mód még kevésbbé alkalmas, mert a 385. §. 2. pontjára alapított semmiségi ok, a mint azt már a koronaügyész úr ő méltósága a mult ülés alkalmával kifejtette, nem alkalmas arra, hogy ennek felhivásával a 91. §. alkalmazható legyen. Ez tisztán arra vonatkozik, hogyha a büntetési tételek, illetőleg a tételeknek határai be nem tartatnak. Hogy ezen 2. pont ezen kitételébe: «a biróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapított büntetési tételeket nem tartotta meg» — a mint az előttem felszólalt t. táblai biró úr ő nagysága kifejtette — be volna magyarázható a 91. §-ba meghatározott életfogytiglani fegyház büntetése is, mint büntetési tétel: ez kizártnak tekintendő, ha végigolvassuk az egész 2. pontot, mert itt világosan distinctió van téve a büntetési *tételek* és a büntetési *határok* között. Azt mondja a 2. pont: «ha a biróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapított büntetési *tételeket* vagy ezeknek megengedett enyhítésénél, átváltoztatásánál vagy sulyosbitásánál a törvényben vont *határokat* nem tartotta meg.» Tehát világos, hogy a midőn tételről intézkedik a 2. pont, akkor nem gondolhatott az enyhítés útján előálló büntetési tételekre. Ezek már nem maguk a tételek, hanem az enyhítés folytán beállott módosulásai az eredeti büntetési tételeknek, melyekről a 2. pont külön, mint határokról és nem mint tételekről tesz említést. A 2. pont szempontjából tehát tisztán az a kérdés, hogy vajjon az a büntetés, a mely ki van szabva a megsemmisítendő itéletben, a törvény által megvont határok között mozog-e. Minthogy pedig, ha gyilkosság állapíttatott meg, a halálbüntetés minden esetre ezen határokon belül van, tehát a 2. pont alapján a halálbüntetés ellen operálni, semmiséget megállapitani s 91. §-t alkalmazni nem lehet. A törvény tehát ezen abnormitás módosítására módot nem nyujt. Ha tehát valamennyien visszakivánjuk a régi állapotot, akkor nem marad más hátra, mint az, a mit az előttem felszólalt t. táblai biró úr ezen kérdésre nézve, mint harmadik expedienst állított fel, t. i. a novelláris uton való módosítás.

Csak egy kérdésre akarok még itt ezen pontnál reflektálni; t. i. a multkori vita folyamán Weisz Ödön t. tagtárs úr az es-

küdtekre rótta a felelősséget azon tény tekintetében, hogy a halálbüntetések intézménye újra kisért. Én az esküdteket e miatt nem okolhatom. Ő azt mondotta, hogy ha megkivántuk az esküdtszéket, ha esküdtek működnek és ha ezeknek barátai vagyunk: akkor nyugodjunk meg ezeknek itélkezésében is: «vox populi vox dei.» Ezt mondotta Weisz Ödön t. barátom.

Weisz Ödön: Igaz!

Várkonyi Oszkár: De kérdem igen t. barátomat, hogy vajjon az esküdteknek verdictjében a halálbüntetés bennfoglaltatik-e akkor, a midőn gyilkosságot állapítanak meg; nincsen-e meg a lehetősége annak, hogy az az itélő biróság, a mely a verdict alapján azután a büntetést kiszabja, a 91. §-t tényleg alkalmazza?

Weisz Ödön: A törvény szerint nincs!

Várkonyi Oszkár: Dehogy nem: az első biróságnak van joga. *(Mozgás.)* A Curiának nincs joga rá, de az első biróság akkor, a midőn a verdict alapján az a tény fekszik előtte, hogy egy embert előre megfontolt szándékkal megöltek, akkor választhat azon három büntetési tétel között, a melyeket a táblabiró úr felemlített: halál, életfogytiglani vagy 15 évi fegyház. Tehát nem az esküdtekben van a hiba, hanem a törvényszékben, az első biróságban, az emberekben és abban, a mit a t. előadó tanár úr is kifejtett, hogy a semmiségi okok közé kifejezetten a 91. §-ra alapított semmiségi ok fel nem vétetett. *(Úgy van!)*

A mi az *esküdtszéki intézmény* értékét illeti, — és ez az igen t. táblai biró úr által felvetett második kérdés volt — e tekintetben azt hiszem, hogy ezt a kérdést más szempontból is meg kell vizsgálnunk. Az eladó tanár úr igen helyesen mutatott rá arra, hogy abban a tényben, hogy enyhe itéletek hozatnak: hogy az esküdtszék az enyhe felfogás felé, a felmentések felé hajlik, ő az esküdtszéknek azt az intentióját látja kifejezve, hogy a törvénynek egynémely tételes intézkedéseivel az esküdtek mint népbirák nincsenek megelégedve és ebben ő bizonyos útmutatást látott arra vonatkozólag is, hogy a törvénynek hol vannak oly hibái, hiányai, túlszigorai, a melyeket enyhíteni, módosítani kell. Ez helyes, de azt kérdem én, hogy

vajjon az igazságszolgáltatás érdekeivel összeegyeztethető-e az, hogy az az útmutatás, a mely a konkrét esetben mindig a vádlott javára vonatkozó intézkedésben vagy itéletben nyilatkozik meg, csak a vádlottaknak egy bizonyos kategóriájára nézve legyen érvényben: vajjon helyes-e az, hogy az egyik főtárgyalási teremben, a hol esküdtek itélnek az ember élete elleni bűntettek felett, a vádlott javára szolgáljon az ezen enyhe itéletek formájában megnyilatkozó útmutatás, a másik teremben pedig, a hol nem esküdtek itélnek, hanem a törvényszék főtárgyalási tanácsa a vagyoni bűntettek felett; a mely másik tanácsteremben a törvénynek talán még nagyobb hiányai és szigorai vannak, pl. a Btk. 338. §.: ez az enyhítés, ez az útmutatás érvényre ne juthasson? Hiszen csak egy concrét példát akarok erre nézve felhozni. A Btk. 281. §-ában tudvalevőleg különböző bűncselekmények vannak összefoglalva. Az első az erős felindulásban elkövetett szándékos emberölés, a második jogtalan támadás folytán ugyanilyen módon elkövetett szándékos emberölés: az első pont az esküdtszék elé van utalva, a második a törvényszékek elé. Minthogy a gyakorlat folytán bebizonyosodott, hogy azokat, a kik szándékos emberölés miatt kerültek az esküdtek elé — legalább Budapesten úgy volt — a legtöbb esetben valahányszor ilyen erős felindulásban való elkövetésre vonatkozó tények a tárgyalás során beigazoltattak, az esküdtek felmentették, mert nem tudták biztosan, hogy határozatuknak, ha nem felmentő verdictet hoznak, milyen büntetés lesz a következménye: most a királyi ügyészség új praxist kezd folytatni és már magát a vádat arra alapítja, hogy a 281. §. 2. pontja fenforog, tehát a vád már úgy szól, hogy *jogtalan támadás folytán* erős felindulásban ölte meg az illetőt, mert akkor nem az esküdtek elé kerül, hanem a törvényszék elé és ott azután el is itélik; büntetést szabnak ki. A vádlottnak tehát az az érdeke, hogy az ügyész ne legyen enyhe: hogy az ügyész vádját szigoruan emelje, mert akkor a vádlott jobban jár. Ha maga az ügyész enyhébb álláspontra helyezkedik: ez a vádlottra nézve rosszabb. Ilyen anomáliákra vezet ez a bifurcátió, a melyet nemcsak a Btk. egyes fejezeteire nézve, hanem egyes szakaszokon belül is keresztülvittek. Én tehát az esküdtszék hiányosságát ebben a tekintetben abban látom, hogy igen *szűk-*

keblüen mérte ki a törvényhozás azt a területet, a melyen az fungál. (Élénk helyeslés.)

Még egy pár megjegyzést akarok tenni a bünvádi eljárásnak a t. előadó tanár úr által említett egyéb intézkedéseire nézve is. A nyomozat során kezdette a t. előadó tanár úr és e tekintetben, a BP.-nak azt az előnyét emelte ki, hogy a nyomozat most mindenesetre a személyes szabadságnak nagyobb tiszteletével vitetik keresztül, mint annak előtte. Itt a törvény alkalmazásának a BP. gyakorlatának csak egy hibájára akarok ráutalni, a melynek elhárítására nem törvényhozási intézkedésre van szükség, mert itt is a végrehajtó közegekben látom a hibát. A bünvádi eljárás nagy és mindnyájunk által tiszteletben tartott elve ugyan a nyilvánosság, azonban a tekintetben is egyetértünk valamennyien, hogy épen a nyomozat során a bünpör legkezdetlegesebb stádiumában, a midőn még kétes az, hogy van-e tényleg büncsekmény: hogy bünös-e az, a ki a nyomozat során a hatóságok elé állíttatik: a nyilvánosság minél szűkebb körre szorítandó. Már pedig épen az ellenkezőjét tapasztaljuk ennek, mert épen a bünpör ezen legveszedelmesebb stádiumában és épen a nyomozó hatóságok részéről gyakoroltatik a legnagyobb nyilvánosság; egyes elfogatásokról, azoknak drámai részleteiről a legnagyobb nyilvánosság elé szánt beható tudósítások jelennek meg, *(Úgy van! Úgy van!)* egyes nyomozó közegek meg épen ambitiójukat helyezik abba, hogy minél nagyobb nyilvánosság előtt szerepelhessenek és hogy ezen nyilvánosság révén minél nagyobb drámai aktiók hősei gyanánt tűnjenek fel. *(Felkiáltások:* Hát a védői reklám?) Sajnos a védők is gyakran így tesznek! *(Mozgás.)* Viszont az is gyakori eset, hogy a védő, a midőn valamely nyomozó közegtől felvilágosítást kér, azt nem kapja meg, ellenben a sajtó azon közegei, a kik ezen reklamtudósításokat közzéteszik, gyorsabb és jobb informátiót kapnak, mint maga a védelem. Ez, mondom, megint nem a törvény, hanem az emberek hibája, ezen pedig segíteni lehet és kell is.

A vádtanács intézménye ellen a mult ülés folyamán nagy támadás intéztetett és azt, mint felesleges intézményt állította oda — úgy hiszem — Weisz Ödön igen t. barátom.

Weisz Ödön: Bocsánatot kérek, ezt én sohasem mondtam!

Várkonyi Oszkár: Az bizonyos, hogy idealiter véve a vádtanács intézménye felesleges, mert ha így veszszük a dolgot: minden vádiratnak olyannak kellene lennie, hogy ennek folytán okvetlenül főtárgyalást kellene tartani. A vádtanács intézményének felállítását azonban — ezt bővebben fejtegetni nem kell — a nem ideális élet szükségessé tette. De hogy ezáltal a perek gyors lefolytatása fennakadást szenvedett, ez ismét nem a törvénynek, hanem a törvényt alkalmazó embereknek a hibája és itt első sorban a védőket terheli a felelősség, mert igen gyakori a felesleges kifogásoknak a száma, az olyan kifogásoké, a melyekről előre tudja a védelem azt, hogy azoknak semmiféle hatása nem lehet, az ügy huzavonását czélozzák, vagy pedig valami fölös gondosságnak akarnak kifejezései lenni, azonban teljesen czéltalanok. Azt hiszem, hogy ettől a védelem akkor, a midőn meg fogja látni, hogy a vádtanács praxisa milyen, el fog térni. A törvénynek tehát itt sincsen hibája, a gyakorlat pedig ezen anomáliát, a mely a bünpert most még lassubbá teszi, ki fogja küszöbölni ép úgy, mint a sok czéltalan semmiségi panaszt.

A főtárgyalás kérdésének során felmerült a mult ülés folyamán a vádlottakhoz intézett kérdés joga. Erre vonatkozólag Weisz Ödön t. barátom azt a nézetét fejtette ki, hogy ez a törvénynek helytelen intézkedése, mert meg kell adni a védelemnek és a feleknek is azt a jogot, hogy a vádlottakhoz kérdést intézhessenek. Székely Ferencz koronaügyész úr ő méltósága pedig az angol bünvádi gyakorlatra hivatkozva, a törvény ellenkező rendelkezését épen mint a védelem érdekében álló intézményt tüntette föl, mint olyant, a mely annak az elvnek a kifolyása, hogy a vádlott nem objectuma a bizonyításnak. Ez a felfogás igen szép volna, hogyha következetesen keresztülvitetnék akkor is, a midőn az itéletet hozzák, a midőn a bizonyítékokat mérlegelik. Midőn több vádlottról van pl. szó és nincs a vádlott ellen egyéb bizonyíték, mint a vádlott-társak vallomása és ez igen gyakori eset, akkor megnyugodnám a BP. azon intézkedésében, hogy a vádlotthoz a védő kérdést nem intéz; megnyugodnám azon elvben is, hogy a vádlott nem objectuma a bizonyításnak: csak tessék az itéletnél, a bizonyítékok mérlegelésénél is ezt az elvet alkalmazni

és a vádlott-társak vallomását sem tekinteni a bizonyítás objectumának és egyetlen objectumának, a mint az számos bünperben előfordul. Addig, a míg erre vonatkozólag az a különben helyes gyakorlat, hogy igenis bizonyítékul szolgálhat a vádlott vallomása, a vádlott-társ vallomása is: meg kell a védelemnek, meg kell a feleknek is adni azon jogot, hogy ezen bizonyítási objectum alakításához a maguk erejével hozzájáruljanak. És a védelem érdeke nem kivánja azt, nincs szüksége rá, hogy az ő szempontjából tartassék meg ezen törvényes intézkedés, mert a vádlottnak megvan a joga arra, hogy a kérdésekre a választ megtagadja, tehát a védelem érdeke teljesen meg van óva, hogyha megengedjük, hogy a vádlotthoz, a felek kérdéseket intézhessenek: viszont a vádlottnak meg van adva a jog ezen kérdésekre tetszése szerint felelni vagy nem felelni.

Az esküdtszéki intézményre vonatkozólag már elmondottam a mit akartam, csak egy fontos érvről feledkeztem meg, arról, t. i., hogy a védelemnek nincsen érdekében az, hogy a törvény 385. §. 3. pontjának a t. táblai biró úr által említett interpretatiója alkalmaztassék. Hogyha t. i. a BP. 385. §-ának 3. pontja alapján semmiségi ok merülne fel: jogosítva legyen a biróság — ez Barna álláspontja — a *91. §-t* alkalmazni. Mert hogyha azt veszszük tekintetbe, hogy ez az elv azután az esetek mindegyikében alkalmazandó lesz, akkor elő fog állani az az eredmény, hogy meg fog állapíttatni a 3. pont alapján a semmiségi ok és akkor nem lesz köteles a kir. Curia a 92. §-t alkalmazni, hanem jogában áll majd a *sulyosabb* 91. §-t is alkalmazni még akkor is, hogyha a 92. §. feltételei fenforognak. Ez végeredményében az okoskodás következménye.

Barna Ignácz: Korlátolva van!

Várkonyi Oszkár: Ha a 92. §. feltételei fenforognak: ezt mondja a 3. pont; ennek alapján megsemmisíttetik a büntetést kiszabó rendelkezés és most szabad kezet nyer a biróság; akkor alkalmazhatja a táblabiró úr szerint a szigorubb 91. paragraphust is.

Barna Ignácz: A jogerősség korlátolja benne! Ha a vádlott él semmiségi panaszszal, akkor sulyosabbat nem szabhat ki!

Várkonyi Oszkár: Hisz a 91. §. nem sulyosabb mint az itélet, csak sulyosabb mint a 92. §. Lehet aztán bizonyos esetekben az ügyésznek is semmiségi panasza.

Barna Ignácz: Az más!

Várkonyi Oszkár: Egy szóval, ha megengedjük a Curiának azt, hogy a 92. §. feltételeinek fenforgása esetében ne a 92, hanem a 91. §-t alkalmazza, a mely sulyosabb: ez egyenesen a védelem érdekei ellen van.

Én tehát azt a consequentiát vonom le abból a pár évből, a mióta a bünvádi eljárás gyakorlatban tényleg functionál, hogy annak legtöbb intézkedése a gyakorlatban igenis bevált kivéve azon egy pár hiányt, a melyekre a t. előadó tanár úr is rámutatott. A többi előfordult hiányok nem magának a törvénynek, hanem az azt alkalmazó közegeknek hibájából eredtek s ezek a gyakorlat folyamán el fognak mulni. *(Élénk tetszés, éljenzés és taps.)*

Schächter Miksa dr.:

T. teljes-ülés!

Azon jóindulatú elnézés, a melylyel már több alkalommal felszólalásaimat fogadni kegyeskedtek, bátorít fel arra, hogy a szóban forgó kérdéshez hozzászóljak és némi tapasztalatomon alapuló megjegyzéseimet megtegyem. Igaz, hogy az én tapasztalataim ezen nagy és fontos kérdésnek csak egy kis részére vonatkoznak és így joggal érhet engem az egyoldalúság vádja. Tény az, hogy a ki csak egy szük résen, nyiláson át néz egy nagy felületre, tárgyra vagy vidékre, az kevesebbet lát, mint az, ki tágra nyilt szemekkel tekint, de az physikai törvény, hogy a kis résen át azt, a mit látunk, élesebben, tisztábban látjuk. És ha én ezen saját észlelésem kis résén át nézve ezen nagy kérdést, nem jutok arra a következtetésre, a melyre az esküdtszéki intézménynek egyik leglelkesebb hive, az általam is nagyra becsült előadó tanár úr jutott, ha én az esküdtszéki intézményt nem találom olyan jónak, akkor a hiba nem az észlelőben, hanem a tényekben rejlik.

Tény az, igen t. uraim, hogy úgy az igen t. előadó tanár úr, mint a t. Jogász-egyletnek a kérdéshez hozzászólott tagjai egészben véve az esküdtszéki intézménynek jó oldalait emelték ki; az apróbb hibákat, csak mint afféle szépséghibákat említették. A hozzáértők ilyen consensusa mellett valóban merészség, ha én, a laikus, más következtetésekre merek jutni, és azt állítom, hogy ezen intézmény mellett nemcsak néha és incidentaliter, hanem állandóan csorbát szenved az anyagi igazság. Igaz, hogy ha erősebbnek érezném magamat, elvi vitatkozásba is bocsátkoznék az igen t. előadó úrral, a ki az esküdtszéki intézmény lényegét kiemelvén, azt mondta, hogy ebben az intézményben — és ez különben általánosan elfogadott tétel — a polgári szabadságnak egyik védőbástyája jut érvényre. Ilyen magamfajta laikus előtt szembeötlő és kirivó az a belső ellentmondás, hogy a polgári szabadságnak egy védőbástyáját úgy kezdik fölépíteni, úgy alapozzák, hogy annak egyik legfontosabb momentumát, a nyomozást, rendőri, administrativ hatóságra bizzák. Az én nagyon hézagos jogtörténeti ismereteim mellett úgy képzeltem, hogy a modern judicaturának egyik fegfőbb vivmánya az, hogy az a politikai és administrativ közegektől teljesen különvált, hogy nálunk is azóta lendült föl az igazságszolgáltatás, a mióta közte és a politikai administrativ hatóságok között a kapocs megszünt, és ma azt látom, hogy a büntető eljárás egyik legfontosabb mozzanatát, a nyomozást, majdnem egészen a rendőri és administrativ hatóságokra bizzák. *(Igaz! Ugy van!)*

Barna Ignácz: Nem egészen!

Schächter Miksa: Az igen t. koronaügyész úr a minap azt az érdekes pikanteriát mondta el, hogy az a képviselő, a ki annak idején a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával az előnyomozásnak a birósági és ügyészségi hatáskörből kivevését és a policiának átadását indítványozta és keresztülvitte, ezt a ténykedését ma ma már bánja. De hát erre a bánatra is csak az illik, hogy «c'est la vertu des sot's», az ilyen megbánás csak a balgák erénye. *(Derültség és tetszés.)* De még egy feltünő ellentmondást, mely megingatja a bizalmat a közszabadság ezen bástyájának alapozása iránt. Mindenesetre méltóztassék ezeket az észrevételeket csak mint egy laikus

embernek reflexióit tekinteni, csak mintha hangosan gondolkodnám. Egy feltünő dolog, mondom, az is, hogy úgy az igen t. előadó tanár úr, mint a kérdéshez hozzászólott urak úgy állították oda, a mint hogy úgy is van, hogy az esküdtszéki főtárgyalás tulajdonképen egy küzdelem, a mely az esküdtek, a birák és az ügyész között folyik. Nézzük ezt a küzdelmet közelebbről.

Pollák Illés: És a védő?

Schächter Miksa: A védőt én ki is hagyom; ő egészen külön lapra tartozik, én ma csak a hatóságokat, az accusatorius és az itélő, az igazságot szolgáltató hatóságokat veszem. Azt látjuk, hogy az esküdtbirák iparkodnak kifogni az itélő birón az enyhébb minősítés által; az itélő biróság iparkodik kifogni az esküdteken az erősebb büntetéssel; az ügyészség pedig, a mint az imént hallottuk és a mint az a «Jogtudományi Közlöny» egyik számában is meg volt irva, iparkodik kifogni valamennyin a büntetendő cselekmény félrequalifikálása által. És ezen kölcsönös egymáson való kifogási törekvésből, ebből a küzdelemből resultálódjék az igazság! *(Derültség.)* Hisz ez majdnem olyan küzdelem, mint a minőnek egy az orvosokra készült élcz az orvos küzdelmét a betegséggel mondja. Az orvosi ténykedés tulajdonképen az orvos és természet közti küzdelem; orvos és természet viaskodnak egymással, közben azonban néha félreütnek és ilyen módon agyoncsépelik a beteget. Ezt az élczet itt valósággal megtestesülve látjuk. *(Derültség.)* Én úgy látom, t. teljes-ülés, hogy az esküdtszék és az esküdtszéki intézmény lehet ugyan olyan pajzs, a mely az egyén érdekét a közzel szemben megvédi, de egyuttal egy olyan pajzs, a melyre az anyagi igazságot nagy ünnepélyességgel, nagy tisztelettel a nyilvánosság, a közvetlenség és a szóbeliség iránt, de a polgári szabadság nagyobb dicsőségére mégis csak kiteritik. *(Igaz!)* És ezen meggyőződésemet megerősíti, t. teljes-ülés, az a tapasztalatom, a melyet én, mint az igazságügyi orvosi tanács tagja, az esküdtszéki intézmény fennállása óta az orvosszakértői vélemények számbavétele dolgában tettem. Méltóztatnak tudni, a törvény intézkedik arról, hogy a főtárgyaláson jelen legyen az orvosszakértő, hogy jelen legyenek ugyanazon orvosszakértők, a kik már előbb ezen ügy-

ben, a nyomozás folyamán részt vettek. *(Egy hang: Ajtai nem jár el soha.)* Itt Budapesten ugyan kivétel van, mert az egyik szakértő nem jár el a tárgyalásra, de ez csak kivétel; az országban különben mindenütt rendben van a dolog. Azonkivül intézkedik a törvény arról is, hogy az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménye felolvastassék. Azt méltóztatnak tudni, hogy az esküdtszéki főtárgyalás elé kerülő ügyeknek tulnyomó nagy része olyan, a melyben orvosi vélemény szükségképen szerepel. De mondhatjuk, hogy az esküdtek ugyanolyan jó lelkiismerettel, ugyanolyan jó meggyőződéssel, minden orvosi vélemény czifrázása nélkül is hozhatják verdiktjüket, mert ők az orvosi véleményből, abból is, a mit közvetlenül hallanak, abból is, a mit ott felolvasnak, többnyire semmit sem értenek.

Barna Ignácz: A biró sem!

Schächter Miksa: Majd arról szólok, hogy a biró miért mégis külömb. *(Egy hang: Az orvosok hibája ez.)* Majd arról is szólok, hogy mennyiben az orvosok hibája ez. A ki efféle tárgyalást végig nézett és végig hallgatott, az láthatta, hogy az orvosok depositiója alatt halálos unalom ül az esküdtek arczán, mint olyonokén, a kik előtt egy egészen ismeretlen nyelven folyik a beszéd. *(Ellentmondások.)* A deponáló orvosok iparkodnak tőlük telhetőleg a nehéz tárgyat popularizálni, kézzel foghatóvá tenni, megértetni, de ha az esküdtek között nincsen véletlenül egy orvos, vagy egy ilyen dolgokban már némileg versatus ügyvéd, vagy egy ehhez szintén értő állatorvos, *(Derültség)* a többi részéről a szakértő absolute semmi hozzáértésre nem számíthat. Sőt ha azon túl megy, a mennyire ő mint szakértő mehet, akkor tulajdonképen már könnyen azon gyanuba keveredik, hogy nem is szakértő, hanem mint ügyvéd iparkodik captiválni az esküdtek felfogását, a mi azonban ő neki nem szabad. De szerencsére az esküdtek ilyen befolyásolása a szakértő vélemény részéről nem lehetséges; az esküdtek minden hozzáértés nélkül nyugodt lelkiismerettel adják le verdictjüket.

Barna Ignácz: Ez kérdéses!

Schächter Miksa: Azt méltóztatik mondani, hogy kérdéses; úgy is gondolhatná az ember, hogy ez tiszta fantázia. A tények azonban világosan szólanak. Az igazságügyi orvosi tanácshoz, az esküdtszéki intézmény életbeléptetése

előtt, a felülvéleményezés iránti megkeresések törvényszékektől többnyire a végtárgyalásról kerültek. A végtárgyaláson tépelődött ügyész, biró, védő az itélet alapjául szolgáló orvosi vélemény fölött és kértek több világosságot. Az esküdtszéki intézmény életbeléptetése óta ez a tépelődés megszünt. *(Derültség.)* Három év óta az egész országból esküdtszéki főtárgyalásról négy megkeresés érkezett a tanácshoz.

Várkonyi Oszkár: Tehát megértik!

Schächter Miksa: Azt méltóztatik képzelni, hogy azért, mert az esküdtek megértik. Igy is lehet képzelődni. *(Derültség.)* Azonban a tény az, hogy az egész országból négy megkeresés érkezett akkor, a midőn Vargha Ferencz főügyész-helyettes úr nekünk itt a minap azt bizonyította, hogy a büntetőjognak és a büntető jogtudománynak, tehát az igazságszolgáltatásnak is haladása tulajdonképen a segédtudományoktól és a segédtudományok értékesítésétől függ.

Barna Ignácz: Cum grano salis!

Schächter Miksa: Természetesen, hogy cum grano salis, csak annyiban, a mennyiben értékesíthetők. *(Derültség.)* T. teljesülés. Ha azon kérdések mellé, a melyeket az esküdteknek a főtárgyaláson feltesznek, még állandóan azt a mellékkérdést méltóztatnának beszúrni: «Megértették-e az esküdtbirák az egész ügynek substrátumát képező orvosi szakvéleményt, igen vagy nem ?» úgy meg vagyok győződve, hogy ha az esküdtbirák legjobb lelkiismeretük és meggyőződésük szerint felelnének, az esetek túlnyomó számában hétnél több nemmel felelnének. *(Tetszés.)*

Weisz Ödön: Tehát csupa orvost tegyünk az esküdtszékekbe?

Schächter Miksa: Az igazságügyminiszterium egy rendelete még 1890-ben meghagyta a törvényszékeknek, hogy azon ügyekben, a melyekben az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményét kérték ki, az ügy lezajlása után a jogérvényes itéleteket az igazságügyi orvosi tanácsnak beküldjék, hogy ezekből az igazságügyi orvosi tanács tagjai okulhassanak és hogy lássák, a tanácsnak véleményét a biróságok mennyiben értékesíthették. Ezen idő óta tényleg rendkívül becses anyag gyült fel az igazságügyi orvosi tanács irattárában és a midőn most

a tanács tiz évi gyakorlatában felgyült dolgozatait készül kiadni, ezen dolgozatok legtanulságosabb része, jogászra és orvosra nézve egyaránt, az az összehasonlítás lesz, a mely a tanács véleménye és a biróságok itéletei között tehető. Ezentul azonban ez az egész rendelet obsolettá vált, nemcsak azért, mert az esküdtek verdictjöket nem indokolják, hanem,mert ha indokolnák is, abban az indokolásban az orvosi véleménynek vajmi kevés szerepe jutna. S a midőn én magam is bátorkodtam itt ezelőtt három évvel «a szakértőkhöz intézendő kérdésekről» szólva felhivni a figyelmet arra, hogy milyen fontos tényező a birónak is bizonyos tekintetben való szakértelme orvosi kérdésekben a helyes itélet szempontjából, ezt, én magam mondom, ma többé ezt nem merném ismételni. Mert a tények ma azt igazolják, hogy ilyen szakértelem nélkül is lehet biró bárki, a legfényesebben lévén bebizonyítva Quintilianusnak ama bizonyos classikus mondása, hogy «est aliqua ars nesciendi», a nem-tudásnak is van bizonyos művészete és én azt látom, hogy ezen nem-tudást az esküdszéki intézmény valóban művészeti tökélyre emelte. *(Tetszés.)* De mivel a természettudományokban, t. teljes-ülés, az igazság alapja a tudás, azért nem vagyok én képes megérteni azt, hogy az igazságszolgáltatásban pedig miért épen garantiája az igazán jó, az igazán helyes itéletnek az absolut nemtudás? *(Élénk tetszés és taps.)*

Legczélszerübb volna, t. teljes-ülés, ha én most már be is fejezném felszólalásomat, nehogy a «ne sutor ultra crepidam» vádját provokáljam. *(Halljuk! Halljuk!)* De mégis ingerel valaminek az elmondása. Tépelődtem magamban azon, mi lehet oka, hogy nagy, erős, éles, iskolázott jogászelmék olyan lelkes hivei ennek az intézménynek: hogy emellett mint a polgári szabadságnak egyik vértje mellett, ott is olyan erősen kitartanak, a hol, mint pl. Oroszországban, polgári szabadságról szó sincs. És valami természettudományi magyarázatát sikerült találnom a dolognak. Különösen idegorvosok előtt ismeretes tény az, hogy ha hosszabb ideig nézünk valamely fényes tárgyra, ezen hosszú nézésbe belekábulunk, éber álomba jutunk és suggestióra válunk alkalmasakká. Ilyen fényes tárgy az esküdtszéki intézmény, a melyre mint politikai és sajtóperekben tényleg a polgári szabadságnak egy fénylő pajzsára addig bámultak, míg most az

általános igazságszolgáltatásra is alkalmasnak suggeráltatott. Ez nem ritkaság, igen t. tisztelt uraim, még az én saját szakmám terén sem. Mindennap látjuk azt, hogy egy-egy fölmerülő új gyógyszer, mely valamely betegségnél jónak bizonyult, holnap már ezernyi hivőt talál és holnapután már száz betegségnél is megpróbáltatik. Az antipyrin pl. jó a láz ellen; az antipyrin jó a fejfájás ellen; az antipyrint már megpróbálták és jónak mondják a tengeri betegség ellen. El sem sorolhatnám, hogy hány mindenféle betegség ellen bizonyult jónak az antipyrin: olyan jónak, mint a minőnek az esküdtszéki intézmény bizonyult bűnügyekben. *(Derültség.)* Idővel az ilyen jó gyógyszerből nálunk valóságos fetis válik, babonával körülvett fetis, a melyben hisznek a tudományunk korifeusai és hisznek a kuruzsló asszonyok; olyan fetis, a melyről azután végül az derül ki, a mi arról a bizonyos fetisről, a melyet egy afrikai utazó leplezett le, kimutatván, hogy egy nagy néger faluban a hatalmas bűverejű, jó termést adó és igazságot szolgáltató fetis nem volt egyéb, mint egy üres tökbe elhelyezett, valószinüleg egyik angol utazótól ott felejtett vagy ellopott dugóhuzó. *(Derültség.)*

Nem akarom az igen t. teljes-ülés türelmét tovább is igénybe venni, különben kitérhetnék arra, hogy milyen methodusokkal próbálgatják ezt az alapjában véve helytelenül alkalmazott intézményt javítani. Erről azonban ma már nem akarok szólni s be fogom fejezni megjegyzéseimet. Egyik öreg kartársam, egy még most is Berlinben élő 80 és néhány esztendős orvos, a ki a nemrég elhunyt Virchovval együtt 1848 előtt indította meg az első orvos-sociális hirlapot, egy hires munkájának, a melynek az a czime, «Das öffentliche Gesundheitswesen und das Eigenthum» mottojául ezt irta, hogy «Fiat justitia et vivat mundus». Az igen t. előadó tanár úr úgy tartja, hogy az esküdtszéki intézmény az, a mely mellett a világ legjobban megélhet és az igazság is jól jár. Én sajnálom, hogy saját csekély tapasztalataim alapján vele egy nézeten nem lehetek, mert Rousseaunak az a régi, banális, de igaz mondása, hogy «a szabadságnak alapja az ész uralma», az esküdtszéki intézmény által nem valósul meg, mert az észt, az értelmet sem selegálással megteremteni, sem pedig sorsolás útján nevelni nem lehet. *(Élénk tetszés, éljenzés és taps.)*

(Jan. 10.)

Gál Jenő dr.:

T. teljes-ülés!

A BP. gyakorlati alkalmazása szempontjából az itt lefolyt vita során az esküdtszék kérdése domborodott ki első sorban, és a Schächter tanár ur részéről történt legutóbbi felszólalás az esküdtszék intézménye ellen — meg kell valanunk — ügyesen csoportositott és jeles érveket hozott fel, a melyek azonban szerény nézetem szerint ebben a testületben semmi esetre sem lehetnek meggyőzőek. Az a kijelentése, hogy a büntetőjog segédtudományainak ápolása azt jelenti, hogy magát a «crimen»-nek meghatározását, a bünösség kérdésének eldöntését is csupán tudományosan képzett férfiakra szabad bizni, a kérdést nézetem szerint helytelen irányba terelte. Az esküdtszéki intézmény garantiális elemeinél és szervezeti erősségénél fogva tulhaladott álláspontnak kell, hogy tekintse mindazt, a mit theoretikus szempontból hoznak fel ma már ellene. Az eredmények czáfolják meg első sorban azt az állítást, mintha az esküdtszék nem volna életképes testület. Igenis, történnek egyes meglepetések az esküdtségi verdiktek során is, de a biróságok részéről hozott itéletekre nézve a jogászközönség kritikája sokkal gyakoribb, és sokkal többször elitélő, mint az esküdtszékeknek, mondhatni, gyakorlati érzékük által megállapitott, mindenkor a jogbiztonságnak megfelelően hozott verdiktjeivel szemben. Éppen azért én azokkal a kérdésekkel, hogy vajjon jó-e az esküdtszék vagy nem, bevált-e az esküdtszék vagy sem: foglalkozni nem kivánok, én inkább azt mondanám erre az intézményre vonatkozólag, hogy: vitatkoztak felette eleget mindaddig, a mig Magyarországon nem volt meg, most tehát, hogy meg van, inkább becsüljük meg ezt az intézményt, semhogy olyan declassifikáló nyilatkozatokkal illessük, a melyek az esküdtszéki biráskodás tekintetében csak csökkentenék azt a lelkesedést, a melylyel az ez idő szerint az országban mindenütt felkaroltatott. Nézetem szerint a BP. gyakorlati alkalmazása szempontjából egyebekben vannak hibák és egyéb helyeken vannak jogászi szempontból sokkal inkább

mérlegelendő hiányosságok és olyan momentumok, a melyek e helyütt megbeszélést igényelnek.

Mindenekelőtt a perelőkészítő eljárásban merül fel az egyik leglényegesebb kérdés: a vizsgálati fogság kérdése.

Nézetem szerint ebben a kérdésben a perrendtartás behozatala óta visszaesés mutatkozik abból a szempontból, hogy a vizsgálati fogság elrendelésének szabatosan meghatározott körülményei nincsenek meg a törvényben annyira, mint a hogy az ehhez a fontos actushoz megkivántatnék. Különösen kiemelni kívánom a gyakorlatból azt a körülményt, hogy helytelenek a 144. §. és ezzel kapcsolatban a 148. §. azon meghatározásai, a melyek szerint a vizsgálati fogság elrendelésének egyik leggyakoribb kelléke a kiszabandó büntetés nagysága, ezt a vizsgálóbiró határozza meg, és ehhez képest állapítja meg a szökés veszélyét. Sokszor oka ez olyan körülménynek, hogy esküdtszéki apparátust igényelnek néha oly cselekedetek, a melyekért a vizsgálati fogságban levő vádlottakra lopás miatt 1—2—3 hónapos szabadságvesztés büntetések szabatnak ki, daczára annak, hogy a vizsgálati fogság néha nem sokkal tovább tart. Nézetem szerint a bpts. ezen intézkedése ellentétben áll annak vádelvi alapjaival is, mert a perelőkészítő factort a büncselekményt minősítő classificáló factorrá avatja. A midőn a vizsgálóbiró adatokat gyüjt, a midőn a vizsgálóbiró anyagot akar adni a feleknek arra, hogy abból objective szürjék le, hogy tulajdonképen mi a büntetendő cselekmény; hogy hova sorozandó az: akkor egy intézkedésével a melylyel legerősebben nyul bele a szabadságjogba: egyuttal classist állapít meg és megállapítja azt, hogy itt rablásról van szó, a melynek büntetési tétele magas; megállapítja azt, hogy itt pedig szándékos emberölésről van szó, a melynek büntetési tétele magas, a per olyan stádiumában, a midőn jogászilag még nem is szabadna a körülmények ismerete nélkül classificálni. Ezt a tételt, ezt a meghatározást tehát ki kellene hagyni, vagy legalább a gyakorlatnak olyan irányban kellene formálódnia, hogy az ne adjon oly gyakori panaszra okot.

A vizsgálati fogság elrendelése tekintetében van még egy másik körülmény is, a mely nézetem szerint helytelenül van benne a törvényben. A vizsgálati fogság kérdésében kétszeres

felfolyamodást enged a törvény. Mindkét felfolyamodásnál ex actis itél a biró. Ha már a táblához való felfolyamodásnál nem is, de nézetem szerint a vádtanács előtt való tárgyaláshoz a felek meghallgatását föltétlenül bele kellett volna vinni a BP.-ba. A vád- és a védelem részéről egyaránt hangzik fel e panasz — akár azért, mert a vádtanács néha könnyen kiereszt, akár azért, mert a vádtanács néha szigoruan meghagyja a vizsgálati fogságot. A pernek különböző stádiumaiban nagyon gyakran hangzik fel ez a panasz, és az a szemrehányás, hogy ha meghallgatták volna, hogy ha egyes olyan körülményekre élő szóval rá lehetett volna mutatni, a melyeket nem lehet kellőképen vitatni a felfolyamodásban: akkor ez és ez nem történt volna meg. Midőn a biró a szabadságjogokról itél, fogságba vet vagy kiszabadít, akkor a bpts. alapját képező szóbeliséget. közvetlenséget nem lett volna szabad kihagyni.

A perelőkészítő stádiummal kapcsolatosan kell felemlítenem a BP. egy alkotását: a pótmagánvád intézményét, a mi a BP.-nak egyik leglényegesebb ujjítása, mely azonban csonka. A 42. §. alapján meghatározott pótmagánvád meghatározza azt a határidőt a melyen belül átvehető a vád képviselete és azonkivül megállapítja a harmincz napos elévülési határidőt is és kimondja, hogy a pótmagánvádló a közvádló jogaiba lép, kivévén bizonyos intézkedéseket. Ennek daczára a per egyik legjelentékenyebb stádiumában a BP. a pótmagánvádló elől elzárja az utat. Ugyanis, ha a kir. táblán a főügyész képviseli a vádat és a sértett, a ki pótmagánvádló, esetleg résztvesz a főtárgyaláson, jelen van a táblai tárgyaláson: akkor ha a kihirdetett felmentő itéletbe a főügyész belenyugszik, az a gyakorlat, hogy a pótmagánvádló semmiféle módon a vádat át nem veheti. Igaz, hogy előbb nem volt pótmagánvádló, mert nem nevezi a törvény ennek, de a pótmagánvádló nemcsak akkor születik meg, a midőn átveszi a vádat: ez a fogalom végigkiséri az eljárást minden szakában. Ha pl. az indítványra jogosított megteszi indítványát és a kir. ügyész átveszi a vád képviseletét: a pótmagánvádra hivatott — úgy hogy fejezzem ki magam — állandóan kiséri a vádat és abban az esetben, hogy ha a közvádló bármily okból visszalép, a pótmagánvádló kell, hogy helyébe juthasson. A kir. táblai főtárgyaláson azon esetre,

ha nem vette át előbb a vád képviseletét, nem veheti többé át annak képviseletét a sértett, a pótmagánvádló. És ezt a törvény a semmiségi panasz meghatározásánál, illetve a semmiségi panasz beadására jogosultak meghatározásánál mondja ki, ellentétben azzal a kijelentésével, mely arra vonatkozik, hogy mikor van és mily körülmények között van a semmiségi panasznak helye. Ezt az elvet t. i. a 426. és a 430. §. állapítja meg. A 426. §. feltétlenül kimondja, hogy a kir. itélőtábla, mint másodfoku biróság itélete ellen semmiségi panasz használható a Curiához, viszont a 430. §. kimondja, hogy a pótmagánvádló csak akkor élhet semmiségi panaszszal, ha már a kir. táblán képviselte a vádat. Úgyde ennek ellenáll maga a királyi ügyész, a midőn a vádat a táblai főtárgyaláson képviseli és hogyha ő a kir. tábla által hozott felmentő itélet ellen jogorvoslatot nem jelent be, akkor ezzel ez a pör minden időkre megszünt, annál is inkább, mert a pótmagánvádlót a törvény szerint még a perujitás joga sem illeti meg. A Curia egyetlen egy esetben határozott akképen — még pedig 1902. évi január havában egy adott esetben, a mikor azt látta a Curia, hogy ott a vádnak van igaza és egy felmentő itélettel állt szemben — akkor ilyen magyarázathoz fordult: azt a körülményt, hogy részt vesz-e a pótmagánvádló a tárgyaláson, illetve, hogy képviseli-e a vádat, nem akképen kell magyarázni, hogy csupán ő képviselte a vádat, hanem az a kérdés, hogy részt vesz-e a táblai főtárgyaláson. Ha részt vesz a főtárgyaláson, ha bizonyításra vonatkozó inditványt vagy valamely más olyan indítványt tett, a mely azt mutatta, hogy ő részt vesz: akkor — a Curia ezt ebben az egyetlen esetben akképen magyarázta — hely adandó a semmiségi panasznak és a Curia akkor tárgyalás alá vette a semmiségi panaszt. S nézetem szerint ez a helyes. Ha már a pótmagánvád kiépítése nem történt meg azon módon és azon garantiák mellett, a BP. szerint, a mint meg kellett volna történnie, a gyakorlatnak kell ezt pótolnia helyes törvénymagyarázat utján.

A mi a főtárgyalást illeti, itt egyáltalában nem javitott a BP. a régi állapottal szemben semmit. Ugyanis a főtárgyalásnak az a közvetlensége és szóbelisége kifejlődött a gyakorlatban már a BP. életbeléptetése előtt is és azok a bajok, a

melyek a főtárgyalási jegyzőkönyv hiányosságával járnak, ma is fennforognak. Különösen arra térek itt ki, hogy nemcsak a törvényszék előtti főtárgyalást kell figyelembe venni, hanem az apróbb ügyekre vonatkozó járásbirósági tárgyalásokat, a melyekre nézve a felebbezési indokok beadására három napos határidő van hagyva, a midőn még a jegyzőkönyv kész sem lehet, tehát nincsen módjában sem a védőnek, sem más érdekeltnek tulajdonképen megnézni az anyagot, mert hiszen ott 15—20 tárgyalást végeznek el egy délelőtt. Így áll elő az az eset, hogy egészen más dolgok, más körülmények kerülnek bele a főtárgyalás jegyzőkönyvébe, mint a minőknek tulajdonképen ott lenniök kellene. Ügyészi körökből hallottam, hogy azóta, a mióta a főügyész revideálja a kir. ügyész jogorvoslatát az elsőfokon, tapasztalták, hogy azokat a jogorvoslatokat, a melyeket a kir. ügyész bejelentett, ha a főügyész visszavonta, az a főtárgyalási jegyzőkönyv alapján történt s a midőn ebből vita támadt, a melynek során megnézte maga a kir. ügyész is a jegyzőkönyvet, azt mondotta: hogy azon kellett volna csodálkoznia, hogy ha vissza nem vonta volna a főügyész a jogorvoslatot, mert nem ez, és nem ekképen történt, mint a hogyan a jegyzőkönyv visszaadja. Nézetem szerint ezen a bajon lehetne segíteni. Ha már nem lehet keresztülvinni azt, hogy a főtárgyalás egész anyaga gyorsirással vétessék föl — mert ezt ez idő szerint lehetetlen keresztülvinni — legalább azt kellene megtenni, a mit megtesznek civilis ügyekben a törvényszéki szóbeli tárgyaláson, hogy t. i. maga a tanuhallgatás — ha már a felek előadásai nem is, mert hiszen azok többnyire reprodukálhatók a felső fokon — vétessék bele lényegében meghatározott, illetve diktált szövegben olyképen, hogy a midőn a tanu kihallgattatott, a tárgyalásvezető elnök állapitsa meg, hogy ez és ez kerüljön bele a jegyzőkönyvbe. Ezt el lehet rendeleti uton érni és ezáltal a felebbezési fok azon eljárása sokkal inkább alapítható a valóságra és arra a hűségre, a melylyel így a főtárgyalási jegyzőkönyv tartalmazza az egész tárgyalás anyagát, mint egyébként. Közbevetőleg meg kell itt említenem azt a parallel első fokot, a melyet a vádtanács intézményével vitt bele a BP. a joggyakorlatba. Sajnálattal jelentem ki, hogy daczára annak, hogy a legtöbb ol-

dalról az a kijelentés hangzott el, miszerint a vádtanács a BP.-nak legjobban bevált intézménye: én ezzel ellenkező nézetet vallok. Ezt a nézetemet pedig a statisztikára alapitom. Volt ugyanis vádtanács tulajdonképen a BP. előtt is, a mikor az obligatorius védekezés intézménye meg volt; akkor is keresztülment ez a dolog egy szűrőn. Sok panasz merült fel arra nézve, hogy miképen készülnek azok a vádhatározatok azonban meg volt de facto az a birói collegium, a mely ezt a kérdést a per előkészítő stádiumában megvizsgálta. A midőn a facultativ rendszerre tértünk át, azt akartuk, hogy a vádtanács tartsa vissza első sorban azokat az ügyeket, a melyek a főtárgyalásra nem valók, a melyek főtárgyalás nélkül megszüntethetők: ennek legfőbb oka az volt, hogy ne legyenek kitéve a nyilvános főtárgyalás kellemetlenségének olyanok, a kik ettől előzetes kérdések tisztázása folytán megkimélhetők. Ennek ellentmond az a statisztika, hogy a vádtanács határozatainak 97 százalékában a főtárgyalásra utalja az ügyeket, mig a főtárgyaláson felmentéssel végződő ügyek sokkal nagyobb százalékát teszik ki ezeknek, a melyek így idekerültek. Nézetem szerint ebből az következik, hogy a vádtanács ezt az érvet nem acceptálja: nem acceptálja azt a kijelentést és indokolást, hogy meg kell óvni a polgárt a nyilvános főtárgyalás kellemetlenségeitől. Birói körökben állandóan az a felelet erre, hogy a biróság elé való állás és a biróság által adott nyilvános elégtétel és felmentés ér annyit, mint a vádtanács által hozott megszüntető határozat. Ez nagyon szép kijelentés, de az élet ennek ellentmond. A nyilvános főtárgyaláson való felmentése egy büntetlen előéletü olyan embernek, a kinek hogy úgy mondjam társadalmi gyökerei vannak, a ki bizonyos társadalmi körben mozog, a hol nem vesznek kellő tudomást arról, hogy mi ennek az értéke, nem szünteti meg azt a nyomot, a melyet az e fajta eset hagy. *(Úgy van!)* És sokkal helyesebb és jobb volna, hogyha ezeket a dolgokat a nyilvános főtárgyalás helyett a vádtanács intézné el olyképen, hogy az ügyeket főtárgyalás nélkül megszüntethetné.

A mi a jogorvoslati rendszert illeti, erről sok szó esett itt és többnyire az mondatott, hogy a táblai főtárgyalás tulajdonképen ellenmondása a szóbeliségnek, mert hiszen ott tulaj-

donképen csak referálás történik, felszólalás pedig alig van. Nézetem szerint ez éppen azért van, mert a táblai főtárgyaláson nincs meg az a módszer, a melylyel a contradictorius elv érvényesülhet, és nincsenek meg azok az előzmények az alapfokon, a melyek azt a garantiát adnák, hogy a rájok épített felebbviteli főtárgyalás helyes ténybeli megállapitáson nyugszik. Az elsőfoku tárgyalás jegyzőkönyvének hiányai leginkább degradálják a BP. értékét. Az ember tehetetlen azzal az anyaggal szemben, a mely holt betüként ránehezedik magára az élő jogesetre. Ha az olvastatik fel, hogy ezt vallották, akkor hiába minden, mert arról az észrevételező eljárásról, a melyre nézve a törvény intézkedéseket tartalmaz, jobb nem szólani. Nem hiszem, hogy e tekintetben lett volna három eset, a midőn ennek sikere lett volna. Mert hiszen ez egy oly discrét jog, a mely felett úgy határoz a törvényszék, hogy vagy beleveszi ezt vagy nem. Ha nem veszi bele, akkor az szentirás és akképen kerül a tábla és Curia elé s nincs mód reá, hogy azon változtatás történhessék.

A mi a Curia előtt való semmiségi panaszt illeti, erre én bővebben nem terjeszkedem ki, hanem csatlakozom e tekintetben Várkonyi Oszkár t. tagtárs ur véleményéhez, a mely szerint ezen a nehézségen leginkább novelláris uton lehet majd segiteni.

Ezek voltak szerény észrevételeim. *(Élénk helyeslés.)*

Weisz Ödön dr.:

T. teljes ülés!

Azok, a mik itten a nyomozati eljárástól kezdve, az esetnek a Curia által történt eldöntéséig végbemenő folyamatra vonatkozólag felhozattak, olyan természetüek, hogy nekem most már csakugyan nem marad egyéb hátra, mint részben reflektálni azokra, a mik egyik-másik irányban arra nézve hozattak fel, hogy az, a mit én adtam elő mint sérelmet, az nem képez sérelmet, mászrészről pedig az, a mit én nem találtam sérelemnek, sérelmet képez.

A *nyomozati* eljárásra vonatkozólag felhoztam azt, hogy

az nincsen ott, a hol annak lennie kellene és hogy bizony kár volt nem az ügyészségre bizni, hanem a rendőrségre hagyni ezt az előkészítő eljárást. Megemlítettem azt is, hogy ennek legrosszabb következménye az, hogy a beismerés visszavonását indokolni kell, a beismerés megtörténte pedig a rendőrség által constatáltatik. Nem akarok gyanusítani és távol áll tőlem bármiképen is azzal vádolni a rendőrséget, hogy az kötelességét tudva akarná megsérteni, de ha rámutatok azon különbségre, a mely a szakképzettség tekintetében a rendőrség és ügyészség között fennáll, úgy azt hiszem, nem kell tovább bizonyítanom azt az állításomat, hogy nagy kár volt, hogy a nyomozati eljárást nem az ügyészségre bizták.

Barna Ignácz: De a tanukihallgatást a rendőrségre kellett bizni.

Weisz Ödön: A t. közbeszóló tagtárs úrnak igazán nem tudnék a tekintetben feleletet adni, hogy miért lett volna jobb a rendőrségre bizni a tanukihallgatást. Erre legfölebb a t. közbeszóló tagtárs úr felelhet, mert hogy a tanukihallgatást a szakértelem szempontjából jobban tudja foganatosítani a kir. ügyészség, az azt hiszem mindnyájunk előtt egészen bizonyos.

Barna Ignácz: Sehol a világon nincs így.

Weisz Ödön: A nehézséget még növeli az — és itt mindjárt reflektálok arra is, a mit Gál Jenő t. tagtárs úr mondott, hogy ki vagyunk szolgáltatva a biróság — nem mondja ugyan, hogy rosszakaratának, hanem önkényének a jegyzőkönyvek mikénti felvétele tárgyában. De tévedni méltóztatik, mert a 331. §. egyik bekezdése módot ad nekünk arra, hogy ezt a jegyzőkönyvet kijavíttathassuk, kiigazíttathassuk; erre meg van a kellő idő és ha a jegyzőkönyv addig nem kész, úgy várhatunk. De én nem hiszem, hogy akadt volna mai napig egyetlen egy eset, a midőn akár az ügyész, akár a védő ezzel a jogával illetékes helyen a kellő időben élt volna. *(Ellentmondások).*

Gáll Jenő: Tévedni tetszik!

Weisz Ödön: Én a magam részéről erre nem tudok esetet. Hogy a törvény megadja a módot, az bizonyos. Ha tehát hiba követtetik el e tekintetben, akkor azt a törvény terhére róni nem lehet. Minthogy azonban a 331. szakasz azon

jegyzőkönyvekre vonatkozólag, a melyek a rendőrségnél vétetnek fel, egyáltalában nem szól és ezekre nem alkalmazható, nagyon természetes, hogy itt egy kissé hátrább vagyunk, nehezebb, nehézkesebb a correctura. Megjegyzem azonban itt is, hogy van módunk a netaláni félszeg intézkedések, a helytelen jegyzőkönyvek felvétele, vagy a felvett jegyzőkönyvek kiigazításának megtagadása miatt a szükséges orvoslattal élni. Ott van a panasz joga és hogyha ezen joggal — még pedig nyomatékosan — élni fogunk, úgy meg vagyok győződve, hogy ez a nehézség, a melyet nem akarok másnak betudni, mint a megfelelő mértékü szakképzettség hiányának, reparáltatni fog és meg fog szünni.

A *vádtanácsra* vonatkozólag nincs előadni valóm. Én azok után is, a miket a koronaügyész úr a vádtanács tekintetében felhozni kegyes volt, most is abban a nézetben vagyok, hogy a vádtanács nem teljesítheti teljes mértékben a kötelességét; bizony túl van az terhelve. És ha ehhez hozzáveszszük azt a körülményt, hogy a vidéken egy csekély birói létszám mellett az itélőtanácsnak egy vagy két tagja a vádtanácséval körülbelül mindig ugyanaz: ez mindenesetre olyan hiány, a melyet, ha pótolni lehetne, azt hiszem, ennek pótlását a koronaügyész úr sem ellenezné.

A mi a *főtárgyalást* illeti, erre vonatkozólag tegyünk külömbséget azon főtárgyalások között, a melyek az esküdtszék előtt folynak le és azok között, a melyek a szakbiróságok előtt mennek végbe.

A 304. §-ra vonatkozólag már a multkor megtettem megjegyzéseimet és azt mondtam, hogy az a 304. §. a vádlottnak nem adott jogot, a vádat, és védelmet ellenben az igazság kárára egy jogától megfosztotta. Ezt a szerény nézetemet most is fentartom, mert az az angol rendszer nagyon jó lehet ugyan a vádlott érdekében — ha t. i. az ő érdeke a hallgatás bizonyos körülmények tekintetében — de nem akkor, a midőn a vádlott saját maga érdekét nem érti, és tulajdonképen a védőnek volna kötelessége kérdés alakjában kivenni belőle azt, a mit ő a saját kárára elhallgatott. Ha ehhez hozzáveszszük azt is, hogy a vádlott ki nem hallgatása más károkkal is jár, mert az ő ilyképen általunk nem befolyásolható vallomása legalább való-

szinűségi okul vétetik a vádlotttárssal szemben, különösen akkor, ha ez a védelem ellen szól: akkor bebizonyítottnak látom azt, a mit kezdetben is mondottam, hogy a 304. §., ha idealiter nagyon szép is, bizony a praxisban az igazságnak mindenesetre kárára lehet és gyakran van is.

Az *esküdtszéki eljárás* tekintetében: Mondottam, hogy «vox populi vox dei» és a Curia az esküdtszék verdictje által a 437. §. 1. bekezdése alapján a tényállás megkövesítettségénél fogva, ha az esküdtszék a 278. §-t kimondotta — ha csak a 92. §. megsértésének esete fenn nem forog — nincs ma azon helyzetben, hogy segítsen. Ez természetes is, mert a tényállás a Curiára nézve kötelezőül lévén előirva, ha a tényállás olyan, hogy az a 278. §-t megköveteli, ha pláne olyképen magyaráztatik a törvény, hogy a 92. §. csak akkor és olyan körülmények alapján alkalmazható, a melyek, mint tények az alsóbiróság által szintén már meg vannak állapítva, akkor világos, hogy a Curia sem segíthet, mert az Úristenen fölül a Curia sem állhat.

Egy ellenvetést hallottam itt Várkonyi Oszkár t. tagtárs úr részéről, hogy ezeket *a halálbüntetéseket* bizony kevesbíteni lehetne, mert nem az esküdtszéki intézmény oka annak, hogy ezek annyira megsokasodtak, nem is a törvény, — mondja ő — hanem az első biróság.

Bocsánatot kérek, de megvallom, hogy kissé nehezemre esik itt a védekezés. Nem akarok, és nem is lehet a vitatkozás niveaujának alája szállni; félek a frivolitás vádjától. De eszembe jut egy mese, a melyet olvastam: Péter beperelte Pált, mert ez betörte a Péter ablakát és követelt 30 vagy 50 krajczárt azért az ablakért; Pál védekezett. Szerencsétlenségére azonban kettőjük között állott a kő elhajítása alkalmával a Mózsi zsidó, és mikor Pál eldobta a követ, Mózsi elkapta a fejét. Megjött az itélet, a mely szerint ő felsége a király nevében Péter elutasíttatik Pállal szemben keresetével, azonban marasztaltatik a kárban a Mózsi zsidó; miért kapta el a fejét. Ez jutott eszembe, a midőn azt az ellenvetést hallottam, a melyet a 91. §. tekintetében tett a t. kartárs úr. *(Derültség).*

Várkonyi Oszkár: Nem értem a vonatkozást. *(Derültség.)*

Weisz Ödön: Mindjárt megmagyarázom; ha nem talál-

nám e mesét alkalmazhatónak, akkor nem is alkalmaztam volna. *(Derültség).* A dolog úgy áll, hogy: Hát az a 91. §. az esküdtszék intézményének behozatala előtt nem létezett?! Hát azt akarja a t. előttem szóló kartárs úr, hogy köteleztessék az elsőfokú biróság minden egyes gyilkossági esetben a 91. §. alkalmazására?

Várkonyi Oszkár: Igen!

Weisz Ödön: Köszönöm szépen: akkor megkötjük a birói függetlenséget és ki fogjuk mondani, hogy az első biróság meggyőződése ellenére sem mondhatja ki a gyilkosság tényállásának esetében az enyhítő körülmények hiányát, nem mondhat ki halálos büntetést. Addig azonban, a míg törvény arra nézve nem lesz, hogy az első biróság halálos büntetést ki nem mondhat; addig míg a törvényhozás nem intézkedik az iránt, hogy az első biróságnak a 91. §-t alkalmazni a 278. §. tényállásának esetében mindig kötelességében áll: addig ezt a reperaturát el nem fogadhatjuk; addig azt mondani, hogy az első biróság és nem a törvény és nem az esküdtszék volna oka annak, hogy a Curia nem tud megfelelően itélkezni, azt hiszem, nem lehet.

A mi az esküdtszék ellen és az esküdtszék mellett felhozottakat illeti, arra nézve legyen szabad egyetlen egy szerény megjegyzésemet nyilvánítani. Igazán élvezettel hallottam és hallgattuk, azt hiszem, mindnyájan azon gyönyörü szép fejtegetéseket, a melyek ezen intézmény mellett és az ellen felhozattak. Csak azt nem tudtam magamnak megmagyarázni és nem tudom megmagyarázni ma sem, hogy annak tulajdonképen mi az értelme ma, a midőn mindezekről már csak de lege lata lehet szó, a midőn már a törvény az esküdtszéket behozta? Ha azonban azt akarják ezzel elérni, hogy töröltessék az esküdtszék intézménye intézményeink közül: akkor majd előbb megint csak igen komoly vita fog megindulni és ismét két tábort fogunk egymással szemben látni, a melyek közül az egyik azt fogja mondani: «Inkább bizom a teljes tudatlanságra és a teljes tudatlanságban rejlő véletlenre a vádlott sorsát, mint arra, a ki tud ugyan, de a kit a törvény betüje esetleg túlerősen köt»; míg a második azt fogja mondani: «Én pedig inkább a törvény alapjára helyezkedő birónak vetem magam alá, a ki a törvény §-a

által legalább részben van megkötve, és a kinek szakképzettségében legalább némi garantiát találok arra nézve, hogy az esetemet helyesen fogja fel és hogy ha a biró akar igazságos lenni, igazságosan fog is elbiráltatni.» De ennek az egész dolognak és ennek az egész vitának ma, már legalább a most fennálló BP.-sal szemben és akkor, a midőn csak arról van szó, hogy miképen érvényesül a gyakorlatban és hogy miképen vált be eddig, miután csak erről van szó: azt hiszem, nem lehet létjogosultsága.

Áttérve már most az esküdtbiróság mai hatáskörére: ha azt keressük, hogy az a hatáskör helyesen van-e megalkotva, hogy vajjon helyesen vannak-e megválasztva azok a büntetendő cselekmények, a melyek az esküdtszékre vannak bizva, megvallom: bizonyos irányokban aggályt kell táplálnunk. Így:

Ha azt látjuk, hogy épen legfontosabb érdekeink azok, a melyek szakavatlan birákra vannak bizva: és ha másrészről azt látjuk, hogy egy kis jelentéktelen, de nyomtatvány útján elkövetett sértés esetén, egy apró becsületreparatura esetén, a mely onnan állott elő, hogy Schwarcz Weiszt nyilvánosan a lapokban, nem tudom minek mondotta, vagy megfordítva, szakbiróság dönt, akkor önkénytelenül arra gondolunk, hogy talán nagyobb méltatást igényeltek volna azok az ügyek, és talán inkább azok az ügyek lettek volna szakbirákra bizandók, a melyek a mi életünkről, a mi nyakunkról döntenek. Hanem hát talán onnan van ez, hogy ezek elbirálásához szükséges a legkisebb tudás.

De akkor meg más tekintetben vannak aggályaim. Hiszen a becsület képezi legféltettebb kincsét az embernek — annyira elkopott már ez a mondás, hogy szinte nem is igen merem használni — ez még az életnél is — mondják — drágább, miért nem biztuk a becsület védelmét, és miért nem a becsület védelmére szolgáló leghathatósabb társadalmi eszköz jogos vagy jogellenes használatának elbirálását az esküdtszékre; miért nem biztuk a párbajok elbirálását az esküdtszékre? *(Felkiáltások: Van külön becsületbiróság!)* Hiszen az a baj, hogy külön becsületbiróságot kell minden egyes esetben alkotnunk. Szégyenfoltja ez a mi törvényünknek, nem lehet mást mondani. Azért, mert a törvény «legféltettebb kincsemet» nem ké-

pes kellőleg biztositani, magam: a társadalom vagyok kénytelen külön becsületbiróságot alakítani, alakítani azért, mert az ő felsége a király nevében itélő biróság nekem képtelen elégtételt adni.

De azt kérdem tovább, hogy miért nem bizzák az esküdtszékekre azoknak a büncselekményeknek elbirálását, a melyeknek bizonyítása oly nehéz, de a melyeknek megértéséhez és valódiságuk és fenforgásuk elbirálása tekintetében ép a társadalom bir a legjobb érzékkel?! Hisz ott van maga az uzsoratörvény 15. §-a, a melyben egyenesen ki van mondva, hogy ily esetekben még a biró sincs a bizonyitékok teljességéhez kötve. Miért nem bizták ezeket a társadalmi kórokat, ezeknek orvoslását magára a társadalomra? Hiszen vox populi vox dei ?

Vagy:

Miért nem bizták rá azokat a kérdéseket, a melyekben nagyobb társadalmi rétegek megvédéséről van szó általánosan elterjedt más büncselekmények ellenében?

Nem folytatom tovább; olyan dolgokra mutathatnék, a melyek lelkünk mélyében éreztetik velünk, hogy az esküdtszéknek bizonyos büncselekményekre való kiterjesztése föltétlen társadalmi szükség volna azért, mert a társadalom gyógyítása csak maga a társadalom által lehetséges. *(Helyeslés.)* Épen úgy, mint a hogy a gyémántot csak a saját porával lehet csiszolni; épen úgy a társadalom büntetteit legjobban megérteni és elbirálni maga a társadalom képes. *(Élénk helyeslés.)*

Mindenesetre elhibázott, de azáltal, hogy az intézmény nálunk még csak kezdetleges, psychikailag megmagyarázható az, hogy az csak a büncselekményeknek egy kis részére terjesztetett ki. Úgy tűnik fel a dolog, mintha a törvényhozás csak kisérletet akart volna tenni arra nézve, hogy jó-e vagy rossz-e az intézmény, pedig a kisérlet nem olyképen végzendő, hogy azután a beteg hosszú éveken át vérezzék annak következményei alatt. Az a társadalom, a melynek türnie kell a kisérletezést, úgy van ezzel, mint az a beteg, a ki annál inkább érzi a metszést, vágást vagy égetést, mert beteg. Ehhez járul még az is, hogy az esküdtszéki és nem esküdtszéki ügyek közötti elhatárolást egyébként sem csinálták meg helyesen. A cæsurát

nem a vagyon és az élet elleni büntettek között állították föl, pedig legalább ezt meg lehetett volna tenni, hanem a halált okozó sulyos testi sértésnél állottunk meg és ezáltal lehetővé tettük, — ez az egyik oldalról már szintén felhozatott — hogy az ügyészség, a vádhatóság bizonyos esetekben határozottan és egyenesen kijelenti azt, hogy nemcsak azért, mert hiszi, hogy ez így van jól, tehát jóhiszemüleg, elvonja az esküdtszéktől e cselekmények tárgyalását, de vonja el azért is, mert fél attól, hogy az esküdtszék verdiktje a jognak és igazságnak arczulütésével fogja az «igazmondást» gyakorolni. Ezen azonban már csakugyan lehetne segíteni úgy, hogy a kiterjesztést legalább azon határvonalig eszközöljük, hogy az élet és a vagyon elleni büntettek választassanak el, hiszen még a fegyházban is meg szokták tenni ezt a megkülönböztetést a bünösök elkülönítésénél, a midőn az egyik ágyra egy *V* betüt (vagyonelleni büntettes) a másik ágyra pedig egy *É* betüt (életelleni büntettes) irnak. *(Derültség és helyeslés.)* Ezt a megkülönböztetést itt is meg lehetett volna tenni.

Közbevetőleg és végül még egyet. Előbb elfelejtettem. Én úgy tudom, t. teljes-ülés, hogy a párbajnak az esküdtszék elé való utalása tekintetében azoknál, a kik BP. életbeléptetésének bölcsője mellett állottak, megvillant az az eszme, hogy ennek elbirálását az esküdtszékre kellene bizni, de mikor felhozták, egyszerre mély csend lett, fáztak tőle, nem mertek belemenni, még pedig azért nem, mert azt mondták magukban, hogy fog állani azután a dolog, akkor, hogyha az egyik oldalon majd nem birunk itélni, vagy ha az egyik oldalon mentes lesz az illető, a másik oldalon nem? Hogy az általános igazság érdekeit az ilyen kérdésnek fel lehet-e áldozni? — ez büntetőpolitikai kérdés.

Áttérek ezután *a táblai* és *a curiai itélkezésre.*

A táblai itélkezésről igen helyesen jegyezte meg Gál Jenő t. tagtárs úr, hogy ott a holt betű ránehezedik az élő jogesetre. Ki ennek az oka? Mi magunk és pedig a következő okoknál fogva. Ausztriában egyetlenegy ténybeli fórum van; nekünk kettő kellett. Ha tudtuk azt, hogy azt az egész első főtárgyalást, mindazt, a mi azon történt, nem birjuk recapitulálni a táblán, mert nincs rá pénzünk: akkor nem volt szabad táblát

kérnünk; ha pedig kértük és megkaptuk, akkor arra kellett volna törekednünk, hogy legyen is elég pénzünk arra, hogy ott a bizonyítási eljárást teljesen végig tudjuk vezetni.

Barna Ignácz: Mi törekszünk, de nem tőlünk függ.

Weisz Ödön: Bocsánatot kérek, azt hiszem, hogy a törvényhozásnak mi is legalább közvetve, legkisebb részei vagyunk. Egyébként is kérdés, hogy vajjon a második fórum megalkotása egészben helyes volt-e? A második fórum megalkotása nem jelent egyebet, mint az első fórum előtt már constatáltaknak felmelegítését. Ez olykor jó. Megengedem ugyanis, hogy történnek hibák, a melyeket a másodbiróságnak közvetlen tárgyalás által reparálni lehet, de nem forog-e fenn éppen olyan nagy veszély arra nézve, hogy Schwarcz tanú, vagy Gelb tanú *(Derültség.)*, a ki az első biróság előtt már látta, hogy vallomása annak «a bajtársnak» hat havi börtönt hozott, a második tárgyalás alkalmával arra nem fog teljesen visszaemlékezni, annál kevésbbé, mert hat hónap előtt tárgyaltuk azt az esetet. *(Derültség és helyeslés.)* Nem méltóztatik-e érezni, hogy nagy veszély van a bizonyítékok reprodukálásánál, — nem is szólva a vádlottról, a ki már szintén okult a múlton! Nem méltóztatik-e érezni, hogy a második fórumnak elejtése a külföld részéről nem ok és alap nélkül történt? És ha ez így van, nem kellett volna-e joggal megkövetelnünk — bár és mert a királyi tábla mást, mint a mit adhat, nem bir adni —, hogy a tábla, mint ténykérdésben itélő második fórum töröltessék?

Ha megengedjük azt, hogy a tábla itt-ott felvegye a bizonyítási eljárást és így lehetővé tegye azt, hogy legalább az eclatans, a flagrans sérelmek, azok a melyek a tényállás helyreállítása körül elkövettetnek, reparáltassanak, akkor elértük azt, a mit a táblától a legkedvezőbb esetben várhattunk. Többet attól észszerűleg várni nem lehetett.

Ezek után t. teljes-ülés az azokra való újbóli hivatkozással, a miket a kir. táblai itélkezésről már elmondtam, áttérek a Curiára és a curiai semmiségi panaszra.

Midőn az első felszólalásomat voltam bátor «elkövetni» *(Derültség.)*, akkor «odabenn» még bizonyos dolgok nem tisztázódtak, de azt hiszem, hogy ezek nem is fognak ott egyhamar tisztázódni. A Curia t. i. ha jól tudom, még önmaga sincsen

teljesen megállapodva az iránt, hogy vajjon annak a jogorvoslatnak a bejelentése iránti kötelezettséget hogyan kell magyarázni. Egyre azonban itt rámutathatok. Áttanulmányoztam az osztrák semmiségi panasznak életbeléptetési körülményeit, a mely panasz ott is teljesen ilyenformán vajudott és mondhatom, hogy ott is ugyanazon nehézségeket találtam, mint itt nálunk. Ott is meg volt a szűkítés és a bővités tekintetében a pro és a contra, azután az élet és a legfőbb biróság praxisa — mert hiszen elvégre mégis csak Curia a Curia — a nehézségek elhárítására idővel megtalálta a kellő útat. *(Derültség.)* Mégis azonban t. teljes-ülés, azt hiszem, hogy nagyon helyes az, hogymi ezt a kérdést itt birálat tárgyává tettük, kell is, hogy tegyük és azt hiszem, hogy maga a Curia sem venné jó néven, ha mi az ő praxisát itt azon a helyen, a hol épen kell, hogy megvitassuk az ilyen kérdéseket, kritika és vita tárgyává nem tennők. Tény az, hogy itt nagy hiba van. Akár igaz az, hogy a Curia szűkiti — az ő nézete szerint jogosan — ezt a perorvoslatot, akár nem, egy dolog bizonyos: vagy kell erre nézve határozott és kötelező megállapodásra jutni, vagy pedig, a mi még czélszerűbb volna, méltóztassék oda hatni azoknak, a kik tehetik — mi, ismétlem, csak közvetve vagyunk és csak igenis kicsi részesei a törvényhozásnak —, hogy ezen hézag kipótlását törvényhozás útján novellaris úton minél előbb megkapjuk.

Egy kérdés, igen t. teljes-ülés, ezen vita keretén egészen kivül maradt, én belenyúlok ebbe is. Egy intézményt ugyanis egyáltalában nem bántottak — én sem akarom bántani —, de nem is érintették. A BP.-vel egy egészen új szervezet lépett életbe. A *koronaügyészségről* beszélek; arról a koronaügyészségről, a mely azon idő óta folytonosan működik, folytonosan dolgozik és a melynek munkáját mi még csak reflexióra sem méltattuk, pedig ezt tenni kell. Ha úgy méltóztatik felfogni a dolgot, t. teljes-ülés, hogy az a leány a legjobb és legtisztességesebb, a kiről semmit sem beszélnek... *(Felkiáltások: Asszony, nem leány! Derültség.)* bocsánatot kérek, én e tekintetben kissé tájékozatlan vagyok, de a közbeszólás teljesen helyes és én elfogadom; mondjuk, hogy az az asszony a legjobb, . . . én leánynak tartottam a koronaügyészséget . . . *(Élénk derültség.)* Ha mondom, úgy méltóztatik venni a dolgot, hogy a ko-

ronaügyészség azért jó, mert nem beszélnek róla, ezt igen szivesen fogadjuk el mindannyian, mert érezzük is mindnyájan, hogy ha egy ilyen szervezet teljesen egészséges, ez csak hasznunkra válhatik. A kérdés azonban az, hogy vajjon nem-e kellene róla azért is beszélnünk, hogy megismerjük annak munkáját és hogy lássuk, hogy tulajdonképen miért is volt jó ezen koronaügyészségi intézménynek a behozatala?

A koronaügyészség azokat a pereket, a melyek hozzákerülnek, átvizsgálja. Nem akarom most elmondani a perrendi szabályokat, a melyek szerint azon semmiségi panaszokat, a melyeket vissza akar utasítani, helyesebben, a melyeket nem akar elfogadni, a Curia elé nem terjeszti: arról a nagy küzdelemről sem emlékezem meg, a mely a 396. §. körül fejlődött ki a hatáskörök megállapítása tekintetében, a midőn az embernek azon hatalmas felszólalások hallatára önkénytelenül is eszébe jutott, hogy: «olli inter se-se magna vi brachia tollunt», szóval a 396. §-ról sem akarok beszélni, de egy dologról beszélni kivánok. Arról van szó, hogy mit tesz ez a koronaügyészség: el végzi-e a maga feladatát; a törvény szerint kötelességévé tett teendőket mai formájában, helyesebben mai eljárásában eltudja-e helyesen végezni?

Eddigelé a Curiának öt büntetőtanácsa volt. Mindegyik tanácsnak meg volt a maga koronaügyésze. Egy alkalommal feltünt nekem az, hogy miért találkozom én mindig az egyik tanácsban az egyik koronaügyészszel, a másik tanácsban a másik koronaügyészszel, de hogy a másik koronaügyészt találtam volna az egyik tanácsnál vagy megfordítva, az nem történt soha. Miért van az, hogy mindig ugyanaz a koronaügyész van ugyanabban a tanácsban? Hiszen ez nem lehet jó; a vércserének meg kell történnie; minden koronaügyésznek meg kell ismernie az öszszes tanácsok véleményét. Kérdést tettem ez iránt: «Hja barátom» — volt a válasz — «ezt könnyű mondani» — «Miért?» Hát tessék elgondolni: hét curiai biró van egy tanácsban; egy birónak be kell jelentenie referádára gondolom öt ügyet.

Székely Ferencz, koronaügyész: Mondjuk, hogy négyet!

Weisz Ödön: Akkor is ez 24 ügyet tesz ki; ezeket egy koronaügyésznek kell ellátnia; egy héten át 28 perrel kell el-

készülve lenni; tudnia kell a pert; nemcsak a tényállást, nemcsak azt, a mi történt és a minek történnie lehetett, hanem azt is, a minek történnie nem volt szabad, szóval teljesen alaposan kell azokat ismernie. Ha már most azt akarnók, hogy minden koronaügyész minden tanácsban tárgyaljon, akkor az összes 5×28 ügyet minden egyes koronaügyésznek ismernie kellene. Ez olyan munka, a melyet ember el nem végezhet, még akkor sem, ha koronaügyész.» *(Derültség.)* És ha ez igaz, — s ezzel áttérek a dolog érdemére — akkor vagy a koronaügyészi intézményben magában van a hiba — de ezek után nem lehet mondani, mert erre a munkára feltétlen szükség van — vagy pedig abban van a hiba, hogy nincs elég koronaügyész, mert ha ez így van, ha egyetlenegy ügyésznek 28 ügyet kell egy héten ellátnia, és nem lehetséges, hogy a másiknak ügyeiből csak egy csipetnyit is tudjon, akkor az egyöntetűség biztosítva nincs. Hogyan segítettek már most ezen a bajon a koronaügyészség kebelében? — mert ezt a nehézséget ők is nagyon érezték — és hogyan tesznek most? Előbb úgy segítettek a dolgon, hogy megbeszélték az ügyeket és ha jól tudom a referáda a koronaügyész kezén ment keresztül és akkor azután a megbeszélés után megállapodtak. Most is körülbelül így lehet. Hogy hogyan van tényleg, nem tudom. De bizonyos, hogy érezték, hogy így lehetetlen folytatni. Négy tanácsot kellett tehát a Curia öt tanácsából csinálni, hogy legalább egy szál koronaügyész — bocsánat a kifejezésért — maradjon, a ki ellenőrizni legyen képes a concert egységét, a judicatura egyöntetűségét. De ez, t. teljes-ülés, még sem volna szabad. Ha olyképen állt a dolog, hogy minden egyes tanácsnak kellett koronaügyész és ezenfelül még egy kellett azon kivül, akkor hagynunk kellett volna a curiai öt tanácsot és még egy koronaügyészi állást kellett volna szerveznünk, vagy úgy kellett volna tenni, a hogy a kir. főügyészségnél tesznek: be kellett volna hivni az ügyészségtől egy ügyészt... *(Egy hang: Nem lehet.)* Hát ha nem lehet: annyi pénzünk mégis csak lesz, hogy a judicatura egységének megőrizhetése végett még egy állást szervezzünk. *(Nem szükséges!)* Azt mondják, hogy nem szükséges, de ezt az egyet talán mégis megméltóztatik engedni, hogy egy koronaügyész folytonosan egyetlenegy tanácshoz nem köthető. Azután meg: mi törté-

nik, ha egy megbetegszik? *(Egy hang: Nem szabad megbetegedni!)* A törvényhozás *ezt* nem tudja.

Azt hiszem ezek után, hogy ezt a bajt is valamiképen orvosolni kellene.

A hosszas és fárasztó — legalább magam annak érzem — előadásomért bocsánatot kérve, befejezem szavaimat. *(Élénk helyeslés és éljenzés.)*

Székely Ferencz dr.:

T. teljes-ülés!

Csak pár szóval kivánom a t. teljes-ülés figyelmét igénybe venni. *(Halljuk! Halljuk!)* Nagyon köszönöm azt a támogatást, a melylyel a t. ügyvéd úr, a mint látom, részesiteni szándékozik.

Weisz Ödön: Az igazat mondom csak.

Székely Ferencz: Csak egy felvilágosításra akarok szorítkozni. Mi is nagyon érezzük a munka terhét, de nem panaszkodunk, hanem teszszük azt úgy, a mint lehet. Azt a konczertet, a melyet említeni méltóztatik, megpróbáltuk helyreállítani s ez pedig akképen történik, hogy pénteken, a midőn sehol sincs ülés, összejövünk; mindenikünk elreferálja, hogy az előző napokon mi történt; kezében van a jegyzet...

Weisz Ödön: Ez a legújabb; ezelőtt nem így volt. *(Halljuk! Halljuk!)*

Székely Ferencz: Korábban nem lehetett így eljárni. Ugyanakkor megbeszéljük a jövő heti teendőket. Igaz, hogy tengernyi sok ügy gyül össze: 50—60, sőt 80 olyan, a mely már elintéztetett és körülbelül ugyannyi olyan, a mely még elintézésre vár. Szerencsénk azonban mégis, hogy nem vagyunk egészen gyerekek és nem egészen ujság előttünk ez a dolog, a mely ott szóba kerül, tehát ki tudjuk válogatni az elvi jelentőségű kérdéseket; egy koronaügyész-helyettes elég megbizható e tekintetben — és egy délelőtt igen szépen elvégezhetjük ezt a nélkül, hogy eddig legalább észrevettem volna, hogy nagyobb

baj történt. Az egészségünk minden esetre Isten kezében van; ha megbetegszünk, akkor természetesen nem tudunk dolgozni, de az egészségünk, gonbolom, még hála Istennek egy darabig kitart. *(Helyeslés és éljenzés.)*

(Jan. 17.)

Rózsa Vilmos dr.:

T. teljes-ülés!

A most folyó vitának és az elhangzott előadásoknak tárgya: «a büntető perrendtartás a gyakorlatban». Méltóztassék tehát megengedni, hogy én egy tisztán gyakorlati, sőt majdnem technikai kérdésnek nagy fontosságára és horderejére rámutathassak. Tudjuk, hogy az új BP. leggyökeresebb, legéletbevágóbb intézménye, legfontosabb ujítása az esküdtszék volt, a mely ezáltal megteremtetett; tudjuk azt is, hogy az esküdtszékek jósága az esküdtek intelligentiájától, azon műveltségi foktól, azon jogérzék fokától és általában a szellemi és lelki tulajdonoknak azon harmóniájától függ, a mely az esküdtekben, a kik verdictet vannak hivatva hozni, feltalálható. Igaz ugyan, hogy életbeléptetési törvénynyel intelligentiát és jogérzéket megteremteni nem lehet, de meggyőződésem az, hogy Magyarországon az esküdtek a szükséges képességekkel teljes mértékben rendelkeznek és én eddigi tapasztalataim és megfigyeléseim alapján csak azt kifogásolom, hogy az esküdtek főlajstromának összeállításánál, különösen itt Budapesten az illető bizottság nem jár el azzal a körültekintéssel és azzal a szigorral, és nem alkalmazza az esküdtek selectiójánál azon helyes mértéket, mely nélkül az esküdtek tökéletes lajstromát megalkotni és megfelelő esküdtbiráskodást elérni nem lehet.

A laikus körökben az a téves hit van elterjedve, hogy az esküdtek egyszerűen kisorsoltatnak, hogy tehát a merő véletlen dönti el a működő esküdtek névsorát. Ez csak csekély részben áll, de *legfontosabb* részében még sem így történik a dolog, mert az esküdtbiróságokról szóló 1897 : XXXIII. tcz. meghatározza, hogy ki lehet esküdt, azután pedig előirja, hogy a közigazgatási kö-

zegek az esküdtek alaplajstromát miképen állítsák össze. Ezen alaplajstromból azután a törvény 15—16. §-ai szerint maga a törvényszéki elnök egy biróval és a hozzá kirendelt három bizalmi férfiúval együtt *választja* ki azokat, a kiket az esküdti hivatás teljesítésére legalkalmasabbnak és legméltóbbnak tart. Budapesten az esküdtek alaplajstroma körülbelül 10.000 vagy még több tagból áll. Ebből állítja össze ezen bizottság a 600 tagból álló főlajstromot és 200 tagból álló helyettes lajstromot, a melyből azután a szolgálattevő esküdtek cyclusok szerint kisorsoltatnak. Képzelhető-e, t. teljes-ülés, hogy Budapesten ezen 10.000 vagy még több tagból álló alaplajstromból ne lehetne egy sokkal jobb, sokkal tökéletesebben functionáló főlajstromot összeállítani, mint a hogy ez a gyakorlatban eddig történt? Erre nézve volt alkalmam a gyakorlati téren működő számos kiváló szakférfiú panaszát hallanom, de mindenki maga is meggyőződhetik róla, ha csak egy futó betekintést vet a jegyzékbe. Röviden csak néhány statisztikai adatot bátorkodom felsorolni. A főlajstromba 100 háztulajdonos van felvéve; tehát 600 esküdt között 100 olyan van, a kinek képesítése és foglalkozása nem egyéb, mint az, hogy «háztulajdonos». Én ezt a foglalkozást nem ismerhetem el elegendő és főképesítés gyanánt, a midőn Budapesten a szellemi foglalkozás terén működő ezer és ezer egyén van, a kik közül a rátermettség minden kellékét egyesitő esküdteket lehetne kiválogatni. Ügyvéd pl. ezen 600 esküdt között csak 38 fordul elő, tehát elenyésző csekély szám a házi urak tultengéséhez képest. Nincs és nem is lehet kifogásom senki ellen azért, mert háztulajdonos *(Derültség)*, de azt, hogy valakinek foglalkozása és qualificatiója nem áll egyébből, mint a háziuraságból: az esküdtszéki tagságra elegendő és kizárólagos képesítésnek el nem ismerhetem. Bizonyára leghelyesebb lenne az egyes foglalkozási ágaknak aránylagos képviseletét keresztülvinni, de ha ezen elven rés üttetik, ez semmi esetre se történjék a szellemi foglalkozások rovására.

Ettől a kérdéstől eltekintve, az esküdtek túlnyomó többségének idegen hangzásu neve is mutatja, t. teljes-ülés, hogy az esküdtek nemzeti szempontból sincsenek jól összeválogatva.

A főlajstrom 600 tagja között 330 ilyen név van és épen

azért azt kell hinnem, hogy a selectiónál talán illetéktelen befolyások is érvényesülnek; talán a kerületi törzsfőnökök protectiója az irányadó. Ámde ez csak az alaplajstromra állhat, mert hiszen a főlajstrom összeállításánál az ilyen befolyás nem érvényesülhet, mert ennek összeállításánál bizonyára a törvényszéki elnök tekintélyes szava alkotja az egyetlen irányadó tényezőt.

Csak röviden akartam mindezekre rámutatni és bocsánatot kérek a t. teljes-üléstől, hogy türelmüket igénybe vettem, de én azt hiszem, hogy azon számos panasz, a mely az esküdtbiróságok functiója ellen eddig fenhangzott s a melyek legutóbb egy nagy resensust keltett verdict alkalmából ujabban erősebben ismétlődtek, sőt egy szakbirónak igen erős támadását eredményezték az esküdtszéki intézmény és a mi esküdtbiróságunk ellen: kivánatossá teszi, hogy a lajstromnak szigoru összeállítása útján ezen a bajon gyökeresen segítsünk. Mert ha áll az, hogy az esküdtszéki intézmény jósága az esküdtek intelligentiájától függ, a mint hogy áll, mert hiszen a szakbiróság jósága is a szakbirák képzettségétől és egyéni kitünőségüktől van feltételezve, akkor ezen a bajon segíteni lehet és segíteni kell. Erre pedig az esküdtek főlajstromának alapos, gondos és helyes összeállítása által első sorban a törvényszéki elnök van hivatva. *(Élénk helyeslés).*

Várkonyi Oszkár dr.:

T. teljes ülés!

Csak egy rövid megjegyzést akarok tenni, minthogy a vita folyamán már felszólaltam és a miket a tárgyra vonatkozólag elmondani akartam, már elmondottam. Azért szólalok fel, mert a mult szombati ülés folyamán a halálbüntetésekre vonatkozólag tett közbeszólásom félremagyarázásra adott okot és ezt szeretném helyreigazítani. Én keresvén annak a jelenségnek okát, hogy a halálbüntetések intézménye a bűnvádi eljárás életbeléptetésével egyidejüleg miért kisért Magyarországon

ismét: ezt az okot részben, sőt főleg abban találtam, hogy a kir. törvényszékek akkor, a midőn a verdict alapján, a mely a gyilkosság tényálladékát megállapítja, itéletüket kimondják, a büntetőtörvénykönyv enyhítő 91. §-át nem alkalmazzák, annak daczára, hogy a Curia ezt a szakaszt a megelőző öt éven át hasonló esetekben mindig alkalmazta. Az egyik felszólaló tagtárs úr a mult vita folyamán azt a kérdést intézte hozzám, hogy vajjon tehát azt kivánom-e, hogy a törvényszékek *minden* egyes gyilkosságot megállapitó verdict esetében a 91. §-t alkalmazzák? Erre én azt feleltem, hogy «*igen*». Ezt a közbeszólásomat úgy értettem és ezt akarom most megmagyarázni, hogy igenis, ha mi arra az elvi álláspontra helyezkedünk — és e tekintetben a Jogászegyletben eltérés nem volt és a jogászi közvéleményben sincs erre nézve eltérés — hogy t. i. a halálbüntetés intézménye helytelen és hogyha az a törvényben benne is van, annak a gyakorlat által ki kell küszöböltetnie — ezt az elvi álláspontot foglalta el annak idején a kir. Curia — akkor igenis: *a törvényszékeknek kötelességük a 91. §-t alkalmazni minden esetben, a midőn a gyilkosság tényálladéka a verdictben meg van állapítva.* Akkor meg fog szünni az akasztás szégyenletes intézménye, a mely most épen az uj bünvádi eljárással egyidejüleg a magyar jogéletben ujolag kisért. Az illető felszólaló tagtárs úr — sajnálom, hogy nincs most jelen — egy adomát mondott el itt és ezzel akarta véleményét igazolni, azt mondván, hogy álláspontom épen olyan téves, mint annak a szolgabirónak itélete, a ki akkor, midőn egy ablakot kővel bevertek, nem a tettest itélte el, hanem azt a Mózsi zsidót, a ki a fejét, daczára annak, hogy ott volt, oda nem tartotta és fejével a követ fel nem fogta. Ez az adoma a t. egyesület tagjai között a multkor nagy derültséget keltett, de én azt tartom, hogy annak a szolgabirónak az itéletében mély jogászi bölcseség nyilvánult meg *(Derültség)*; azt tartom t. i., hogy vannak esetek, a midőn az az ablak sokkal értékesebb, mint annak a Mózsi zsidónak a feje *(Élénk derültség)* és ez az eset forog fenn most is. Mert sokkal nagyobb érdeke az igazságszolgáltatásnak, hogy a halálbüntetés intézménye többé a magyar jogéletben ne kisértsen — ez az ablak — mint a milyen nagy az az áldozat, ha a törvényszék oda tartja a fejét és a 91. §-t alkal-

mazza akkor is, a midőn annak összes törvényes előfeltételei fenn nem forognak. Ezt az áldozatot meghozta öt éven át a kir. Curia, joggal elvárhatja tehát a magyar jogászvilág, hogy most, a midőn a Curia hasonló gyakorlata folytatásának törvényes akadályai vannak a semmiségi panasz jogintézményében: ezt a gyakorlatot vegyék át és folytassák a kir. törvényszékek. (*Élénk helyeslés.*)

Fayer László dr.:

T. teljes-ülés!

A véletlennek sajátszerü játéka az, hogy ugyanazon időben úgy Németországban, mint Ausztriában és Magyarországon enquête-szerü tárgyalások folynak a bűnvádi eljárás alapkérdései iránt. Pár héttel ezelőtt adott ki a német birodalmi kormány egy hosszú kérdéssorozatot, a melyben a bűnvádi eljárásnak úgyszólván minden problemáját felveti. Ausztriában a bécsi kulturpolitikai egylet tart tanácskozásokat szintén a bűnvádi eljárás dolgában, nálunk pedig a Magyar Jogászegylet kezdeményezte ugyanilyen irányban az eszmecserét.

Érdekes, hogy minden államban más kérdés áll legfelül.

Németországban még mindig az a főprobléma, hogy a felebbezés intézményét miképen kell ismét behozni; Ausztriában a vita leginkább a körül folyik, hogy az elővizsgálat mily módon volna átalakitandó olyképen, hogy az egyéni szabadság is meg legyen óva. Magyarországon a főkérdés, a mint e vita folyamán láttuk, az, hogy milyen legyen a semmiségi panasz szerkezete s különösen hogy mikép lenne elkerülhető az a formalismus, a mely a semmiségi panasz tekintetében a Curián egy-két év óta meghonosodott. Bizonyos tehát, hogy a bűnvádi eljárás az egyes országok területén nem *közös* bajokban szenved s ez arra mutat, hogy az alapok — melyek elvégre mind a három államban azonosak — egészségeseknek mondhatók.

Részemről megkisérlettem áttörni az országbeli határokat

és a mi controversiáink tekintetében két kérdést intéztem egy osztrák koronaügyészi-helyetteshez.

Az első kérdés az volt, vajjon Ausztriában miképen jelentik be a semmiségi panaszokat. A válasz az, hogy a bejelentő csak annyit mond, hogy semmiségi panaszszal él; a kifejtést az indokolás számára tartja fenn.

T. teljes-ülés! Ha ezt az álláspontot a Curia elfogadná, úgy hiszem, mindenki belenyugodnék. Panaszunk csak arra irányul, hogy a Curia nem az indokolást kritizálja a kellékek szempontjából, hanem a bejelentést. A hibák pedig leginkább itt csusznak be; az ú. n. bejelentési hiányok itt keletkeznek.

Nem is akarok részletesebben szólanani erről a kérdésről, miután azt ujabban egész tüzetességgel kifejtette Baumgarten Izidor a Büntetőjog Tárában és Heil Fausztin a Jogtudományi Közlönyben.

A másik kérdés, a melyet az osztrák koronaügyészi helyetteshez intéztem, az volt, hogy ha Ausztriában a vádlott felebbezést jelent be azon a czímen, hogy a biróság nem alkalmazta a rendkivüli enyhítést vagy a büntetés átváltoztatását: a felső biróság jogosítva van-e a büntetést leszállítani a nélkül, hogy a rendkívüli enyhítést vagy a büntetés átváltoztatását alkalmazná.

Erre a válasz az volt, hogy igenis a felső biróság erre jogosítva van s jogát gyakorolja is.

Multkori előadásomban állítottam, hogy a magyar bűnvádi perrendtartásban szigoruan véve csak egyetlen jogorvoslat uralkodik; a semmiségi panasz és a felebbezés azonos természetü; s azt is mondottam, hogy egyik határozmányt az osztrák bűnvádi eljárásból vettük át. Épen ezért volt rám nézve érdekes, hogy azon tételt, a mely a magyar törvényben teljesen összevág az osztrák törvény határozmányával, Ausztriában miképen alkalmazzák.

Hogy azonban a válasz horderejét latolhassuk, kénytelen vagyok pótlásképen párhuzamot állítani fel a tekintetben, hogy miképen alakul a magyar és miképen az osztrák jogorvoslati rendszer.

A magyar jogorvoslati rendszer, a mint tudjuk, a követ-

kező. A felebbezésben benne van nemcsak a felebbezési anyag, hanem a semmiségi panasz egész anyaga is, vagyis a felebbezés többé nem a régi felebbezés, hanem általános jogorvoslat mindkét nemü sérelem számára. A semmiségi panaszban pedig megvannak először az ú. n. alaki semmiségi okok, másrészről az anyagi semmiségi okok is; s ezen két elem egyesítése szerintem ugyanazzá teszi a jogorvoslatot, a mi a felebbezés. Ha tehát a felebbezésben feltalálható a felebbezés és a semmiségi panasz anyaga, a semmiségi panaszban pedig az alaki és az anyag semmiségi ok: lényeges különbség a kettő között nincs.

De miképen alakul az osztrák jogorvoslati rendszer?

Ausztriában két jogorvoslat van — nem egymás felett, hanem egymás mellett. A semmiségi panasz magában foglalja az alaki semmiségi panasz tartalmát és az ú. n. anyagi semmiségi okokat; kivévén azt az egy tételt, a mely nálunk a 385. §. 3. pontjában található. A nálunk fennálló semmiségi panasznak legnagyobb része tehát — egy pont kivételével — ott is megvan. Ez az egy pont, a magyar BP. 385. §. 3. p., felebbezésként van szervezve Ausztriában és pedig egészen oly keretben, mint minálunk; t. i. ha a biróság a rendkivüli enyhitést vagy a büntetés átváltoztatását nem alkalmazta, a vádlott élhet felebbezéssel, ha pedig alkalmazta, a vádló. Az osztrák bünvádi eljárásban is önálló pontot képez és felebbezésnek nevezik. Megjegyzem, hogy az osztrák bünvádi eljárás azt a felebbezést, mely nálunk a ténykérdések tekintetében a kir. táblához megy, nem ismeri; az esküdtszéki és a középsulyosságu ügyekben azonos jogorvoslati rendszert szervez. És pedig esküdtszéki ügyekben is semmiségi panaszt és felebbezést.

A magyar és az osztrák jogorvoslati rendszer pedig következőkép fonódott össze.

A midőn a magyar bünvádi eljárás Szilágyi Dezső minisztériuma alatt készült, az 1892-ben kinyomatott előadói javaslatban meg volt a mostani 385. §., kivéve a 3. pontot. Az enyhítő körülmények tekintetében a Szilágyi-féle javaslat külön jogorvoslatot nem ad; az enyhítő körülmények kérdését mellőzni akarta, mivel az mondatott: van nekünk felebbezésünk a kir. táblához az egész pörre nézve. Szilágyi Dezső azt hitte, hogy ily körülmények közt fölösleges az enyhítő körülmények

tekintetében külön jogorvoslatot szervezni. A szakértekezlet egyik tagja, Chorin Ferencz, felvetette a kérdést, hogy az esküdtszéki ügyekben nem lesz-e szükséges a büntetés megállapítása dolgában mégis megváltoztatási jogot adni a Curiának, minthogy épen csak esküdtszéki ügyekben a büntetés elsőfoku megállapítása az előadói javaslat szerint felülvizsgálat nélkül maradna. A bizottság eleget akart tenni a javaslatnak, de ez nehézségbe ütközött. Azt, a mi Ausztriában megvan: hogy t. i. jogorvoslatot felebbezésként construálják, nem lehetett behozni, mivel e javaslat már elfogadta a felebbezést a kir. táblához a törvényszéki ügyek számára. Ausztriában, mint mondám, az a felebbezés, amely nálunk a kir. táblához megy, nincs meg; ott tehát lehetett egy külön, szűkkörü felebbezést construálni, de nálunk nem, mert már más irányu felebbezést engedett meg a javaslat. Mivel tehát Chorin indítványát felebbezésként nem lehetett behozni a javaslatba, de mégis érezték, hogy esküdtszéki ügyekben is kell a büntetés felülvizsgálata tekintetében valamit tenni, beleolvasztották ezt a felebbezési anyagot a semmiségi panaszba. A javaslat semmiségi panaszának tartalma tehát ez lett: az alaki és az anyagi semmiségi okok, a melyek a kérdés egészére vonatkoznak s azonkivül egy új pont, a mely már csak a büntetés felemelését vagy leszállítását illeti.

De midőn ezt a büntetési sérelmet oda beleolvasztották, a jogorvoslat jellege nagyon lényegesen megváltozott. Addig az időig még mindig maradt valami a jogorvoslatban, a mi semmiségi panasz jellegü, t. i. minden kérdés az egészre vonatkozott; most azonban egy részletkérdés jut belé, a mely sehogy sem semmiségi panasz kérdése, hanem felebbezési kérdés. Innen ered, hogy ez a semmiségi panasz nem az, a minek nevezi magát, hanem egy szűkebbkörü felebbezés. Ugyanaz, mint a mely a kir. táblához megy, csak *kevesebb* annyiban, hogy a Curia a tények tekintetében kötve van.

Mi következik ebből?

Szerintem az, hogy miután a mi semmiségi panaszunk felebbezési tartalmú: a petitum sem bir a semmiségi panasz jellegével. A régi semmiségi panasz petituma ez volt: «Méltóztassék megsemmisíteni az alsó foku itéletet.» T. i. a semmiségi panaszszal élő egy negativumot állít szembe az itéleti positi-

vummal. A jelenlegi kibővített semmiségi panasz azonban már a legtöbb esetben nem azt kéri, hogy «méltóztassék megsemmisíteni», hanem azt, hogy «méltóztassék részben megsemmisíteni és azon megsemmisített részitélet helyébe egy igazságosabb részitéletet hozni.» A vádlott t. i. ezt érvényesíti: «A Btk. 92. §-a nem alkalmaztatott, holott alkalmazni kellett volna; kérem megsemmisíteni a büntetést és kérek új büntetési itéletet.» Tehát a mi semmiségi panaszunkban nem egy positivum ellen küzd egy negativum, hanem egy positivum ellen egy másik positivum, a melyet a felsőbiró van hivatva az alsóbiró itélete helyébe helyezni. A midőn pedig a kérelem positiv jellegü, a felsőbiró nincs kötve a petitumhoz, hanem a petitum csak módot ad a revisióra, és ha a megsemmisítés megtörtént, a revisió az anyagi jog értelmében vitetik keresztül. Törvényünk egész helyesen mondja: a Curia a törvény értelmében hozza meg itéletét.

És épen, mivel a mi semmiségi panaszunknak ez a kibővítése az osztrák törvényből vétetett, és az csak áthelyeződött egy másik jogorvoslat keretébe: ezért birt rám nézve jelentőséggel az, hogy miképen magyarázzák ugyazon szerkezetet és szöveget az osztrákok.

Ismétlem: olyképen magyarázzák, hogy a felső biróság nemcsak a petitum értelmében határozhat, hanem meghozza szabadon a maga büntetőjogi itéletét.

A kérdés most az, hogy mi a két ellentétes felfogásnak a gyakorlati következménye.

Már a multkor utaltam arra, hogy ha a Curia álláspontját fogadjuk el, a *halálbüntetési itéletet* nem lehet másra átváltoztatni, mint 15 évi fegyházra. Életfogytig tartó fegyházat a Curia nem mondhatna ki, mivel köti a Curiát az a petitum, hogy a 92. §. alkalmaztassék. A Curia tehát azt a büntetést, a melyet megfelelőnek tart, nem alkalmazhatná.

Hozzáadok most egy tételt, a mely még jobban illustrálja, hogy a Curia álláspontja nem büntetőjogi jellegü. Az alsó fok kimondja az *életfogytig tartó fegyházat* és a vádlott ezt a 385. §. 3. pontja alapján semmiségi panaszszal támadja meg. A Curia az életfogytig tartó fegyházat átváltoztathatja 15 évi fegyházzá, mert előbb a 92. §. nem volt alkalmazva.

A Curia álláspontja tehát nagyobb sérelemnek tünteti fel azt, a midőn 15 évi fegyház helyett adtak életfogytig tartó fegyházat, mint a midőn életfogytig tartó fegyház helyett halálbüntetést mérnek ki. A halálbüntetést életfogytig tartó fegyházzal nem cserélhetni fel azért, mert nem elég lényeges a különbség; az életfogytig tartó fegyházat felcserélhetni 15 évi fegyházzal, mert a Curia törvénymagyarázata szerint itt már elég lényeges a különbség. A Curia álláspontjából tehát következik az, hogy nagyobb a távolság az életfogytig tartó és a 15 évi fegyház között, mint halálbüntetés és életfogytig tartó fegyház között. Ez pedig az anyagi igazsággal a leghatározottabban ellenkezik, mert a sérelem minden esetre ezerszeresen nagyobb azon esetben, a midőn halálbüntetés igazságtalan kiszabásáról van szó, mint midőn csak életfogytig tartó és 15 évi fegyház között kell választani.

Mint harmadik consequentiát felemlítem azt, a mire Barna kir. táblai biró úr itt ráutalt, hogy t. i. a Curia felfogásának alapul vétele mellett sulyosítani könnyebb, mint enyhíteni. A midőn t. i. az alsóbiróság kimondja a *15 évi fegyházat* s az ügyész semmiségi panaszszal él, a Curia, ha sulyosítani akar, két büntetés közt választhat: életfogytig tartó fegyház és halálbüntetés között. Tehát meg van könnyítve az emelés. Ellenben akkor, midőn az alsófoku biróság halálbüntetést mondott ki, megnehezítik a leszállítást, mert nem adnak a Curiának két büntetési mennyiség közt választást, hanem csak egyet. Felfelé menve relativabb jellegü a büntetés, lefelé pedig absolutabb. Ez szintén illustrálja, hogy nem a büntetőjogi felfogás érvényesül, a midőn a Curia a maga tételét felállítja, hanem egy tisztán formalistikus álláspont.

Ha tehát az első fok akár halálbüntetést, akár életfogytig tartó fegyházat, akár 15 évi fegyházat állapít meg: a Curia magyarázatának alapul vétele mellett az ellenmondások minden körülmények közt előállanak.

A szintén ide tartozó alacsonyabb büntetési tételekről nem szükséges részletesebben szólanom.

De egy mozzanatra mégis felhivni kivánom a t. teljes-ülés figyelmét.

A szakirodalomban egy fiatal barátom a napokban arra

utalt, hogy az a Btk. 92. §-a tulajdonképen nem is általános jellegü panaszpont; a 92. §. nem érinti a Btk. 66. és 72. §-ait, a kisérleti és a segédi §-t.* A midőn tehát panaszkodik a vádlott a tekintetben, hogy a 92. §-t nem alkalmazták, holott kellett volna alkalmazni, és a Curia arra a meggyőződésre jő, hogy a vádlottnak nincs igaza abban, hogy a 92. §-t alkalmazni kellett volna. de igenis le kellett volna szállítani a büntetést kisérleti czimen, mert a kisérlet távoli, vagy segédi czimen, mert a segédi részesedés nagyon jelentéktelen: akkor, ha a petitum köt, a Curia nem segíthetne, mert a Curia csak a 92. §. révén nyulhatna az itélethez. Tehát a valót ismét nem létesíthetné, hanem kénytelen volna olyat mondani, a mit maga sem hisz, azt t. i., hogy fenforognak személyi enyhítő körülmények, holott ezek hiányzanak s a cselekménynek *tárgyi* jellege más. A Curia tehát itt is abba a collisióba hozatott, hogy vagy köti magát meggyőződéséhez, és akkor nem segíthet, vagy ha segíteni akar, meggyőződését meg kell tagadnia. Sohasem helyes a biróságot ily helyzetbe juttatni.

Fiatal barátom még egy pontra utalt; arra t. i., hogy a Btk. 87. §-ánál ugyanez az eset forog fenn. Tudjuk, hogy a 87. §. azt mondja, hogy ha a tettes akkor, a midőn a bűncselekményt elkövette, a 20-ik évét még nem haladta meg és a cselekményre halálbüntetés vagy életfogytig tartó fegyház van megállapitva: ezen esetben a két büntetési nem egyike sem alkalmazható; a törvény azonban nem mondja meg, hogy helyébe mi teendő. Ha tehát a vádlott a miatt panaszkodik, hogy reá nem alkalmazták a 92. §-t és a Curia ismét azt hinné, hogy nem a 92. §. nem alkalmazása miatt kell változtatni, hanem tárgyi indoknál fogva, a Curia ismét alig tehetne valamit.

T. teljes-ülés! Ezekkel ki akartam azt mutatni, hogy akármint forgatjuk a dolgot, a 92. §. mint petitum nem kötheti a a felső biróságot; az semmi egyéb, mint egy panasz, a melynek folytán a Curia az itéletet részben megsemmisíti, az anyagi jog szempontjából felülvizsgálja az ügyet s meghozza a megfelelő itéletet.

* L. Dr. Lengyel Aurél, Jogt. Közl. 1903. 3. sz.

Hogy pedig mit kell értenünk a BP. ezen szavai alatt: «*ha a különválasztás lehetséges, részben megsemmisíti és a törvénynek megfelelő itéletet hoz*», egész világossá teszi azon körülmény, hogy a semmiségi panaszról szóló 437. és a felebbezésről szóló 422. §. szóról-szóra ugyanazon szöveget foglalja magában. Vagyis a törvény a Curia feladatát ugyanazon szavakkal irja körül, mint a kir. tábláét. Ha a törvény a Curia jogkörét ezen esetben szükebbre akarta volna szorítani, nem ismételte volna a felebbezésnél használt szavakat.

Azt hiszem, hogy érvelésem, de különösen ezen zárópont, teljesen megalapítja mindkét tételemet. Először, hogy a két jogorvoslat azonos jellegü, másodszor, hogy a Curia — semmiféle közbeeső büntetési tétel kizárásával — az anyagi igazság értelmében hozza meg itéletét. *(Helyeslés.)*

Még csak az esküdtszék kérdéséről és az e feletti vitáról akarok pár szóval megemlékezni. *(Halljuk! Halljuk!)*

Az esküdtszéki biráskodás sajátos jellegéről, gyengeségéről, másrészt erejéről szólottam bevezető előadásomban; itt csak az intézmény állását kivánom szemügyre venni.

Jelenleg mindenki üldözi az esküdtszéket. Hogy csak egyet említsek: Németországban az esküdtszéknek barátja többé nincs.

Sajátszerü, hogy épen a franczia forradalomnak e legdemokratikusabb intézményét támadják oly vehemens módon.

Meglehet különben, hogy épen ezért, mert nekik nagyon is demokratikus.

Az esküdtszék üldözésében az absolut uralom úttörőivel karöltve járnak a természettudományi irányzat hivei. Ezek is segítenek gyöngíteni azon intézményt, a mely tulajdonképen előmozdítja az állami életnek azt az átalakulását, a melyet ők akarnak. Az esküdtszék bir ugyanis legtöbb érzékkel az állami élet fejlődésének szükségessége iránt; mindenesetre sokkal nagyobb érzékkel, mint a hivatalnok-biró.

Azt merném mondani, hogy a természettudományi irányzat hivei az esküdtszék üldözésével maguk alatt vágják a fát. Erősítik azt a hatalmi rendszert, a mely ellenük fegyverkezik fel.

A jelen vitában is azt tapasztaltuk, hogy erről az oldalról intéztetett a legerősebb roham az esküdtszék ellen. Dr. Schächter

Miksa tanár úr az egész vonalon megtámadta az esküdtszék intézményét. Nem kisérlem meg, hogy őt az ő fényes érvelésében kövessem; csak két pontot emelek ki beszédéből és ezekre kivánok egy-egy megjegyzést tenni.

A tanár úr egyik fő-tétele az volt, hogy a szakbiró jobban érti a biráskodást mint az esküdt, tehát a szakbiró mindenesetre a jobbik biró.

Az állami életben azt a szabályt, hogy egynemü elemekből állítandó össze a döntő tényező: egyáltalában nem fogadhatjuk el. Nem az a legjobb döntő testület, a mely csak egyfajta elemekből áll, hanem az, a mely különböző tényezőkből van összeállítva. Az állami életben úgyszólván minden döntésnél compromissum jön létre a hatalmi és az egyéni szempont között.

És én azt látom, hogy még a természettudományi világban is ezt a vegyítési elvet követik. Vannak igen jó orvosszerek, a melyek nagyon hatályosak, de ezeket gyöngébb szerrel való vegyülékben szokás alkalmazni és gyógyító erejük ekkor sokkal nagyobb, az individuumhoz inkább alkalmazkodik. *(Helyeslés.)* Ugyanaz a jelenség ez, a mely az állami életben mutatkozik.

A biráskodás és különösen a büntető biráskodás ma semmi egyéb, mint kiegyenlítés; és az a biráskodás a legjobb, a mely a döntő tényezőben azt a helyes vegyüléket tudja összeállítani, a mely lehetővé teszi, hogy a biráskodás megnyugtató, gyógyító hatásu legyen.

A mi a másikat illeti, a t. tanár úr egy igen találó megjegyzést mondott, melyet szó nélkül nem vélek hagyhatni. Mint az igazságügyi orvosi tanács titkára azt tapasztalta, hogy addig, a míg esküdtszékünk nem volt, a főtárgyalásból kiindulólag igen gyakran kértek az igazságügyi orvosi tanácstól véleményt, de a mióta az esküdtszék megvan, csak elvétve, igen ritkán jő oda megkeresés, és ebből a tanár úr azt következteti, hogy most kétségkivül felületesebb a tárgyalás. Régebben érdeklődtek a szakértői vélemények iránt; most nem kérik.

Ez kétségkivül igen nyomatékos megfigyelés. Én azonban azt hiszem, hogy nagy részben visszavezethető egy technikai változásra, a melyen bünvádi eljárásunk keresztülment. *(Úgy*

van!) Azelőtt t. i. el lehetett napolni a tárgyalást bármennyi időre. Ha a főtárgyaláson felmerült egy szakkérdés, a melyre nézve meg kellett hallgatni esetleg az igazságügyi orvosi tanácsot, elnapolták a tárgyalást; ezenkivül az igazságügyi orvosi tanács meghallgatása igen jó «Schieber» is volt; megszabadultak egyelőre az ügytől. Jelenleg, a midőn az esküdtszék tárgyal, elnapolni, a mint tudjuk, nem lehet, legfölebb 24 órára függeszthető fel a tárgyalás.

A t. tanár úr észleletét nagy részben az új bünvádi eljárásnak erre a technikai változására vezetném vissza.

A mi pedig általában a kérdésnek hazánkban való fejlődését illeti, tudjuk, hogy 60 évvel ezelőtt adta ki Deák Ferencz a kettős jelszót, hogy «az esküdtszéket be kell hozni és a halálbüntetést meg kell szüntetni». Deák Ferenczet akkor, a midőn ezt a programmot felállította, részben kétségkivül politikai tekintetek vezették. Azt hitte, hogy fel kell mentenie a hivatalnok-birót azon collisio alól, hogy politikai nehéz ügyekben ő maga mondja ki a döntő szót; másodszor pedig, hogy nem szabad előállania annak az esetnek — szintén különösen politikai perekben — hogy helyrehozhatatlan büntetések hajtassanak végre.

Kérdés, hogy azóta változtak-e a viszonyok annyira, hogy most már ezeknek a tekinteteknek nincs nyomatéka. Tudtommal csak ugy van, mint 1848 előtt volt.

És mégis mit tapasztalunk? A jelszót megfordítva, azt mondják: «a halálbüntetést restituálni kell, az esküdtszéket pedig kiküszöbölni.»

Épen az, a mi most Németországban divatos.

Úgy hiszem, inkább megegyez a közhatalmak felosztásának monarchiánkban fennálló kombinált rendszerével: ha megmaradunk azon álláspont mellett, melyet a kérdésben Deák Ferencz foglalt el. *(Élénk éljenzés és taps.)*

TARTALOM.

	Lap
Dr. Fayer László	3, 85
Dr. Weisz Ödön	14, 68
Dr. Székely Ferencz	27, 80
Tóth Gerő	34
Dr. Barna Ignácz	34
Várkonyi Oszkár	46, 53, 83
Dr. Schächter Miksa	55
Dr. Gál Jenő	62
Dr. Rózsa Vilmos	81

